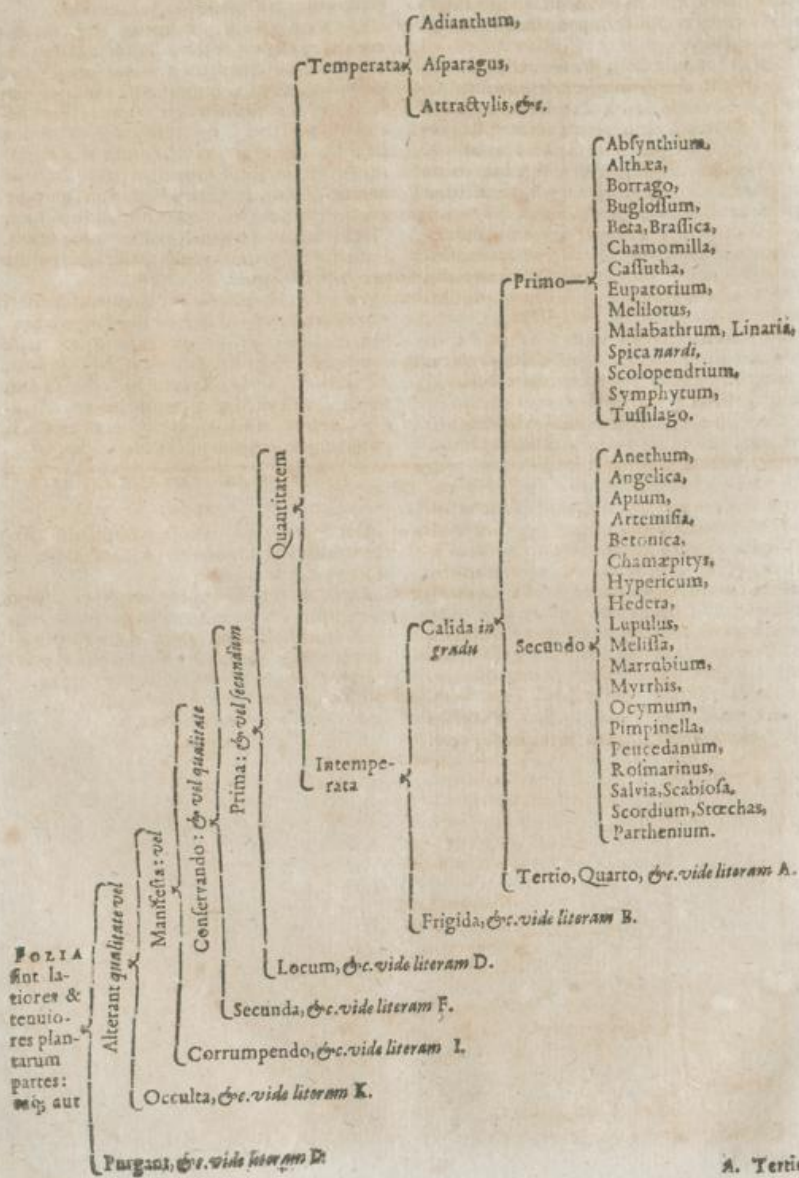
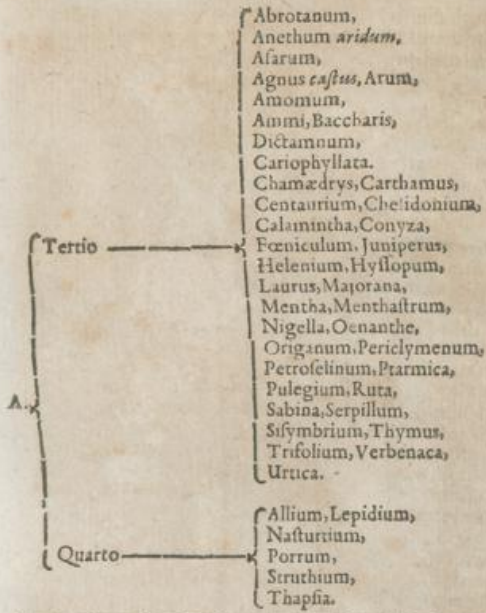

DE ANIMATIS SINE SENSU à TERRESTRIBUS, hoc est, ex plantis & arboribus sumptis: & primò de Foliis: Sectio IIX.

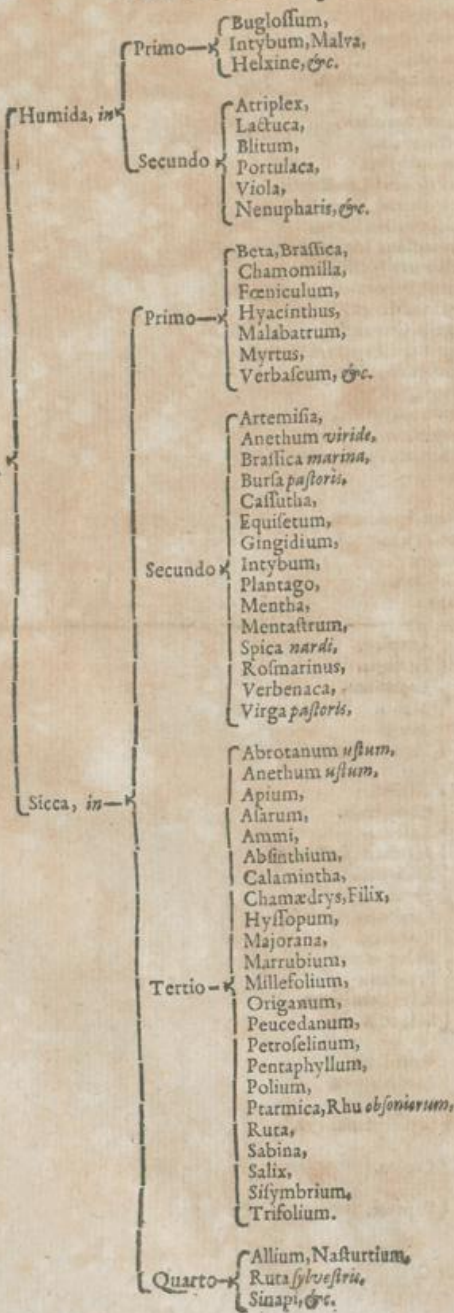
A. Tertio

C.
FOLIA

	Caput	{ Betonica, Chamomilla, Calamintha, Foeniculum, Folium, Folia lauri, Majorana, Melilotum, Pulegium, Pæonia, Ruta, Satureja, Salvia, Serpillum, Siler montanum, &c. Stæchas, &c.
	Pectus	{ Betonica, Capillus Veneris, Hyssopus, Melissa, Prælium, Serpentaria, Urtica, Scabiola, &c.
	Cor	{ Borrago, Buglossa, Melissa, Folia citri, Enula, Ocyum, Rosmarinus, &c.
	Stomachum	{ Absinthium, Foeniculum, Mentha, Serpyllum, Salvia, &c.
Galefaciunt	Hepar	{ Absinthium, Asarum, Eupatorium, Foeniculum, Fumus terre, Hyssopus, Spica, Origanum.
	Splenem	{ Absinthium, Asarum, Calamintha, Culcitra, Thymus, Eupatorium, Nasturtium, Scolopendria, Epithymum, &c.
D. Secundum locum	Renes & vesicam	{ Eruca, Parietaria, Pentaphyllum, Saxifragia, Spica nardi, Urtica, &c.
	Matticem	{ Artemisa, Calamintha, Pulegium, Ruta, Sabina, &c.
	Juncturas	{ Costus, Eupatorium, Chamomilla, Hypericum, Melilotum, Nasturtium, Rosmarinus, Ruta, Salvia, Stæchas, &c.

Frige faciunt, &c. Vide litteram E.

Caput	{ Fumus terra, Folia salicis, Jusquiamus, Lactuca, Lupulus, Nenuphar, &c.
Pectus	{ Mora Celsi, Papaver, &c.
Cor	{ Acetosa, Nenuphar, Borrago, &c.
Stomachum	{ Myrtus, Portulaca, Prunella, Solatrum, Sempervivum, &c.
Hepar	{ Cichorium, Endivia, Lactuca, Portulaca, Solatrum, Nenuphar, Lupulus, Fumus terra, &c.
E. Frigesciunt	
Splenem	{ Lactuca, Endivia, Cichorium, &c.
Renes & vesicam	{ Endivia, Lactuca, Portulaca, Plantago, Nenuphar, Sempervivum, &c.
Matricem	{ Endivia, Lactuca, Nenuphar, Portulaca, Sempervivum, &c.
Juncturas	{ Endivia, Lactuca, Hyoscyamus, Plyllium, Sempervivum, Solatrum, Myrtus, Gramen, Folia salicis, Folia vitu, &c.

- { Abfinthium, Amomum,
 Agnus, Burla *pastoralis*,
 Brassica *colla*,
 Cypressus, Equisetum,
 Ebulus, Hypocistis,
 Hedera, Helixine,
 Hieracium, Intybum,
 Lauri *folia*,
 Lyfimachium, Melilotum,
 Myrtus, Mentha,
 Oxalis, Polygonum,
 Pentaphyllum, Pfillium,
 Plantago, Portulaca,
 Folia *quercus*,
 Ruta, Rhu *obson*,
 Sempervivum, Salix,
 Verbascum, Vitex, Vitis,
 Asperula *odorata*, &c.
- Afringunt : *ms*
- { Allium,
 Cepa,
 Cyclaminus,
 Dulcamara &c.
- Aperiant : *ms*
- { Atriplex,
 Althaea,
 Cupressus,
 Laurus,
 Malva,
 Pfillium, &c.
- Emolliunt : *ms*
- { Portulaca,
 Lenticula *palustris*,
 Sempervivum,
 Solanum, &c.
- Indurant : *ms*
- { Artemisa,
 Chamamelum,
 Hyssopus,
 Juniperus,
 Pulegium,
 Stecchas, &c.
- Extenuant : *ms*
- { Abrotanum, Althaea,
 Anethum, Adiantum,
 Atriplex, Brassica,
 Chamamelum,
 Lili *folia*,
 Malva, Mentha,
 Melilotum, Origanum,
 Ruta, Stecchas,
 Sampsuchum, &c.
- Discipiunt : *ms*
- { Anagallis,
 Aristolochia,
 Cyclaminus,
 Diatinnus,
 Porrum,
 Thapsia, &c.
- Extrahunt : *ms*
- { Suppurant, &c. *Vide listram C.*

	Suppurant: ut	{ Amomum, Althæa, Smyrniun, &c.
	Abstergant: ut	{ Anagallis, Abrotanum, Asparagus, Asplenos, Atriplex, Absinthium, Beta, Chamæpitys, Castutha, Lichen, Marrubium, Parietaria, Salicis folia, &c.
G. Folia alterantia qualitate se- cunda, aut	Glutinant, & cicatri- cam ducunt: ut	{ Althæa, Anagallis, Centaurium, Chamæpitys, Chamædrys, Equisetum, Eupatorium, Ebulus, Fragaria, Isatis, Myrrhus, Plantago, Quinquefolium, Symphyrum majus, Sanicula, Tormentilla, Verbenaca, Herniaria, Nicotiana, &c.
	Flatus discutiant: ut	{ Absinthium, Allium, Anethum, Apium, Chamæmelum, Epithymum, Fœniculum, Juniperus, Majorana, Origanum, Petroselinum, Ruta, Squinanthum, Spica nardi, Smyrniun, Seseli, &c.
	Semen gerant: ut	{ Horminut, Eruca, &c.
		{ Meples morvent, &c. Vide litteram H.

- Menſes moriuntur : ut —
- Menſes ſiſtunt : ut —
- H. Venenis reſiſtunt : ut —
- Strumas diſcutiunt : ut —
- Dolorem mitigant : ut —

Aſarum, Abrotanum,
Allium, Adianthum,
Amomum, Abſinthium,
Arthemifia, Alifma,
Ammi, Braſſica ſativa,
Betonica, Centaurium,
Chamæmelum,
Calamintha,
Chamædryſ, Caſſutha,
Cyclaminus, Dictamnus,
Daucus, Gingidium,
Fœniculum, Hypericum,
Heliochryſos, Lapathum,
Majorana, Marrubium,
Meliffa, Naſturtium,
Origanum, Ocyum,
Pulegium, Polium,
Petroſelinum, Oreofelinum,
Raphanus, Ruta,
Roſmarinus, Smyrniſium,
Salvia, Sabina,
Sefeli, Serpyllum,
Scordium, Thymus,
Trifolium, Vitex,
Urtica, &c.

Burſa paſtoris, Fragaria,
Hyofcyamus, Limonium,
Lyſimachia, Myrtus,
Nymphæa, Plantago,
Rubus, Sempervivum,
Symphytum,
Solanum, &c.

Abrotanum, Abſinthium,
Allium, Adianthum,
Apium, Braſſica, Betonica,
Carduus benedictus,
Chamædryſ, Cyclaminus,
Calamintha, Eupatorium,
Eryſimum, Fœniculum,
Juniperus, Lybifticum,
Carlina, Marrubium,
Origanum, Pulegium, Polium,
Ruta, Scordium, &c.

Adianthum, Aparines,
Althæa, Lupinum,
Lapathum, Meliffa,
Galopſis, Naſturtium,
Pentaphyllum, Scordium, &c.

Anechum, Abſinthium,
Aſclepias, Atriplex,
Chamæmelum, Calamintha,
Centaurium majus,
Chamæpitys, Hyofcyamus,
Lybifticum, Lupulus,
Peucedanum, Petroſelinum,
Roſmarinus, Ruta,
Silybrium, Serpyllum,
Sampſuchus, &c.

I.
Corrumpendo: *sunt venena: ut*

- Aconitum, Cicuta,
- Dorycnium,
- Hyoscyamus,
- Papaver *corniculatum*,
- Pharicum,
- Sardoniam,
- Taxus, Thapsia,
- Toxicum.

K.
Occulta: *ut*

- Perfonaria,
- Brassica, Hedera,
- Hyoscyamus,
- Ebulus,
- Trifolium, Aconitum,
- Pentaphyllum, &c.

L.
Purgant

- Bilem
  - Flavam: *ut*
    - Abfinthium, Centaurium,
    - Lupus *salicarius*,
    - Mercurialis, Malva,
    - Petfci *folia*, &c.
  - Atram: *ut*
    - Sena, Fumaria,
    - Cuscuta,
    - Epithymum.
- Pituitam: *ut*
  - Gratiola,
  - Peplion,
  - Daphnoides, &c.
- Aquam, seu humores *serofos: ut*
  - Cyclaminus,
  - Ebulus,
  - Sambucus,
  - Chamaeliza,
  - Efula,
  - Tithymali *omnes*,
  - Pithyusa, &c.

De foliis temperatis.

ADIANTHI duo sunt genera, candidius & nigrum. Candidum (officinæ Capillū Veneris, Germ. *Bräwet* oder *Venus haar*, Hispan. *Cantrillo de pozo*) appellatur pusilla gerit folia, similia Coriandri, in summo incisuris divisa: cauliculi, quibus exotiantur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice supervacua: neque caulem, neque fructum, neque florem profert. Nigrum (officinæ Polytrichon & Trichomanes dictum) filici simile, sed exilius: foliis lenticulari, tenuibus, in ordinem utrinque digestis, adversis in se, in ramulis tenuibus acerbis, fusco colore splendens. Ambo umbrosus & palustris, circa parietū aspergines, & fontium specus enascuntur. Colligitur mense Septembri. Conservatur vix per annum. * Aluum subducit, bilem & pituitam dejicit, crassaq; excrementa, quæ diu interioribus in hærent. Pectus & pulmonem detergit, sanguinē clarificat, bonum facit habitum, animam dilatat, & jecur & ventriculū purgat, præsertim si obstructione laborent, et metū ad eorum infarctus potentius sit ejus dilutum ex apii, aut endiviæ aqua paratum, aut ex cicetum nigrorum jure, aut caprino sero. Sed si addatur saccharum, lateris inflammationes sanat, & urinam trahit. Ejus præterea decoctum frequentius potum calculos frangit, & foeminas à partu purgat. Hoc autem effectus præbet calida tantum facultate, quæ illi inest. At astringente vi, quæ etiamnum pollet, defluxiones indibet: fluentem sanguinem sistit, ventriculū roborat, & capillorum defluvium usque adeo emendat, ut non modo eos cohibeat, sed & renasci faciat, præsertim emplastris modo impostū, myrthino oleo, ladano, & austero vino additis. Idem præstat & combustis cinis: quin etiam ejus ex vino decoctum hirsutes reiteratis lotionibus depellit. Ejus cinis hæc omnia potest, & ægilopas curat. Ipsius diluti libra epota commodissime alvus subducitur. *Dioscor. Meisus, Saladinus, E. & Matthiolum.*

ASPARGI (Ger. *Sparger*, Gall. *des Asperges*) dicuntur genera duo sunt, sativus & sylvestris. Sylvestris Corruca dicitur: vulgaris est noritæ. Sativus multis ramis frutescat, foliis ferniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiam habente: in hortis seruntur, & plantantur, inique nonnullis locis lapideosis sponte proveniunt. Colliguntur mense Aprilis. Non servantur diu, sed virides tantum in usum veniunt. * Abstergunt, jecur infarctū liberant, & maxime radices: dentium dolores sanant. Stomacho utiles sunt, urinam cient, & parum præbent alimenti: oculis claritatem adferunt: pectoris & spinæ doloribus profunt. Venerem stimulant, & ventrem leniter molliunt: urinam fetidam trahunt: regium morbum sanant. *Dioscorides, Galen. & Plinius.*

ATTRACTYLIS (Ger. *Witber seit soffran.*) spina est cnico similis, folia multa longiora ferens in summis virgis, magna parte nuda, aspe-

raque, qua scemina pro suis utuntur, capicula in cacumine spinis horrent: flos luteus, quibusdam in locis purpureus invenitur: radix tenuis, supervacua. * Coma, semen, & folia cum pipere & vino teruntur utilissime contra scorpionum ictus, Percussos tradunt, quandiu ea teneatur herba, nullum experiri dolorem, ipsumq; deposita statim recrudescere. *Dioscorides.*

De foliis seu herbis calidis in gradu primo.

ABSINTHII genera tria sunt: vulgare, marinum, & santonicum. Vulgare ab aliquibus bathypicron (Germ. *Wermuth*; aut Gall. *Alome*, Ital. *Assento*, Hisp. *Encensio* vocatur) herba vulgò cognita. Marinum, quod aliqui Seriphium vocant, copiosissimū in Tauro monte juxta Capadociam gignitur. Herba est tenuis, abrotani parvi similitudine, referta minutulis seminibus, subamara, stomacho inimica, graviter olet, & cum quadâ calfactione adstringit. Santonicum, quo Gallia alpebus finitima scatur, absinthio vulgari non dissimile: verum subamarum est, non adeo seminis fecundum. Eligitur vulgare, & potissimum Ponticum & Romanum. Colligitur in Vere, vel principio æstatis, & autumno, ante Solis ortum. Conservatur autem per annum. Dosis ejus decocti aut infusi portio est ab ʒ v. usque ad ʒj. & pulveris ejus à ʒ ij. usque ad ʒ ij. * Absinthii caliditas & adstringit. Bilem expurgat, quæ & stomacho, & ventri in hæsituram cit, & crampulam præsumptum atcet. ad inflationes ventris & stomachi dolores prodest: fastidia discutit, arqueat sanat, & febres diuturnas: mensis cit potum, &c. *Dioscor. Meisus, & Saladinus.*

ALTHAEA, quam alii Ithæum, alii Bismalvam, German. *Wittraut*, Gall. *Gaimmaus*, Itali verò *Malvausco* vocant, in syl. estrium malvarum genere est, cui folia ut cyclamini rotundula, lanugine canescunt: flore rosaceo: bicubitali caule: radice lenta, intus alba. Althæa appellatur, quod inter primas sit ut hinc & pluribus polleat remediis. Colligitur cum florere, locis humentibus pinguisque. Conservatur autem per annum. * Decocta in vino aut aqua mullâ, & per se cum imponitur tusa, efficax est contra vulnera: item ad strumam, parotidas, abscessus, mammarum inflammationes, fracta, sedis inflationes, nervorum rigores: siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta (ut dictum est) adjecto suo adipis, aut anserino, terebinthinave, ut malagmaris lentor fiat, facit ad vulvæ inflammationes, præclusionesq; in pessis subdita. Decoctū eodē fungitur munere: onera vulvæ, reliquiasq; à partu extrahit. Decoctæ radices succus ex vino potus succurrit urinæ difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis, dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen siccum que tritum, vitilignes in Sole cum aceto perunctas emendat. Eodem cum oleo & aceto peruncta, à

venenatis non feriuntur. Valet contra dysenteriam, & sanguinis reiectiones, alviq; profluviū. In posca aut vino decoctum bibitur, contra omnes vesparum, apum, similitudinū, aculeatos ictus. Folia cum olei momento moribus, & igni ambustis illinuntur. Constat, aquam trita radice addita sub divo addenseri. In summa facultatem habet digerendi, lasandi, phlegmone levandi, mitigandi, concoquendi difficultia coctū tubercula. *Dioscorides & Galenus.*

BORRAGO officinarum, quasi Corago, Buglossum verum lativum est: (Germ. *Borsetz*, Gall. *Bourraquet*, Ital. *Boyrana*, Hisp. *Borraia* dicitur.) Erbalco similis, solum in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas. Nascitur in campetribus & sibilosis locis. Julio mense colligitur. Herba non conservatur. * Humida calidiorq; temperiei est. Itaq; vitiis injecta, lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditum est. Sed & is, quæ ob faucium asperitatem tussunt, coctum in melicrato convenit. Ajunt, eam quæ tres thyrōs emittit, cum semine & radice trita, potamque, contra tertianos horrores prodesse: quæ quatuor, ad quartanos; ea in vino decoquitur. Herbam abscessibus utilem esse volunt: cor confortat: sanguinem bonum generat, &c. *Dioscorides, & Galenus.*

BUGLOSSUM VULGARE (Germ. *Dösten*, Gall. *Buglojo*,) folia habet longa, echio similia, non usque admodum lata, ut bubulas referant linguas, minusq; humi depressa, quæ potius è toto ferme cespite sursum aspiciunt, nec aliqua ex parte verbalcū, aut symphytū alterū repræsentant. Nascitur isdem in locis, quibus Borrago, eodemq; colligitur tempore, &c. *Matthiolum.*

BETA (Germ. *Mangold*, Gall. *lette*, *betta*, Hisp. *Ajilgas*,) duorum generum est, candida & nigra: ubique in hortis nascitur frequentissima. In Germania tamen habetur & rufa, non modò foliis, sed etiam radice, quæ illi raporum oblongorum magnitudine extuberat: colore adeò rufescente, ut ejus succus vivum sanguinem referat. Julio mense & Augusto fertur tum flores, tum semina. Colligitur recens. Non conservatur. * Nigra coquitur cum lenticula, ut ventrē sistat: quod magis radice ejus præstat. Candida alvo utilis est. Utraq; tamen propter nitrosū humorem, quem habet in se, noxi succi est. Unde purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, sursum, lentesq; deterget: pernicioses fœtu mitigat. Cradis foliis vitiligines nitro antea perfrictas, alopeciarum inanitates scalpello prius exasperatas, atq; depalcentia ulcera illini prodest. Eruptionibus papularum, igni sacro, ambustisque cocta medetur. *Dioscorides, & Matthiolum.*

BRASSICA (Germ. *Rödi*, Gall. *Choux*, Ital. *Caroli*, Hisp. *Verca*,) sativa & sylvestris est. Sativa in multiplici recensetur genere. Est enim crispa & capitata, &c. ubiq; in hortis nascitur. Non conservatur. * Alvo idonea est, si modò leniter fer-

A vesfacta edatur, nam percocta alvū sistit, sed multo magis bis cocta, aut quæ in lixivio coquitur: stomachū autem male habet. acrior est æstiva. In Ægypto propter amaritudinem non estur. Caculentibus & tremulis esse prodest. Summo cibo sumpta, crapulam discutit, & vini noxam restingit. Melior stomacho cyma, sed acrior, & ad ciendum urinam validior: ea condita, stomacho inimica est: alvum cōturbat. Crudus succus cum nitro & iri devoratis, alvum emollit: cum vino quoq; epotus, viperarum moribus auxiliatur, cum fenigræci farina, podagris, & articulorum vitis illinuntur: prodest & lordidis ulceribus, & vetustis illitum: caput purgat, naribus infusus: menses extrahit cum lobacea farina inditus. Folia per se illita, aut cum poleuta trita, conferunt inflammationibus, tum oribusq; epinætidis, ignem sacrum, leprasq; sanant: carbunculos ex tale tumponit: fluentes capillos recinent. Cocta addito melle adversus depalcentia ulcera, gangrenasq; valent. Lienosisque ex aceto cruda profunt. Mania devorato succo, retusam vocem instaurant. Decoctū ejus potu, alvum & menses ciet. Flores post conceptionem in pello subditus partum abortu vitiat. Semen ejus, præsertim quæ in Ægypto nascitur, potum tineas repellit. In antidota theiaca additur. Faciei cutem, lentiginēsq; expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati & adipe porci vetusto excepti, diurnos laterum dolores mitigant. Sylvestris verò brassica, maritumis præruptoq; locis, magna ex parte gignitur. Lati-va similis, sed candidior, hirsutiorque, amara. Cujus cyma in lixivio cocta, ori non insuavis. Folia illitu vulnera conglutinant, & inflammationes, tumoresq; discutunt. *Dioscorides.*

CHAMÆMELON, & Anchemis dicitur. (Ger. *Samilo*, Hisp. *Mazaniilla yerna conspida*,) Ejus genera tria sunt, tantum flore distantia: ramis dodrantales, fructuosi, alis multis concavi: tenuibus foliis, parvis, numerosis: rotundis capitulis: floribus in medio aureis, forinsecus orbiculato sabbitu cãdidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rutæ. Nascitur in asperis, & juxta semitas, colligitur Vere. Conservatur per annum. * Vim habet rãdices, flores, & herba, ex calcificandi, extenuandi que, potu & infusione: pellunt menstruas, partus, urinam, calculosque: adversus inflationes & ilei tormenta bibuntur: bilem suffusam expurgant: jecinorū vitia sanant. Decocto earum velicæ foventur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cujus amplitudo majuscula est. Hanc propriè heranthemon vocant. Ea cui leucanthemon nomen est, ite quæ chrysanthemon dicitur, vehementius urinã ciant. *Ægilopiis* illite medentur, cõmanducatæ ulcerum eruptiones in ore sanant. Nonnulli in clysteribus ex oleo utuntur, teruntq; in farina, ad abigendos febrim circuitus. Flores & folia recondi debent, & privatim tula, in pastillos digeri: radix quoq; siccari, dumque ingruit necessitas,

stas, binæ partes herbæ dari, modò floris aut radicis pars una, modò contrà floris partes duæ, & herbæ una, permutatim duplicato pondere, alternis diebus, bibere autem oportet in vino mulso diluto. *Dioscorides.*

CUSCUTA. Græcis & recentioribus *Casluha*, *Getm.* *Stachysiden* *Sungtraut* *Gall.* *Goutte de lin*, ou *agoure de lin* dicta. planta est capillaris, sine foliis, reliquas plantas involvens & enecans. Florens edit aibos quàm plurimos, à quibus semen tenue prodit. Ciri rufescunt, vitis capreolis crassitudine & facie pares. Nota est. Deligeenda est, quæ in genista reperitur. Colligitur mense Junio, Julio, & Augusto. Conservatur per annum, & ultra. * Excalfacit ordine primo, beccatq; secundo. Abstergit, & quadam cum adstrictione roborat. Jecoris obstructiones aperit: infarcti lienis vitia expedit: venas pituitosis atq; biliolis exonerat humoribus: urinâ pellit, & regio in orbo subvenit. Puerorum febribus auxiliatur: sed diuturno usu ventriculorum gravat: quæ tamè noxa tollitur, si anti momentum adjectum. Bilem deiecit, præsertim abstinçio admista. In quem usum decoquitur, bibiturq; ejus decocti selibra, cum sacchari sesquuncia. *Mathiolus.*

EUPATORIUM Græcorum, vulgaris agrimonia est. *Ger. Odermang.* *Gall. De l'empatoire ou agremaine.* Eupatorium Avicennæ id esse creditur, quod vulgò Eupatorium appellant, foliis canibus sylvestris, & secundum aquas crescit: vulgò nota est. Eupatorium *Mesue* herba est amara, quibusdam camphorata, aliis herba gulia dicta: quæ *Dioscoridis* agerati putatur. Cum itaque omnes hæ plantæ eupatorium appellantur, animadvertendum est, ne indifferenter altera pro altera usurpetur: sed in Græcis compositionibus, agrimonie usus est: in Avicennæ, Avicennæ: in *Mesue*, *Mesue* eupatorium usurpata est: singuli enim suo Eupatorio peculiaribus ac diversas facultates tribuunt. Ceterum eupatorium *Dioscoridis* nascitur in uliginosis locis, & in scrobium marginibus: Avicennæ verò & *Mesue* in campestribus. Colligitur in fine Veris, vel principio æstatis. Conservatur verò per annum, tam herba, quàm succus. Decoctiois potio est ab ʒ iij. usq; ad ʒ ij. & pulveris ejus à ʒ ij. usque ad ʒ iij. Et loco ejus ponitur in defectu ipsius abunthi & alari ana medium ponderis ipsius. * Calidum est in primo, siccum in secundo, est partium tenuium, incidendè extergendiq; facultatem obtinet, quocirca obstructiones jecoris expurgat, hepatis roborat. *Medici Florentini, Galenus, & Saladinus.*

MELILOTUS sive *Sertula Campana*, *Guido* & *Ger.* *Manis*, oder *vnsfer* *Graven* *sch* *stein.* *Gall.* *du Melilot* flore est luteo, colore vicino croceo, odorato. Laudatissima foliis constat minutissimis, pinguisissimiq;: semen in siliquis teretibus profert rarum, rotundum, sinapi minus, colore luteo. Ex his manifestum est, eam, quæ hodie in usu est, non esse veram melilotum, non enim est odorata: nisi ex ejus genere sit, quæ in Hispania

A nascitur, odore infirmo, ut ait *Dioscorides*. *Ulligentia* itaq; adhibenda est, ut vera habeatur. Hæc nonnulli in folium illud esse arbitrantur, quod locis montosis, sterili solo, ad meridie spectante nascitur, foliis ciceri similibus, minoribus, maculis quibusdam stellatam modo distinctis: flos luteo fulvescente: semen exiti siliqua, in cuspidem desiciente flavum continetur. Tota planta gravissimo est odore, theriaca proximo, quæ *Meturria* incolæ herba *bachia* appellant, quod ea infantium vermes enecant. Colligitur mense Aprilis. Conservatur per annum. * Mistæ est facultatis: habet enim quiddam atringens, sed & digerit & concoquit: copiosior enim in eo est substantia solida, quàm frigida. Inflammationem omnem emoluit, præsertim quæ in oculis, ulva, sede, aut testibus erumpat, si ex passo cocta illinatur: interdum autem addito ovi luteo affato, aut fenigræci farina, lini semine, aut polline, aut capitulis papaveris intybóve. Recentes melicerridas per se cum aqua & ulcera manantia in capite illita cum creta Chia, vino, aut galla sanat: stomachi dolores, & cruda, & cocta cum aliquo ex antè dictis levat: doloribus aurium mitigandis cruda ex passo instillatur: in aceto, aut rosaceo madefacta, capitis dolorem lenit. *Galenus, Dioscor. & Medici Florentini.*

MALABATHRUM arbitrantur aliqui esse *Indici* nardi folium, falsi quædam sortis cognatione: permulta enim nardus sent, quemadmodum plu. al. rum iris. Secus autem res se habet: namq; Malabathri folium sui generis est, quod *Indice* gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum statim lino transtulitur, & sic atum reconditur. Tradunt, siccatu alicui fervore aquis, humum aridis frutibus uri: quod ubi non evenit, ne amplius quidem renasci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrum, nec fragile, odore cap. tfer. se, quod diu in avari odore permaneat, & nardus sapore imitetur, nullo salis gactu. infirmum verò, & minutum, contusum, præsertim si carnosum, virus olet, vitiosum est. * Est leni cum nardo fortitur vires: sed efficacius omnia prestat. Urinâ vehementius ciet, ac stomacho magis prodest malabathri vis. Lippitudinibus, inflammationibusq; tritam, & in vino servet factum commode illinatur. Subditu lingua, oris halitum & suavitatem commendat. Vestium quoq; odorem interpositum servat, & ab erosionem tuctur. *Dioscor.*

An Folium & Malabathrum sit una atq; eadè res, pluribus posset disputari. Nam si descriptionem Dioscoridis inspiciamus, nullam esse differentiam inter hæc duo apparet. Ait enim Malabathrum esse frondem quandam, quæ innatans aquæ in paludibus *Indice* sine radice, quæ admodum lens palustris vivat. Unde cum tota planta nihil aliud sit, quàm frondes, videtur potuisse absolute appellari folium, & hac ratione Medici nunc hoc, nunc illud nomen usurparunt: idq; eo magis, quod neq; *Dioscorides*, neq; *Galenus* peculiariter de Folio mentionem fecerint: quod pate

ex descriptione Theriacæ: nam in ea, quam exponit Galen. in 17. cap. lib. 1. de Antidot. versibus hexametris, accipitur Folium, in aliis nonnullis folia Malabathri, & in ea quæ secundum Andromachi junioris sententiam describitur, absolute Malabathrum nominatur. At cum in Dioscor. lib. 2. cap. de viperis reperiam, ad conciliandum odorem viperis adici aliquid Folii vel Malabathri, dubiū me reddidit an sint res diversæ: cum præferim Gal. lib. 7. & 8. de simpl. Medicamentis, in duobus locis vocet Folia Malabathri. Sæpius quoque videmus in compositis Medicamentis veterum, assumi frondes Malabathri. Unde satis certum esse videtur, alias etiam partes præter frondes habere, quemadmodū patet ex multis compositionibus Theriacæ, & peculiariter ex illa, quæ est Andromachi senioris, item Damocratis, & Aëti, in quarum unaquaque accipiuntur frondes Malabathri. Sed hic non est locus ut hanc dubitationem solvamus, nam quicquid sit, hac ratione nec Folium, neque Malabathrum investigabimus: quoniam nec unum, nec plura simplicia afferuntur ad nos, quæ indicare nobis verū Folium aut Malabathrum possent. Ac tamen video esse quosdam excellentissimos viros nostro tempore, in ea opinione, quod istæ frondes, quæ afferuntur instar plantaginis, sed cum tribus solummodō nervi, sapore & odore aromatico, sint veræ Malabathri frondes, adducti non levibus rationibus, quæ cōsistunt in autoritate istius Garziaz, qui nuper libri de Aromatibus Indiae composuit, qui & ipse hoc asseverat, & seipsum vidisse, recentes ipsius plantas dicit: nihilominus ego huic opinioni assentiri nequeo, nā gustus necesse est ut sit verus hujus rei iudex. Cumque Dioscor. velit, Malabathrum esse odore & sapore simili Nardi Spicæ, & Galen. quoque dicat simillimā facultatem cum Nardo habere, 7. & 8. lib. de simplic. Medicamentis, imō tanta sit ejus cum Nardo similitudo, ut nonnulli (sicuti Dioscor. vult) hanc solum ob causam existimaverint hæc folia esse ex planta Nardi Indici. Sed si verū fateri volumus, cum non reperitur in hisce Foliis triner. vis, ut ita dicā, quæ vulgō sub nomine Foli Indici circumferuntur, neque sapor, nec odor Nardi, non video quo pacto mihi persuadere possint, hæc frondes esse veri Malabathri dicendas. Quod verō Garziaz sibi interponat fidem, volo quidē ipsius causā hoc non negare, sed tamen hac ratione, ut de mea sententia non recedam. Nam cum depingat ille frondes Cassiæ eadem forma prorsus, cum illis Malabathri frondibus, dicam propterea eas quæ huc afferuntur esse Cassiæ, quod confirmat sapor illarū, planè similis saporis Cinamomi vulgaris, quemadmodū antea in Cinamomi expositione indicavimus, & quod frondes Malabathri, quæ debent saporem & odore Nardi referre, remaneant adhuc in sinib. natalis soli, & communiter ad nos non afferantur. Garzia verō, qui eas in Hispania vel Italia vidēs, postea in India frondes Malabathri quoque cōspexerit, deceptum ista similitudine, existimasse eas, quæ in Italiam ap-

portantur, provenire ex ista planta. De qua tamen re cogitabo diligentius, si librū ipsum Garziaz, quem nondum videre licuit, nactus fuero. Ferdinandus Imperatus mihi monstravit duo genera illarum frondium, quæ vulgō Folium Indicum nominantur: quorum unum, ut diximus, saporem habebat Cinamomi vulgaris: alterum diversum planè ab illo priore, quanquā & ipsum aromaticū: formam autem habebant simillimā. Nec tamē dici potest, alterum genus esse Malabathrum, cum sapor Nardi non adit, quare puto potius esse speciem Cinamomi minus boni. Cum itaque carcamus & Folio & Malabathro, (quod forte sint res diversæ) necesse est nos ad succedaneū confingere: & ponentes modō esse res diversas, cum Galeno dicamus, rectè illius loco accipi Nardum ob maximam similitudinē, quam habent in sapore, odore, & facultatibus cæteris, ex quibus omnes necessarie conditiones in substituendis Medic. hauriuntur. Liber de succedaneis Galeno adscriptus rectè putat pro Malabathro Nardū accipi: quanquā postea quædam omittit. Nam cum dicat Dioscor. Malabathrum quidem habere facultatem Nardi, aramen esse in omnibus validius, ac in primis ad ventriculū roborandum, & provocandū urinam, (quod procul dubio ex ipsius caliditate majore oritur) ideo melius succedaneum, quam Nardū Celticā habere non poterimus: cum idem Dioscor. illi attribuat in corroborando ventriculo, & provocanda urina eandem vires, & Gal. quoque asserat esse nonnihil calidiorē. Unde colligi potest, Celticā esse calidam & siccam in 2. gradu, in quo etiam Malabathrum ab Avicē, collocatur. Præterea eō rectius in Trochiscis Hedy. hris Nardus Celtica usurpatur, quia si Indica acciperetur, bis in hac compositione illa quoque poneretur. At in Theriaca, quoniam Malabathrum quoque reperitur, accipi possent Nardus, addendo tamen aliquid pōderis, ut exaretur quod in Malabathro magis est efficax: & hoc esset fortasse tertia insuper ejus pars. Et quanquam hic Nardus rursus assumatur, necesse est tamē nos facere ut possimus: nam aliud nihil re ad substitui potest, nisi Nardus mōtana fortasse inveniretur, quæ loco Celticæ, cum sit ejusdem facultatis secundū Dioscor. accipi possent: quæ si esset nonnihil debitor, (ut ait Gal.) nihilominus addi possent dupla, tertia, aut quarta insuper ejus pars, ut par esset eorum vis, sicuti fieri solet in Cassia, loco Cinamomi. Nec impedit nos, quod frondes unius, alterius verō radices sint, nam utrumque potest teri, & de Celtica quoque in usu sunt cauliculi (ut Dioscor. scribit) unā cum foliis ejusdem naturæ. Fieri etiam potest, ut pro Malabathro substituatur eadem ratione Phu: nam ita refert Nardum, ut nonnulli propterea Nardum sylvestrem vocaverint, calidumque & siccum sit in secundo gradu, quemadmodum & Malabathrum, sicuti nos manifestis argumentis declaravimus in nostris comment. in Dioscor. ad quas remittimus Leæores. Unum hoc addamus, Gal. 8. de simplic. Medic. voluisse

faculta-

facultates Phu colligi de iis, quæ dicta essent de Nardo Indica, simili planè facultate prædita, nec in alio differente, nisi quod Phu sit validius. Unde colligitur, Phu & Nardum Celticam esse ejusdem gradus, & similis naturæ, & pariter pro Malabathro posse accipi. Superioribus annis Veneti & Bononienses loco Malabathi acceperunt Macim, illud reticulum quod involvit nucem Muscatam: quæ tamen substitutio non ita videtur esse approbanda, quia multum hæc inter se differunt. Malabathrum enim multas habet partes terrestres, quæ si leviter coquantur, omnem odorem amittunt: Macis verò est oleaginosum & pingue, & bulliendo parum vel nihil de illo absumitur, unde videtur, quod in substitutione plane non sint ejusdem generis. Omitto aliorum opinionem, qui affirmant, Macim esse calidam & siccam in tertio ordine, idque ex sua acrimonia conjiciunt: quare uno gradu superabit Malabathrum: cum insuper Macis habeat nescio quid Nardini, id est, saporem & odorem jucundum, commistum cum aliqua tamen ingrata qualitate, ut in Phu & Nardo Celtica, Indica, & Montana quoque, deprehenditur: unde proxime ad Malabathi naturam accedunt. Ideo illos quoque non probamus, qui pro Malabathro substituant Cassiam Græcorum, quam tamen ipsam non ita facile rejiceremus, si aliter facere non possemus.

¶ **Y R I S**, quod foliis & caule lini faciem repræsentat, officinis **L I N A R I A**, Germ. *Stadshraut*, *Stantrot* appellatur, frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fractuque contumaces: & in his folia quaternis, quinque, senariis, cæciliis, nigra in initio, dein colore mutato rubescunt. Hujus flores numerosi à medio usque ad summum videntur, solvestris cumini secundi generis modo: verum in hoc purpurei sunt, in illa subulrei. Passim in campestribus provenit. Floret citare rota, & autumno. * Decoctum ejus potum, juvat arthros. *Dioscor. & Matthiolum.*

NARDUM officinæ **NARDIS SPICAM** appellant ejus genera duo: unum Indicum, alterum Syriacum vocatur: non quod in Syria proveniat, sed quod montis, in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos spectat. Nota est. Eliguntur Syriaci dicti: cujus hæc sunt notæ, ut sit brevis spica, larga in genere comam, colore flava, odorata, aliquantulum redolens cyperum, amaro sapore, linguam siccante, quæ diu in sua odoris gratia permaneat. Adulteratur sibi cum aqua aut palmeo vino ponderis causa inspirato. Sed ex præcedentibus notis dignoscitur. Madefacta etiam vendi solet: quod vitium ex eo deprehenditur, quod candida sit spica, squalida, nulloque pulvere obsita. * Excalefacit excessu primo, & desiccet secundo jam completo. Composita est ex astringente sufficienter substantia, & acri calida non multa, & quadam leviter amara. * Urinam movet, alvum potu sistit: vulvæ profluvia, sanantque; apposita supprimit. Nauseæ ex aqua frigida auxiliatur, & stomachi rosonibus, in fla-

tionis, jecinoris, regio morbo, renum vitii. Aquæ autem incocta tota ad infellum, vulvæ inflammationibus medetur: ad glabras oculorum genas valet: siquidem eas ad densiorem pilum reducit. perfusus humore corporibus inspergitur. Miscetur antidotis, & in sicili novo non picato ad ocularia medicamenta reconditur, trita in farinam, aut cum vino in pastillos coacta. Ceterum longe ab omni Nardo distat nostra Nardus vulgaris, (Spica nardi vocata) cujus etiã generis ca est planta, quam aliqui vulgò appellant Lavanda, alii verò Lavendula: adeo ut hæc femina, illa verò mas in eo genere à quæ plurimis vocentur. Mas folio constat latiore, longiore, crassiore, robustiore, albidiorque, quam femina. Sed utraq; planta fruticosa, & rosmarini modo innumeris referta est foliis: e quorum medio juncet exeunt cauliculi, quadranguli, tenues, dorantalem longitudinem excedentes: in quorum cacumine flores exeunt spicati, colore purpureo, quamvis in femina dilutiores, patentioresque, odore fragrantis, verum usque adeo acuto, ut nares feriat. Colliguntur ambo mense Majo, vel Junio. Conservantur verò per annum. * Excalefaciunt & exiccant ordine secundo completo, vel tertio inchoante, viribus à nardis omnibus non longe recedentibus. Conferunt omnibus cerebri agilitatibus à frigido provenientibus: convulsis, resolutisque; auxiliantur: ventriculū roborant, & jecur ab infarctu liberant, quin & obstructos henes juvant: uterum calefaciunt, & menses, & secundas educunt. Fit è floribus illatitū oleum vitæis organis, quod proprie unguentarii vocant *Oleum Spicæ*, odoris adeo acerrimi, ut cætera odoramenta superet. *Dioscor. Galenus, & Matthiolum.*

Nardus Indica: tam per se quam succedanei loco in Theriaci accipitur, quare opus est consideratione hac in parte diligenti, & videndum an Spica Nardi, quæ in officinis habetur, sit vera nec ne: quæ tamen radix sit, propter similitudinem tamen vocatur Spica, secundum Gal. lib. 1. de Antidotis: obserandum quoque, ne coctione de sua integritate aliquid decesserit, & adulterata ad nos afferatur. Nam olim unguentarii quoque per decoctionem id, quod optimū erat, extrahebant, reliquum verò rursum planè expertis saporis & odoris vendebant, idque nostro tempore facile etiam posset contingere. Quapropter tutius erit de eo accipere, ubi adhuc aliquid terræ odoratæ adheret: nam tamen si ad illud coctum quoque, aliquid item terræ addi queat, ea tamen omni odore destituta est. Dubitari etiam potest, an Nardus una eademque res sit cum Spica, quia à Galeno 9. lib. de compositione Medic. secundum loca, cap. 4. ubi tractat de medicamentis colicis Andromachi, in unam eandemque compositionem accipitur Nardus & Spica, tanquam res diversæ. Et in principio 8. libri de compositione Medic. secundum loca, Unguentum Spicatum & Nardinum, tanquam inter se diversa ponuntur. Sed propter unum vel alterum hunc

locum, ab eo; quod tamen multorum aliorum A
 autoritate receptum est, recedere nō debemus.
 quāquam non improbandum sit, talibus quæ-
 stionibus excitari ingenia, & offerri occasionem
 cogitandi de multis utilibus rebus accuratius.

Nardus Celtica jam advehitur ad nos, quan-
 quam à multis nondum cognoscatur. Obser-
 vandum autem est, tantum radices & stipites ac-
 cipiendas abjectis frondibus, tāquam inuitibus,
 ut Diosc. docet. Præstantius quoque est magis re-
 cens, odoratum, multis radicibus coherens, fra-
 ctu cōtumax, & plenum. Quod ut diutius asser-
 vari possit, Diosc. tempore ita præparabatur. Ra-
 dices & caules contundebantur & cum vino in
 pastam redigebantur, unde Trochisci facti in fi-
 ctili recentis bene cooperito servabantur. Flo-
 ramen non solum hodie non observatur, sed etiā
 frondes & radices, quæ magna ex parte sunt fra-
 giles & flaccidæ, una accipiuntur. Et credibile est
 ideo in pastillos fuisse redactum, ut vires ipsius,
 quæ alioqui facile & celesiter exhalabant, diu-
 tius integræ servarentur, ideoque vinum addebant.
 At si recentes radices haberi possent, illaq; sta-
 tim usurparentur, non opus esset prius Trochi-
 scos formari. His itaq; de causis magna diligen-
 tia, quam hucusque non puto esse adhibitam, in
 hac planta colligenda opus esse videtur.

SCOLOPENDRIUM verum, Asplenium, Cete-
 rach & Hermionis vocatur: Ger. *Wagran*,
 Hisp. *Dora illia*: vulgaris verò Phyllitis & lingua
 cervina est. Eligitur verum & legitimum, quod
 foliis est multis, scolopendæ animalis similibus,
 ab radice una proceduntibus. Nascitur in parieti-
 bus, saxiq; silicis & opacis, nec caulem, nec flo-
 rem, nec semen habet. Folia polyposi modo di-
 videntur, subiecta veltentia hirsutaque, superne
 viridita. Colligitur in ensē septembris. Conserva-
 tur per annum. * Vinum hanc habent folia, in ace-
 to servata, ut per dies quadraginta pota liene
 abstulant: quibus etiam continui lientem ex vi-
 no illius oportet. Stragurie & regio morbo pro-
 dest, singulum sedat, calculos in vesica commi-
 nit. Concepta in a. junere creditur, et seles, aut
 cum muliere appensa. Tradunt noctu, silente
 Luna, hujus rei gratia effodiendam. *Dioscor.*

SYMPHYTI duo sunt genera: primum pe-
 treum, alterum consolidæ major. Ger. *Watuwaq*,
 Gall. *de la Conyve* nuncupatur. Petreum nascitur
 in petris, ramis tenuibus, parvis, organo simili-
 bus: capitulis & foliis thym: lignosum totam,
 odoratum, gustu dulci, salivam citis: longa radi-
 ce, subrufo, digitali crassitudine. * Decoctum in
 aqua mulla & potu, pulmonis vitia purgat: san-
 guinem rejicientibus, & renū malis ex aqua da-
 tur: ad dysenteriam, rubraq; foeminarum proflu-
 via in vino decoctum: ad convulsā verò & ru-
 pta, ex aceto mullō bibitur. Quin & comman-
 ducatum sic sedat, faucibus asperis subvenit,
 vulnera recentia, enterocelasq; conglutinat &
 illitu cohibet. Carnes autem cum symphyto de-
 coctæ coalescunt. Alterum, quod Consolidæ
 major vocatur, caulem emittit bicubitalem, aut

A majorem, crassum, levem, angulosum, ut fonchi,
 inanem: circa quem brevi intervacante spacio,
 folia exeunt angusta, buglosso proxima, oblon-
 ga, hirsuta: caule secundum angulos quosdam
 striato: foliis tenuibus, ex alarum sinu proceden-
 tibus: in quibus flores lutei, & circa caulem ve-
 lut verbalci semina emicant. Tam caulis, quàm
 folia aspera lanugine horrent, tactuque pruri-
 tum concitant. Radices demittuntur foris ni-
 græ, intus candidæ, viscosæ, quarum est usus.
 Tritæ & potæ recentis excretionibus, ruptisq;
 proficiunt recentia vulnera illitæ conglutinant,
 carnes quoque si concoquantur, cogunt additæ.
 Inflammationibus, præsertim sedis, cum sen-
 tionis foliis, utiliter illinuntur. Colliguntur am-
 bo mense Augusto & Septembri. Conservantur
 per annum. *Dioscor.*

TUSSILAGO Hetruscis, vulgò dicitur Far-
 fara, & Farfarella, Ger. *Huffiacet*, Gal. *Pas d'agne*,
 Hispan. *Uña de ajno, farfara*. Ei folia sunt majus-
 cula, quàm hedere, sex aut septem à radice, sub-
 albidā terra, superne virentia, in plures angulos
 exeuntia. Caulis palmum altus, flos luteus, Ve-
 re prodit, quo unā cum caule confestim exiit:
 inde nonnulli his vacare existimant. Radix ten-
 nis est, & supervacua. Nascitur in amoenis &
 riguis. * Folia ex melle trita igni sacro, & omni-
 bus inflammationibus illitu medentur. Arida
 sustinet, ita ut fumus per infundibulum hiant ore
 rapiatur, hos sanant, qui sicca tussit, atque ortho-
 pnoxa insistantur: pectoris vomicas rumpunt,
 eundem effectum præbet suffita radix. de octa
 in hydromelite, & pota, emortuos partus ejicit.
Dioscorides.

De foliis seu herbis calidis in secundo.

ANETHUM (German. *Äniseaut*, Gall. *Anet*,
 Hisp. *Aneldo*, Ital. *Anetho*) hortis omnibus fre-
 quentissimum, omni ex parte foeniculum amu-
 latur, excepto gustu. * Calidum est in secundo,
 & siccum in primo. Digerit, dolorem sedat, som-
 num conciliat, & crudos & incoctos humores
 concoquit. Aridi anethi, comæ, seminisq; deco-
 ctum, potu lac evocat inflationes & tormina se-
 dat: alvum vomitionesque sistit: urinas citet: sin-
 gultus lenit: oculorum aciem hebetat, genu-
 ram restinguit, assidue potum. Decoctum ejus
 feminis vulva malo opportunis, ad defliones
 utile. Condilomata illitus seminis cremati cinis
 tollit. Colligitur mense Majo. Conservatur verò
 per annum. *Galen. & Dioscor.*

ANGELICA (Ger. *Ängel*, Gall. *Angelic*,
 cubitalem excedit altitudinem, caule gemula-
 to, inani, multis alarum cavis referto: folia pro-
 ferte oblonga, per ambitum serrata, in nigrum vi-
 rescentia: flores albos, in umbellam coherentes:
 e quibus semen prodit tenue, lentium modo cō-
 pressum. Radix ei subest crassa raphani modo,
 quæ in plures divaricatur ramos, gustu acris, &
 suaviter odorata. * Excalefacit, pariterque de-
 siccet ordine secundo completo, aut terro inci-
 piente. Proinde aperit, attenuat, & discutit. Ve-
 necis

nenis mirificè aduersatur: quare pestilentiam arcer hausta, aut frequenter commansa. Ipsa per se sumpta, pituitosos lentosque humores digerit. Idem præstat & radicis decoctum, quod etiam celerius ex frigore rutilentibus auxiliatur: expectoratur enim efficaciter crassam lentamque pituitam. Sanantur eodem ex aqua aut vino interna viscera ulcera, cœterusque sanguis dissolvitur, & roboratur ventriculus. Radix in pulverem trita animi deliquis, & ceteris cordis affectibus opem unicè præstat. Valet ad tabulorum & renosolorum morfos, exterius cum ruta imposita, & intro in corpus assumpta. Hinc fit, ut recetiores quidam magna opinione hanc suis inserrant auctoris. *Matthioli.*

APIUM vulgare à Dioscoride Eleoselinum dicitur, *Ger. Egypt. Gall. Persil. Ital. Petroselin.* Hisp. *Perexil* petroselino grandius. In humidis nascitur locis. Mense Junio & Julio tum flores, tum semina profert. Calidum est in secundo. Urinas & menses ciet. Flatus quoque discutit, & magis semen, quam herba ipsa. *Galenus & Dioscorides.*

ARTEMISIA (*Ger. Busus. Querc. Gall. Armoise. Hisp. Artamijs*) magna ex parte in maritimis, item in locis incultis alperis, nascitur, absinthii modo fruticosa, maioribus & pinguioribus foliis, ramisque. Hujus quidem genera duo: unum lætius, habitusque, foliis, visisque, latioribus: alterum tenuius, flore parvo, tenui, candido, graveolente. Æstate floret. Sunt, qui in mediterraneis uniuersis nomine appellant tenuem herbulam, simplici caule & minuto, floribus scæpente tenuibus, flavo colore, hæc jucundior, quam præcedens efflat odorè. Colliguntur ambo coelo sereno, in meridie, vel ante, mense Junii. Conservantur per annum in læcis lineis.

* Utraque excalescit, extenuat, seruescæta convenienter in muliebres defensas adijciuntur, ad detrahendos menses, partus, secundasque: item ad præclusiones vulvæ & ejusdem inflammationes: calculos commouunt, remoram urinam ciet, menses pellunt, pube illitæ. Succus vulvæ inditus ex myrrha, eadem quæ insesio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur. *Dioscor.*

CESTRON Pŷchotrophon (*Ger. Betonten. Gall. Betoine, ou Vetoine*) vocatur, quoniam frigidis locis inveniatur. Latini **BETONICAM** appellant. Herba est caulem ferens tenuem cubiti altitudine, aut majorem, quadratum: folia quercus, mollia, longa, in ambitu divisa, odorata, prope radicem majora: in summis caulibus semen veluti satoreje, spicatum est. Decerpta hujus folia siccantur plurimos ad usus. Radicibus nititur, ut veratri, tenuibus, quæ ex hydromelite in potu pituitosam vomitionem evocant. Folia dari debent ruptis, convulsis, mulieribus vulvæ malo opportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, denarii pondere cum hydromelite: tres in vini sextario drachmæ cœtra serpentum mortus ebibuntur. Herba magna utilitate insatis à serpente

A vulneribus illinitur. aduersus etiã ventena drachma ex vino pota convenit: præsumpta ea, si venenum hauriatur, nihil nocet. Urinam ciet, alvum subducit. Medetur comitialibus & infantis, pota ex aqua: & jectioris lienisque vitis drachmæ pondere in aceto multo, concoctionem adjuvat, si quis cum fabæ magnitudine secundum cœnam cum melle cocto devoraverit: modo consimili acida ructantibus propinatur. Stomachicis eam manducate, & sacum devorare proderit, si postea dilatum vinum sorbeat. Datur sanguinem excreantibus, tribus obolis cum diluti vini cyatho: ischiadicis, renum & vesicæ doloribus, ex aqua: aquæ inter cutem binis drachmis ex hydromelite, si febricitant: sin aliter, ex multo, regio morbo laborantes recreat: menses pellit, drachmæ pondere cum vino pota. alvum purgant drachmæ quatuor pote in hydromelitis decem cyathis, facit cum melle ad tabem, & purulentam excretionem. Patiendi celeritate affert, uterique eruciatur à frigiditate cœceptus mulcet, si ex aqua calida, aut multo duarum drachmarum pondere propinatur. Nascitur in pratibus & motibus mundis, & opacis, circa frutices. Colligitur mense Junii, siccat in umbra. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

AJUGA (quam Græci **CHAMÆPITYS**, vulgus herbariorum **IVAM** **ÆTHRITICAM**, *Ger. Fiedcopress. Hisp. Pimila. Ital. Iva* appellat) herba in terra repes, subcurva: foliis sempervivis minoris multo tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos frequentibus, odore pinus: flore renui, luteo, vel candido: radicibus cichorii. * Expurgat, abstergitque viscera plus quam calescit. Folia septem diebus in vino pota regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite ischiadicis sanant. Dantur peculiariter urinæ difficultatibus, jectioris & renum vitis: torminosos profunt. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atque antidoto, contra acconitum utuntur, bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta jure decocti subacta. Trita in farinam, & cum fico in pilulis sumpta, alvum emollit: excepta melle cum eris squama & resina depicit, apposita ex melle, vulvæ vitia extrahit: mammarum duritias discutit: vulnera glutinat: ulcera quæ serpunt, cum melle illita, cohibet.

Alterum est genus ajugæ cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incurvatis, præ tenuibus coma supradictæ, flore candido, semine nigro, hæc etiam pinus redolet. Tertia mas nominatur, parvula foliis exilibus, albis, scabris, caule aspero, candido: luteis flocculis, semine juxta alas, respicit & hæc pinum. Hæc duæ vim superioris obtinent, sed non usque adeo effracem. Colliguntur omnia tria genera mense Junii. Conservantur: per annum. *Dioscorides.*

CHAMÆPITYS vulgò Iva notis est: nec sollicitè ex Creta est quatenda. Nam Galenus quoque affirmat eam quæ prope Romam crescat. Cretica esse odoratorem, & Theriacam pro Cæure paratam eam accipiebant: neque dubium est in

aliis apud nos locis æque præstantem atq; Romanam reperiri posse: modo non sit de crebris & continuis pluvii nimis madefacta. Neq; diu est quod ego in Apulia eandem perfectissimi odoris & saporis collegerim: unde ejus maxima copia haberi potest. In usum est planta universalis, quando floruerit, abjectis radicibus & stipitibus durioribus.

HYPERICUM (Germ. Sant Johans kraut. Gall. *Millepertuis*.) alii androsæmon, alii corion, alii chamæpityn appellant, quoniam semine odore resinam imitatur: succalaceo frutice, do drantali, rubefacente: folio tute, flore luteo leucoso simili, qui digitis attritus sanguineum succum remittit: qua ex causa androsæmon cognominatur: subhisuta filiqua, & in rotundo oblonga, hordei magnitudine: semine intus nigro resinosis odoris. * Urinam citè, menstrua pellit appositam: terranis, quartanisq; cum vino potum liberat. Semen quadraginta diebus haurit, scilicet diebus medetur. Folia cum semine illita, ambusta sanant. Nascitur in locis cultis & asperis. Colligitur mense Junii: conservatur autem per annum. *Dioscorides.*

De Hyperico, quod vulgò vocant Perforatam, secundum Galeni sententiam cap. 15. lib. 1. de Antidot. accipiscendum est semen unum cum virgulis, foliis & floribus, quod idem dicit 8. de simplicibus Medicamentis. Hæc herba ab omnibus cognoscitur, & passim obvia est, & electio tantum consistit in ætate, de qua diximus antea.

HEDERA (Germ. Ephe. Gall. *Lierre*. Hisp. *Yerba*.) differentias multas in specie sortitur, summas autem genere tres. Nam quædam candida est, altera nigra, tertia helix. Candida fructu fert candido, nigra nigro, aut croci æmulis, quam vulgus Dionysiam vocat. Helix fructum non gignit, sed tennes habet viticulas, & folia parva, angulosa, & rubra. Nigra hedera in Italia, Germania, Belgio, Gallia, circa parietes, & arbores frequens est. Candida in Græcia reperitur. Minor passim in sylvis & opacis locis gignitur. Hæc serpentes graffima, & sub hac hybernis mensibus eos lautare Matthioli scribit. Flores hedera sub Autumnum producit: bæcæ post hyemis solstitium perfricatur. * Hedera omnis acris est, & astringens: nervos tentat. Flos trium digitorum carptus, facit ad dysentericos, in vino bis die potus: ambustus cum cerato tritus illinitur. Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborum succus, cum urino unguento, melle aut nitro naribus, infunditur: & contra veteres capitis dolores, capite eo cum aceto & rosaceo perfundi utile est: putulentis auribus, aut dolentibus, cum oleo medetur. Nigra hedere succus, aut epoti corymbi, corpus infirmant, mentemque turbant largius sumti. Acini quinq; triti, calfactiq; in punici mali cortice cum rosaceo, si instillentur à contraria aere, dolore dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in vino decocta illinantur omnium ulcerum generi, etiam hæc cacoc-

the sint: vitia cutis in facie, & ambusta sanant, ut antea diximus. decocta. Moxent mensis tritii, & subditi corymborum potu, post purgationes foeminarum, drachmæ pondere, concipiendi sperm adimunt. Pediculus foliorum melle irrigatus, ac vulva inditus, menstrua & partus extrahit. Instillatus succus putrida tædia varium, graveolentiamq; emendat, & sanitati restituit. Lachryma hedere pilothorum est: illitu pediculos enecat. Succus radicum in aceto potus, contra phalangia prodest. *Dioscorides.*

LUPULUS seu lupus salictarius (Ger. *Hefften*. Gall. *de Haublan*.) caulibus aculeatis, longissimisq; in vepribus & salictis reptat, foliis vitis albæ, hispidis & nigrioribus, flore cinereo ac multis exilib. folliculis squamatum compactis: caulis ejus spinis hæret, cacuminibus tani & corruæ modo in torulos turbinatis. Flores habet foliaceos, candidos, qui serè alliu, vinumq; suboleant. Herba, præsertim germen ejus æqualis temperamenti est, ad frigiditatem declinat: hos verò calidus in secundo, &c. * Educit bilem flavam, & mundificat sanguinem ab ea, & clarificat ipsum, & sedat ipsius inflammationem, & avertit ei juvenentum magnum infusio ejus in aqua casei. Et syrupus ejus remouet icterici: confert febribus biliosis & sanguineis. Dosis infusionis in sero lactis est circiter ℥j. Nascitur inter vepres circa agrorum margines. Flores Augusto ac Septembri colliguntur, & ad certissimum reponuntur. Herba verò Martio & Aprili colligitur. *Mesue.*

MELISSOPHYLLON, Latinis Apiastrum & Citrago, Hetruscis Cedronella & Melissa dicitur, vulgaris est noctua. Cauliculi & folia balotæ similia sunt sed majora, tenuioraq; nec ita hirsuta: citreum malum olent. * Folia cum vino pota, aut illita, profunt contra ictus phalangiorum, scorpionumq; item adversus canis morsum. Decocto eorundem gratia foveri prodest: de lellionibus foeminarum ad eiundos menses convenit: dentes eodem in dolore colluunt, dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliantur: torminibus, & orthopnoicis delinctu. Illitu cum sale strumas discutunt, ulcera purgant: articularios dolores illitu sedant. Cæterum melissophylli proprium est, animum hilarem reddere, humenti ac frigido ventriculo auxiliari, concoctionem adjuvare, cerebri obstructions reserare, deficientem animum revocare, cordis imbecillitate roborare, eamq; præsertim, qua somnus frequentius nocte intercepti solet: quin & ejus pulsum reprimere, animi sollicitudines fugare, ac sollicitas imaginationes tollere, quæ tum ab atra bile, tum ab exulta pituita gignuntur. Excalfacit siccitateque ordine secundo. Cor exhilarat, vitales facultates roborat, odoris fragrantia, saporis austeritate, partiumq; tenuitate. Colligitur in mense Aprili, vel Majo, vel Junio. Siccatur primò in Sole, deinde in umbra. Conservatur per annum. *Dioscorides, Avicenna & Serapion.*

MARRUBIUM seu Prassium (Ger. *Mütern*.) A frutex est radice ramosus, candidans, subhirsutus, quadrangularibus ramis: folium pollicem aequat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro: semen in caulibus, & ex intervallis: flores verticillato ambitu, asperi. * Hujus folia sicca cum semine decocta in aqua, aut viridū succus datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. Crassam è pectore pituitam cum sicca iri epicit. Mulieribus à partu nò purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat: item in difficili partu, & his qui venena hauserunt, aut à serpentibus demorri sunt. Vesicam, renesq; laedit. Folia cum melle illustur fordidis ulceribus purgandis: pterygia nomasq; fistunt, laterum dolores mitigant. Succus foliis ocularis expressus, & Sole coctus, ad eadem pollet: cum vino & melle illustur oculorum claritatem adjuvat: naribus regium morbum expurgat, aurium doloribus convenienter instillatur per se, aut cum rosaceo. Nascitur prope edificia, ruinas, & rudera. Colligitur mense Junii. Servatur per annum. *Dioscorides.*

Marrubium apud Andromachum viride accipitur, quod ob quam causam factū fuerit, equidem nò habeo dicere, cum Galenus non meminerit viridis, & Dioscorides velit eas frondes esse siccas accipiendas unā cum semine, aut succum è viridi collectum. Fortassis existimandum est, Andromachū viridis nomine recensid est, non obsoletum, sed statim exsiccatū voluisse intelligere: D quamquam hoc non adeo multum referat. Damocrates accipit verticillos, in quibus semen continetur. Sed ego quasi secundū regulam universalem accipetem de omnibus plantis fructuosis totam herbam, quando semine est referta, abjectis radicibus, & magis lignosis partibus, & cum semē protulerit, fortitan frondes pauca aderunt, sed majore ex parte tantum verticilli in circuitu caulis, ideoq; Damocrates voluit, illos tantum sumendos esse, existimans caulem utpote ligoosum esse nullius usus, quamquam ideo frondes non improbo.

MYRRHIS (Ger. *Wider torbet*.) similissima est cicuta, caule, foliisq; radix ei oblonga, mollis, rotunda, odorata, cibo non insuavis. Nascitur passim in hortis, & pratis nonnullis. Majo mense lupus flores candidant. * Quae pota in vino Phalangiorum moribus auxiliatur: cit menstrua, & partus secundos, purgati; à puerperio feminas: subvenit & phthisicis cocta in forbitione. Ajunt F quoq; eandem bis die terve potam ex vino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obolare. *Dioscorides.*

OCYMMUM (Ger. *Vasitmtant*, Gall. *Basilio*, Ital. *Basilico*, Hisp. *Albarkaba*.) vulgo cognitum. * Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat, alvum mollit, spiritum mover, urinam pellit, lac evocat: agrè tamen conficitur, allitum cum poline polente, aceto & rosaceo, pulmonū inflammationibus auxilio est, Draconis marini, & scorpionis icibus per se prodest; & cum vino Chio,

A oculorum doloribus. Succus visus caliginè abstergit: destillationes exsiccat. Semen potum convenit atram bilem gignentibus, difficili urinæ, inflatisq; naribus haustum, subinde mover sterutamenta quod idem herba efficit. Sed oculos premi necellum est, cum sternutamentum urget. Sunt, qui in cibis abdicandum censeant: quandoquidem manducatum, & in Sole positū vermiculos creat. Aphri autem adjiciunt, si feriantur à scorpione, qui ocymum ederint, nullo confictari dolore. *Dioscorides.*

PIMPINELLA (Ger. *Wilmsten*, Gall. *Pimpinella* appellat) duo habentur genera. Major radice nititur longa: foliis circumquaque solo procumbentibus, dissectis, per anthurumq; serratis: caule quadrangulari: floribus in umbellam coherentibus, tenuibus, albicantibusq;. Minor caule exi rubentis: foliis minoribus, minoribus dissectis, minoribusq; serratis. Utraque tamen hircum redolet. Opacis locis minus, in pratis aut è majus assatim citra cultum erumpit. Æstate in autumnum usq; floret. Radix, in qua virtus tota consistit, exsalefacit, siccatq; ordine secundo completo, aut sanè tertio incipiente. * Praestat hæc ad renem & vesicæ morbos, quorū calculus est causa. Ob id enim renes à calculis expedit, & urinam remoratum pellit. Prodest expressus è radicibus succus ex vino haustus, delecteris medicamentis, & venenosorum animalū moribus. Qua ratione non desunt, qui ad pestilentiam, radicè hæc è miris laudibus effert. Est & alia Pimpinella, quæ ab Italis *Solbalfella* nominatur, nullis nò cognita, utpote quæ ætatis frequentissime inferatur. Verum hæc ab antedictis logè distat viribus, et si foliorum facie satis inter se convenient. Siquidem ultima hæc gustata non leviter adstringens percipitur, & lentoris copiam præbet. Unde facile conjicitur, eam esse adstrictioris facultatis. Hinc itaq; fit, ut muliebri profluvium efficacissime sistat: dysenteriam, & ceteros alvi fluxus cohibeat: quin & biliosas vomitiones reprimat. Herba ipsa vulnera & ulcera sanat: misceturque unguentis, quæ tum ad capitis vulnera, tum ad carcinomata parantur, contagiosis, pestilentibusq; febribus maxime commendatur. Sunt, qui eam Elatinen esse putant. *Mathioli.*

PRUCEDANUM (Ger. *Sa. Strang*, oder *Schnefstrunq*, oder *Sausendel*, Gall. *Pucedane*.) caule emittit tenuem, gracilentum, sceniculo similem: comam habet statim ab terra copiosam, spissamque: flore luteo radice nigra, crassa, gravi odore, succosa. Tenera radix cultello conciditur, profluensq; è plaga succus umbre mandatur: in Sole siquidè confestim evanescit. Colligitur capite prius & naribus rosaceo perfusus, ne capitis dolor premat, & vertigo sentiat. Assatione radix inutilis fit. Tam lac, quam succus radice & caulibus extrahi solet, sicuti è mandragora: verum inefficacior succo lachryma habetur, & velocius expirat. Interdum etiam concreta invenitur lachryma, thuris similitudine, caulibus radicibusque adhaerens. Praefertur succus è Sardinia, &

Samothrace colore rufo, odore gravi, fervens gustu. * Ex oleo & rosaceo illitum Peucedanum prodest lethargicis, phreiticis, vertiginosis, comitialibus & longis capitis doloribus, resolutis, ischiaicis, convulsis: omnibus in univ. viscerum, ex oleo & aceto illitum, prodest. Huius olfactu respirant vulvæ strangulatas, & veteres revocantur. In censerum serpentes abigit. Aurium doloribus convenienter ex rosaceo instillatur: cavernis dentium inditum, mitigat dolorem, contra tussim efficacissime ex ovo assumitur: suspiriis, torminibus, & inflationibus subvenit. Ventrem leniter emollit, lienem absumit, difficiles partus mire adjuvat. Facit ad vesicæ cruciatus, & renum distentiones potum: vulvam aperit. Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior: ejus decoctum bibitur. Farina ejus sordida ulcera purgat, & vetera cicatrice obducit: squamas ossium extrahit. In cerata & calcificientia malagmata additur. Radix eligi debet recens, quæ cariem non senserit, firma, odoris plena. Succus ad potiones amaris amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho resolvitur. Gignitur in montibus opacis. Colligitur mense Septembri. *Dischorides.*

ROSMARINUM (Ger. Rosmarin. Gall. *Rosmarin.* Hisp. *Romero mata.* Ital. *Rosmarino.*) quo coronarii utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, dæla, longa, exilia, sylviter incana, superne virentia, graviter odorata. * Excelsiora vi præditæ est. Regium morbum sanat, si decoctum in aqua ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi se crediderit, in balnea descendat, & merum potet. Acopis, gleucinoq; unguento admisceri solet. Flores fert bis in anno. Vere scilicet & autumno. Colligitur à mense Maio usq; in autumnum. Conservatur per annum. *Dischorides.*

SALVIA, sive eleliphacis (Ger. *Satbe.* Gall. *Sauge.*) frutex est ramosus, longus, virgas habens quadrangulas, & canas: folia mala coronæ effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, & que sensim attritum quasi vestium scabritiem referant, hirsuta, subalbida, perquam jucundo odore, sed gravi: semen summis in caulibus sylvestri hormino simile gerit. * Menses citè & urinæ decoctum foliorum, ramorumq; potu, & partus extrahit, & pastinacæ marinx vitibus auxiliatur. Capillos denigrat, vulnere sanguinem cohibet, tetra ulcera purgat. Testium pruritus sedat rami foliaq; si eorum decocto cum vino foveantur. Nascitur in locis asperis, incultis montibus, & ubique in hortis. Colligitur mense Junii & Julii: cura profert flores. Conservatur per annum. *Dischor.*

SCABIOSA constat foliis laciniatis, subhirsutis: caulibus tenuibus, cubitali altitudine, atq; etiam majore: in quorum cacumine flores emittant in caruleo albicantes. * Pollet adversus scabietem decoctum potatum. Prodest omnibus peccatis vitis & respirationi inservientibus organis: siquidem eorum inflammationes purulentas dissipat, & omnia peccatis excrementa expur-

gat. Anthracibus, sive carbunculis pestiferis utiliter illinitur: adeo ut illita hos lethales abscessus trium horarum spacio prorius abolere existimetur. Nascitur in campestribus & pratibus. Colligitur mense Junii. Servatur per annum. *Martholius.*

SCORDIUM (Ger. *Lochtoblauch.* Wasserbaubentg. Gall. *Scordium.* Ital. & Hisp. *Scordio.*) planta chamædry similis, hodie cognita. Hujus in medicina usus esse debet, non allii sylvestris. * Herba vim excelsioriam habet: urinam citè. Cocta recens, aridave cum vino, adversus venenatos serpentum morsus bibitur: ad stomachi quoq; resolutiones, dysenteriam, & urinæ difficultatem, binis drachmis cum hydromelite: crassam purulentum peccore expellit. Facit aridæ farina ad veterem tussim, rupta, convulsa, si cum nasturtio, melle, & resina miscetur in eclegmate. Inflammata modicè præcordia, cerato excepta, recreat cum aceto acris, aut aqua, podagris convenienter illinitur: menses imposita movet, vulnera cõglutinat, vetera ulcera purgat, & ex melle ad cicatricem perducit. Siccas excrecentias in carne cohibet. Succus ad eadem vitia bibitur. Inter prima efficacis Ponticum natione, Creticumq; Nascitur in montibus & palustribus. Conservatur per annum. *Dischor.*

Scordium si ex Creta & Ponto haberi possit, esset valde bonum, autamen in aliis regionibus quoq; illo non multo deterius crescit. Modò eligatur id, quod in montibus, nõ palustribus locis provenit, & in regionibus siccioribus, quemadmodum est Apulia. Colligatur autè, quando floribus est refertum, & jam incipit semen producere, estq; univerfa planta in usu præter radices, & lignosam partem quandam illis proximam: & quo magis allium redoleat, eò melius est.

STECCHAS (Ger. *Stechadraut.* Gall. *Stechas.* Ital. *Stechas.* Hisp. *Cantusfa.*) juxta Galliam in insulis ejusdem nominis è regione Massilie, gignitur & in Arabia. Herba tenuibus furculis, comæ thymi longiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris. * Cujus decoctum, hysopi modo, ad peccatis vitia efficacis est. Antidotis utiliter miscetur. Viscera omnia, & universum animantis habitum extenuat, confirmat, & ab obstructionibus, & infarctu liberat. Decoctio eius potio est ab ʒ v. usq; ad ʒ vij. & pulveris ejus à ʒ iij. usq; ad v. Præfertur Arabica. Conservatur per annum, vel annos duos. *Dischor. & Mesue.*

Stechas præterebatur aliis, quæ proveniebant in insulis Stechadibus dictis Galliarum, unde etiam nomen accepit: similiter & Cretica commendabatur, quanquam hanc magis quam illam Gal. I. de Antid. lib. probaverit. Nunc præstantissima habetur Arabica, unde etiam consueverunt Medici nostro tempore in suis compositionibus, eam vocare semper Stechadem Arabicam. Quare si hæc ex Arabia reces, odorata, subamarefrens & actis quoad gustu haberi poterit, potius hanc, quam aliam, usurpare debemus. At si ejusmodi ad manus non sit, saltem aliam paribus conditionibus accipiamus. Utimur autè speciebus istis, quando

quādo inter flores & semina matureſcūt: itemq; frondib. & ramuſculis tenuiorib. quemadmodum fieri ſolet in aliis omnib. fructiſoſis plantis. Eſt autem ubiq; cognita & paſſim reperitur.

PARTHENIUM (*Protendit. Ital. Bruſcaulo. Hiſp. Magaza.*) folio eſt coriandri, amaro ſapore, odore gravi: floribus per ambitum albis, intus melinis. Hetruſci matricariam vocant. Siccatum cum aceto muſſo, aut ſale potum non ſecus atq; epithymum, & bilem, & picuitā detrahit: ſuſpirioſis prodeſt, & melancholicis. Herba ſine flore à calculoſis & anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet de coctum ad inſidendum in duricia vulvarum, & inflammationibus. Illinitur ſacro igni, & colleſtionib. cum flore. Nec deſunt, qui velint marem Parthenium appellare Athanaſiam, quam & Tanacetum vocant ſepaliarii. * Utuntur tanaceto recentiores ad ventriculi & alvi ſtatus diſcutiendos, item ad lumbricos ex ventre pellendos. Utuntur & ad frangendos renum calculos, & ad ciendam urinam. Sed id viris magis, quam mulieribus commendant: contra vero Matricariam dictam ſceminis tantum exhibedam præcipiunt. Naſcuntur ambo in omnibus ſere hortis: neq; modo in iis ſata, ſed in aliis quoq; locis ſponte proveniunt. Colliguntur Junio. Conſervantur per annum. *Diſc.*

De herbis ſeu foliis calidis in gradu tertio.

ABROTANUM (*Ger. Stabwurz. Ital. Abrótano. Gall. Aurois ou garderobbe. Hiſp. Abrótano, herna lombriqueria*) duorum eſt generum. Fœmina quadam arboris ſpecie fruncaus, candidat, circum ramulos foliis, ſerphi modo, minutim incisis: floribus reſerta eſt, comantibus in ſummo, fulgore auri, corymbis, quod per ætatem prodit, ſuaviter olet, cum gravitate quadam, & amaro gultu. Alterū mas vocatus, ſarmento ſum gracilibus ramulis, ut ab ſinthium. * Utriuſque ſemen crudum tritum, & ſerveſactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, convulſis, ruptis coxendicibus, urinae anguſtis, meſib. ſuppreſſis, aut remorantibus. In viſco potum extitium venenorum antidotum eſt: horroribus ex oleo illinitur. Serpentes & ſubſtratu, & nidore fugat: cōtra icterus eorum cum vino potum prodeſt, privatim eſſicax contra ſcorpionum & phalangiorum venena. Oculorum inflammationibus cōmodo illinitur cum cotoneo cocto, aut pane, tritū cum farina hordeacea, decoctūq; tubercula diſcutit. Iſtim cōpoſitionib. admilſetur. Naſcuntur ambo in hortis & campeſtribus. Colliguntur Junio. Conſervantur per annum. *Diſc.*

ARUM, quod & ipſum aliqui ſylveſtre nardum (*Ger. Waſewurz. Gal. Cabaret*) appellant, hederæ foliis, minorib. multo rotundioribusq; floribus cythino hyoſcyami ſimilibus, purpureis, inter folia proximè radicem emicantibus, odoratis: in quib. ſemen acinoſum. Cauliculos habet anguloſos, aſperos & molles: radices numeroſas, geniculatas, tenues, obliquas, gramine non diſſimiles, longè tamè graciliores, odoratas, ex-

calfacientes, & quæ linguā vehementer mordēt. * Excalfactoriam vim habet: urinam cit: hydro-picis, & vetuſto coxendicum dolori prodeſt. Radices ſenis drachmis ex aqua mulla poræ, mēſes trahūt, & veratri albi modo purgant. In unguenta additur. Umbroſis montib. provenit, ſed plurimū in Ponto, Phrygia, Illyrico, & Italiæ Jultiniēſi agro. Perpetuū viret: herba, nova tamen unā cū ſtoſculis folia Vere promit. Coſervatur p. annū. Doſis ejus inſuſionis eſt ab aur. ij. utq; ad aur. iij. & pulveris ejus à ʒ. j. utq; ad aur. ij. *Diſc. & Meſue.* Alarum notū eſt: de quo radices ſolū accipiuntur, abjectis frondibus: quod multū cum non obſervet, plurimum errant: nam Gal. quoq; vult frondes eſſe nullius momenti. Sint autè radices firmæ, odoratæ, acutiſſimæ: quo ad gultum, & non obſoleta: reperiuntur autè quovis loco.

VITIS, ſive ſalix Amerina, quæ vulgus Herbariorum Agnum caſtum appellat, frutex eſt in arborem aſurgens: ramos gerit longos, fracta pervicaces: folia olivæ, ſed molliora. Duo genera ejus: una harum album ſtorem mittit cū purpureo: altera tantum purpureū, & ſemen, ut piper. * Excalfactorias vires habet, & aſtrictorias. Semen ejus potum, venenatis icteribus, aquæ quæ curem ſubit, lien oſiſque auxiliatur: lac evocat: meales cit, drachmæ pondere in vino potum z. genituram exolvit: caput tentat, & ſoporem aſfert. Decoctum herbar & ſeminis in deſeſſione, mulieribus vulvæ malo opportunis opitulatur: itera inflammationibus. Purgationes movet ſemen cum pulegio potū, etiam ſuffitu, vel appoſitu: capitis dolorem diſſolvit illitum: inſtillatur cum aceto & oleo capiti in lethargo, & phrenitide. Folia ſuffitu aut ſubſtratu fugant venenata: illita quoq; ſerpentiū moribus auxiliantur: teſtium duritias, cum butyro & foliis vitæ emolliant. Rimas ſedis ſemen cum aqua illitū mitigat: & cum foliis medetur luxatis, vulneribusq;. Virgā qui manu teneat, dum iter facit, negatur inætrigine inſentire. Agnum quaſi dicas caſtū, vocant Græci: quoniam matronæ in Theſmophoris Athenienſium caſtitem cuſtodientes foliis hujus cubitus ſibi ſternunt, & Lyon, quaſi vimen, propter invidiam ſeræ ramorum flexilitatem. Naſcitur in ſumum ripis, aſperisq; locis, ac torrentium alveis. *Diſcorides.*

ARUM (*Ger. Waſewurz. Gall. Vit de Preſtre*) apud Syros lupha vocitatum, folia emittit dracunculū, ſed longiora, & pauciorib. diſtinſta maculis: caulem ſubpurpureum, dodranalem, piſtilli ſpecie, à quo croceū ſemen exit: radice dracunculi alba, quæ decocta eſt, utpote cū mīnū acris ſit. Folia ad eſum conduntur, & arida per ſe, decocta manduntur. Arum terrena eſſentia conſtat, ſed calida: * proinde extergendi vim poſſidet, verū nō valentem, ſicut draconitū. Radices ejus maxime ſunt utiles: ſiquidem comeſæ craſſitiem humorum mediocriter incidunt, adeo ut & excretionibus ex peſtore idoneæ ſint: ſed magis camen aptum eſt dr. contiū. Naſcitur in campeſtribus, in vineis, in ſerobium

marginibus, & passim in semitis prope sepes. A
 Conservatur per annum, praesertim radix. *Diosc.*

AMOMUM exigue fruticat, ex ligno se convolvens in racemi modum, flore, ceu cadidae violae, parvo: foliis bryoniae similib. Laudatur quia maxime Armeniacum, colore & autu vergens, ligno subrufo, abunde odorato. Medium, quoniam in campestribus, & aquis enascitur, infirmus esse constat: est autem magnu, subviride, tactu tenerum, frutice venoso, odore origani. Ponticu vero subrufum, parvu, fragile, racemosam, fructu turgens, & odore nares feriens. Deligro recens, candidum, vel subrubru, quod nec astrichum cohaereat, nec convolvatur, sed solum diffundatur: semine plenu, vis simile, grave, valde odoratu, modo cariem non contraxerit: acre, gustu mordens, simplici colore non evanescit. Vim habet calfaciendi, adstringendi, exiccandi. Somnu alluciat: & illu fronti, doloris sensum auferit: inflammationes & meliceridas concoquit, discutitque: juvat quos scorpis percussit, ex ozymo illu: & C podagricis confert: inflammationes oculoru, viscerumque, lenit ex ura passu: ad vulvarum vicia in pessis, aut infessionibus, utile est. Decoctu jecinori, renibus, podagra, potu convenit. An & ovis immisceatur, & preciosissimis unguentis. Adulteratur Amomum herba simili, quae Amomis vocatur, sed sine odore, sine fructu. Nascitur in Armenia, flore origani. Quare in hujusmodi rerum probationibus, fragmenta fugienda sunt: eligenda autem, quae ab una radice suos integros surculos emittunt. Planta haec apud nos incognita est. Quare succedaneu erit asstrum, aut calamus aromaticus officinarum. *Diosc.* Amomi planta est ignota, cujus loco collocabimus Acorum, nam Gal. 6. lib. simplicium Medic. haec similis esse facultatis scribit: nisi quod Acorus sit illo sicior, hoc vero magis concoquat, quoniam in exigua differentia haec praesent: cumque nullum aliud magis conveniat, cogimur interea hoc usurpare. At quid sit Acorus, non parum inter se dissentiunt periti simplicium: ego tamen existimo esse eam radicem, qua Septasarii vocant Galangam majorem, quia acuta est quoad gustu, & nonnulla amara, & alias quoque notas habet, quas illi Diosc. attribuit. Alii putant esse Calamum aromaticum vulgare: sed antea una cum illis conclusimus, pro calamo odorato, huc calamum vulgarem esse accipiendu, qui etsi non esset ille antiquorum Calamus, gradibus tamen & viribus facis similis: quare haec in parte illis consentire non possum: nam cu Acorum sit calidum & siccu in 3. gradu, Calamus vero non ultra secundu, necesse est fieri, aut substitutionem non esse proba, aut Acorum non esse istum calamum. At hoc quia una cu ipsis pro vera substitutione, idque veris rationibus probaverimus, relinquatur Calamum vulgarem non esse Acorum. Quare substituamus pro Acoro Galangam majorem. Etsi forsitan aliquis diceret, hanc esse radicem, Amomum fructu, in hoc quoque jungeri poterimus autoritate Galeni. Sed & nos dicemus, fructus quoque habere in se aliquid dari &

terrestris pariter atque illa radix habet: quoniam ego in ea sum opinione, quod lignum Amomi, quando nondum fructus aut racemi sese explicuerint, sit usurpandu, quod ex Diosc. colligitur, & rationes exposui in 3. lib. Methodi nostrae de simplicibus, quas tamen non abs re erit repetere. Puncta itaque est, quod Diosc. scribit, adulterari amomum cum simili quadam herba, quae nullum habeat fructu: jam si fructus in usu fuisset, quare cu ejusmodi planta sine fructu falsificari potuisset, unde colligi potest, lignum & stipitem fuisse in usu. Deinde non vult accipi fragmenta, sed surculos integros & vegetos, quod de fructibus, intelligi nequit. Praeterea eligitur odoratus & quod non sit cariosum. Caries vero magis propria est lignis quam fructibus. Erant autem utique quoque Amomi in usu, sicuti ex multis locis Galeni apparet. Et Damocrates in sua Theriaca Amomi racemos accepit. Sed Andromachus Amomum racemosum, non racemos, quia inter se differunt, habet. Nam intelligi potest de surculis, qui in notam bonitatis haberent semen, vel uvae appensas, quare in Graeco legitur *σορῶδες*: & Latino racemiferi: quoniam proprie magis racemosi dicatur. Quod si ita est, similitudo substantiae magis inter ea confirmabitur, cum & Galanga major, & surculi de Amomo sint ligno osae nature.

AMMI (Germ. *Amis*) hodie a nonnullis ostenditur foliis feniculo tenuioribus, caule gracili, umbella, in qua candidi flores & semina minutissima, cumino simili, non per omnia respondens veteri descriptioni. Plerique existimant semen quoddam ex Hispaniis sub amomi nomine allatum, veru esse Ammi, aut saltem ejus loco usurpari posse. Hujus succedaneu est anisum, cuminu. *Florētini.*

Ammi pauca cognita est: nec diu est quod Veneris primu ceptum est afferri. Antea propter similitudinem laporis cum Origano aliud minutissimum semine accipiebatur odoratum & acre, cujus magna copia undique in Apulia crevit, estque ea planta, quam doctissimus Andreas Matthioli in suis primis libris depinxit, quoniam ipsemet non habeat pro vero Ammi, quem admodum etiam non est. Sed legitimum admodum simile est semini Saxifrage Hircinae dictae, & cimino quoque, quoniam licet sit minus. Odoratum est, & sapore tam proximè ad Origani accedit, ut vix ab eo discerni possit. Hocque ad Theriacam, non aliud accipiendum est.

BACHARIS herba fruticosa, quae in coronas additur, cujus folia aspera sunt media violae & verbafei magnitudine: caulis angulosus, cubit altitudinem petens, aliquantulum asper, non sine appendicibus adnatis, flore purpureo, subalbicante, odorato: radicibus veratro nigro similibus, quibus odor inest cinamomo proximus. Asperum squalidumque: solum amat. Radix in aqua decocta, ruptis, vultis, ex alto praecipitatis, spirandi difficultati salutatis: item diuturnae tussis, & urinae difficultatis: menses pellit: contra serpentium morsus utilissimè datur in vino. Recens radix apposta partum extrahit. Puerperis ejus decoctum.

CENTAURIUM MAJUS, folia juglandis habet, oblonga, viridi brassicarum colore, in ambitu serrata, caulem ceu ramicis, binum aut ternum cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita ceu papaveris in rotunditate oblonga, flos ex cæruleo candicans, cyanio flori perquam similis, verum major: semen in floribus compactum, quale in floribus in pappos evanescentibus esse solet: radix crassa, gravis, sesquicubitum longa, rubescens, succo prægnans rubescente, & cum adstrictione quadam & dulcedine acri. Hujus radix sub rhapsontici nomine officinis notissima est. * Radix (quæ in usu est) convenit ruptis, convulsis, pleuriticis, spirandi difficultati, veteri tussi: sanguinè expulsiōibus, drachmis duab. trita datur, si febris sit, in aqua: cæteris in vino: item ad tormina, & vulvæ dolores. Ramenta ejus in collyrii formam vulvæ subdita, menses atq; partus extrahunt. Succus eadem præstat. Vulneribus, prodest: nam recens tusa, aut arida antè madefacta, ea glutinat & conjugit. Carnes coalescunt, si tusa simul decoquatur. In Lycia succū exprimunt, quo pro lycio utuntur. Amat solum pingue, & apricum, ac sylvas & colles. Copiosissimum, inquit Dioscorides, in Lycia, Peloponneso, Arcadia, Helide, Messenia, pluribusq; circa Pholoen, Lyciam ac Smyrnam locis. Reperitur & in Apulia Gargano, nec non in Baldo agri Veronensis monte: sed quod in Baldo monte, ut Marthiolus scribit, Apulo cedit. Simplicis folii centaorium majus Hispania mittit, atque hinc advehit: Antuerpiaræ radices, terræque commixtae subinde in hortis revirescunt. Aestate hujusmodi Centauria florent, radices autem Autumno legi expedit. Conservatur per annum. *Dioscorides, & Dodonæus.*

CENTAURIUM MINUS (Germ. *Tomfend*, *güldenraut*, Gall. *Centaure*, ou *Fil de terre*, Ital. *Bion del la*, Hisp. *Hiel de terra*) origano aut hyperico simile, caule anguloso palmis excedente: flore lychnidis, è puniceo in purpurâ vergente: foliis rotatis, prælongis & parvis: fructu tincto simili: radice pumilla, levi, & supervacua, quæ gustanti amaritudinē adfert. Amat loca herbosa, aratro non proficilla, aliquantulum, sed tamen non omnino rigua. Est non modò in Italiae provinciis, verum & in Germania, ac Belgio abundè frequens, Julio & Augusto usq; cum florib. ac utilis quis legitur. Conservatur autè per annū. * Herba recens tusa suo illita vulnera conglutinat: vetera ulcera purgat, & cicatrice obducit. Bilè crassosq; humores per alvū exigit, si decocta devoretur. Jus decocti ischiadicis convenientissimè infunditur: trahit enim sanguinem, & dolorem levat. Succus oculorum medicamentis perquam utilis: siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat. in vellere appositus, menses & partus extrahit: epotus peculiariter nervorum vitis succurrit. Dosis est à tertia parte drachmæ unus usque ad ʒjss. Et in decoctionibus à drachma usque ad ʒijj. *Dioscorides, & Dodonæus.*

Centaurium minus herba est notissima, & ac-

cipiuntur, ut Galenus tradit, flores, frondes, & cymæ caulium similes, idque statim quando florere coepit. Radix est nullius usus. Notandum tamen, quod in freto Neapolitano quædam alba herba nascatur, quæ ita penitus Centaurium minus refert, ut qui non diligenter distinguat, facile decipiatur, imò multi Pharmacopei loco Centaurii usurpant. Differunt tamen in eo, quod in vero sit caulis quadrangularis, in altero rotundus, & sicuti verum est amarissimum, atq; eam ob causam Fel terræ vocatur, ita in altero nihil planè apparet amaritudinis.

CHELLIDONIUM MAJUS, (Germ. *Schellkraut*, oder *groß Schwartzkraut*, Gal. *Chellidione*, Hisp. *Chelidonia*), caule est gracili, cubitali, aut altiore, agnatis foliosis: foliis ramiculis, mollioribus tamen, & colore cæsis: flore violæ albæ secundum singula folia prædeunte. In eo succus croci, mordax, acris, & aliquantulum subamarus, graviter olens. Radix supernè singularis, infernè in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculata papaveris, tenuis in metæ figuram longa: in qua semen papaveris majus recluditur. Nascitur prope sepem, in scrobium ripis, secus vias, inter rudera, & in edificiorum ruinis seu parietinis Colligitur in principio æstatis. Conservatur autem per annum. * Succus in areo vase, cum melle, prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Folii, caule, radice, succus exprimitur in eunte æstate, & siccatus in umbra digeritur in pastillos. Radix cum aniso & vino albo pota, inciletur regio morbo: & ulceribus quæ serpunt: imposita cum vino, aut manducata, ceterum dolorem sedat. Hoc nomè videtur sibi vendicasse, quod ad ventu hirundinum exoriatur: & discessu emarcescat. Sunt, qui narrat, hirundines matres ex æcatis pullis, ad mortua herba, visum restituere. *Dioscorides.*

CALAMINTHÆ tres sunt species: una montibus familiaris. (Ger. *Käpennig*, Gall. *Calament*, ou *Polois*, *Januag*, ou *Herbe à Chat* vocitatum) folia cymis habens, in cana, furculos & caules angulosos, purpureum florem. Altera pullegio similis est, sed major: (Germ. *Widm*, *Portul*), quam sylvestre pullegium ideo appellarunt, quod odore ipsum æmuletur: nepetam Latini vocant. Tertia (Germ. *Christus*), mentastro cognata est, foliis oblongioribus, caule & ramis majoribus, quam superiora, sed viribus inefficacior. Omnium folia gustu impensè fetentia, & acria, radix supervacua. Ex calaminthæ generibus frequentior est usus, quæ Latinis Nepeta vocatur. Nascitur in campestribus, asperis, & aquis. Colligitur mense Junii & Julii. Conservatur per annū. * Potu aut illitu demorsis à serpente opitulatur: Decoctum potu, menses & urinæ expellit: ruptis, convulsis, orthopnœæ, torminibus, cholericis, horroribusq; auxiliatur: region merbuita expurgat. Præsumpta in vino venenis reficit, tineas, cæteraque interranæ orum animalia cum sale & melle pota enecat: nec secus adacta, crudæve iteratur. Elephanticos escitæ adjuvat, si pottea

postea serum lactis ebibatur. Folia detrita si in vellere subjiciantur, menses extrahunt, & partus enecant: accensa, aut substrata, serpentes fugat: aigris cicatricibus candore reddunt in vino cocta & illita: fuggillata tollunt. Calamintha ischiadici imponitur, ut ex alio humores evocet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus. *Dischorides.*

Calamentum tamen tres species habeat, nihilominus indifferenter quaecumque ex illis in promptu sit, usurpari poterit: ac propterea Dioscor. confuse facultates omnium trium exponit, sicuti Galenus quoque facit: unde contingit, quod Andromachus senior assumit Calamentum, & junior retinens Latinam denominationem vocat Nepetam: nam nulla est inter hæc differentia: & quia passim Nepeta sese offert, accipi debet collecta in locis siccis, & suo tempore, nimirum quando flores, & semen incipit producere. In usu est planta univversa, excepta radice & lignoso stipite, quæ abijciuntur.

CONYZA tria genera sunt: major, minor, & media. Major vulgo pulicaria dicitur, frutice altior, & foliis latioribus, quam minor, gravi odore. Minor odore præstantior est. Utriusque folia olivæ similia, bifurca, pinguis, in majore caulibus binum cubitorum altitudine attollitur: in minore pedem æquat. Flos fragilis, lutei coloris, qui in pappum abit, radices supervacua. Nascuntur passim. Media conyza, caule crassiore ac molliore; foliis mediæ inter majoræ & minoræ amplitudinis: minimè pinguis, multo tamen gravioris odoris, & jucundioris, sed inefficacior. provenit locis humentibus. Priora duo genera eliguntur. * Suffitu, substratæque frutex totus serpentes fugat, culices abigit, & pulices necat. Folia convenienter illinantur serpentium plagis, & tuberculis ac vulneribus. Flores & folia cum vino ad mensas, partusque ejiciendos bibuntur: itè contra urinae stillicidia, ac quartum morbum, & tormina: comitiales pota ex aceto adjuvant. Decoctum in defensionibus medetur vulvæ malis. Impositus succus abortum facit. Herba ex oleo efficaciter horribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. *Dischorides.*

FŒNICULUM (Germ. Fenikel. Ital. Finocchio. Gall. Fenouil. Hisp. Hinoia.) omnibus notum est. Nascitur partim in hortis. Colligitur caule turgescente, florescit mense Junii & Julii. Seritur Februario mense, locis apricis & modicè saxosis. * Si herba edatur, aut semen cum prisana bibatur, mammae lacte replet. Comæ decoctum in renum doloribus subditum proficit, quippe quod urinam excitet. Contra serpentium ictus in vino convenienter bibitur: menses ciet: in febribus nauseam, & stomachi fervorem ex aqua frigida potum sedat. Contrita radices, & cum melle illita, moribus canum medentur. Succus caule & foliis exprimitur, & in Sole siccat, in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commode temperantur. Extrahitur succus ad eadem valens, etiam semine viri-

di, ramulisque; & radicibus prima germinatione incisus. In Iberia, quæ ad Occidentem spectat, lucum reddit gummi similem. Caulem medium, dum herba flores, rustici demerunt, ignique admovent, quo facilius vi caloris exudaus, gummi remittat: quod efficacius succo est ad medicamenta oculorum. *Dischorides.*

FŒNICULUS quasi omnes partes in usum assumuntur, attamen semen siccum & recens magis est efficax & usitatus: de quo etiam ad Theriacam accipiat. Hoc intellexit Galen. lib. 7 de simplicibus Medic. ubi constituit calidum in tertio gradu. Nam semen ejus aliis omnibus partibus est acrius. Ac tamen Andromachus senior in hac compositione id non explicet, junior tamen & Damocrates, & Aëtius in suis Theriacis hoc manifestè dicunt. Debet autem semen esse bene maturum, non furfurolum, granorum æqualium, odoratorum & in gustu acriam. Observandum quoque, ne accipiamus eam speciem, quæ saporem mistum habet cum aniso: unde dicitur Fœniculo-anisum: sed alterum, quod & ipsum seminatur, & vulgo vocant Fœniculum amarum: quo etiã utitur in multis condimentis.

JUNIPERI (Ger. Weidhoider. Krammesbeer. Gal. du Genevre Ital. Ginepro. Hisp. El enebro.) genera duo: altera major, altera minor, utraq; acris est. Nascitur in montibus, locis maritimis & incultis. Colligitur, & maximè fructus in autumnis. * Excalfacit & urinam movet: accensa serpentes fugat. Baccarum nonnullæ nucis juglandis magnitudine nonnunquam grandæcere, alia nucem Ponticam æquare inveniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, subamaræ, quæ arceuthides etiam, id est, bæccæ juniperi, nominantur. Modicè calfaciunt & astringunt, stomacho utiles: contra pectoris vitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissime bibuntur: urina ciet, unde ruptis, convulsis, & vulvæ strangulati subveniunt. Folia acrimoniam habent: ideo tam ipsa, quam eorum succum ex vino contra viperarum morsus illini aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus, lepras eximit. *Dischorides.*

HELIENIUM (Germ. Mantwurq. Gal. Enula campana, anthea. Ital. Lelle, enola. Hisp. Raiz de ella) folia habet verbasci angustioris, foliis apertiora, oblonga: caulem quibusdã in locis non emittit: radicem subalbida, interdum subrufam, odoratam, subacrem, vegetam, magnam: ex qua agnatae propagines liliorum, aut ari modo feruntur. Montanis, umbrosis, & siccis locis provenit. Foditur æstate radix, particularimque dissecta siccat. * Potum radice decoctum menses & urina ciet. Ipsa que in eclegmate ex melle prodest tussi, orthopœæ, ruptis, convulsis, inflationibus, & serpentium morsibus. In summa, excalfaciens est. Folia ejus ex vino cocta utiliter ischiadici illinantur. Heleni radix & stomacho utilis est in passo condita: siquidem salgamarii paululû siccatam, in sapâ conjiciunt, & ad usum reconduunt.

Trita, potaq; ad cruentas excretiones efficax est. Alterū Helenii genus in Ægypto gigni Cræteas tradit. Herba est cubitalib. ramulis, serpylli modo per humum repentibus: foliis lenticule circa ramos, sed longiorib. crebrisq;, radice pallida, digiti minoris crassitudine, per ima tenui, superne crassiore, cortice nigro. Nascitur in maritimis, collibusque. Radix una in vino epota, contra serpentium ictus auxiliatur. *Dioscorides.*

HYSOPUM (Germ. *Yspen*; oder *Ziop*. Gal. *de l'Hysope*. Ital. *Hysope*. Hisp. *Hyssopo*.) Græcorum herba est, foliis & florib. origano similibus, hodie incognitum. Hyssopum Mesue domesticū, est hyssopū vulgare, quod in hortis colitur. Sylvestre nascitur in montibus, thymumq; vulgare est. Utrūq; thymbræ species est, & hyssopo substitui potest, præsertim sylvestre, thymum dictū. Colligitur mense Junii. Cōservatur per annum.

* Vim habet extenuandi & calfaciendi. Decoctum cū ficis, aqua, melle & ruta, potumq; peripneumoniacis, duræ tussis, suspiriosis, destillationibus, & orthopnoicis auxiliatur: tinea enecat. Idem facit, si cum melle delingatur, crassum humorem per alvum extrahit, decoctū ex aceto multo epotum. Ad subducendam alvum cū ficis viridib. detritis manditur: vehementiusq; addita iri, cardamomo, aut irione, deijcit: colorem in corpore fovet. Lienis & aquæ inter cutē, cum fico nitroq;, inflammationibus quod ex vino illinitur: cum fervente aqua impositum, fugillata discutit, cum decocto hiorum optime anginis **D** gargarizatur. Decoctum cum aceto dentium dolorem in collutione sedat: inflationes auricularum vaporis suscitū discutit. Dosis ejus decoctionis est à ʒ v. usque ad ʒ x. & pulveris ejus à ʒ ij. usq; ad ʒ ss. *Dioscorides, Cy Salsatimus.*

LAURUS (Germ. *kerberbaum*. Gall. *Laurier*. Ital. *Lauvo alloro*. Hispan. *Lauvel arbol*.) quædam tenui folio constat, altera latiore. * Utraq; exalfactoriam naturam habet, & emollientem. Unde decoctum earum in muliebres infellus additum, vulvæ & vesicæ vitis coarctat. Virentia folia sensim substringunt: illia quoq; ac trita, vesparū apumq; scitibus opitulatur: eadē cum polenta & pane illita inflammationem omnem mitigant: sed pota stomachum effundit, & vomitiones movent. Lauri baccæ magis quam folia calfaciunt. Ergo in eclegmate trita: cū melle & passo, profunt tibi, orthopnoicæ, & omnibus thoracis rheumatismis: cōtra scorpionum ictus ex vino bibuntur: vitiligines emaculant. Succus baccarum utilissimè aurium dolori & gravitati instillatur cum vino veteri, & rosaceo. In medicamentis autem adjiciuntur, quæ nervorum lassitudines rescipiunt, acopa vocant: & ad anguientia, quæ calfaciunt & discutunt. Cortex radice exalculos rumpit, partus necat, hepaticis prodest, tribus obolis in vino odorato potus. *Dioscor.*

MAJORANA, Amaracus, Sampsuchus, (Ger. *Majoran* vel *Mebran*. Gall. *Mariolaine*, ou *Mayons*.) herba est ramosa, per terrā repens: foliis ejus calaminthæ, quæ tenui folio constat, hir-

sutis & rotundis, suavissimā odorem spirat: ideo coronis inseritur. Nascitur passim in hortis. Colligitur mense Aprilis & Maji. Conservatur autē per annum. * Vis ejus exalfaciens. Succus decocti potus, convenit incipientibus hydropicis, & iis quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, fugillata tollunt: menses subdita in pesto trahunt: contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur: laxatis, tumorbisq; cerato excepta imponuntur: adversus oculorum inflammationes, cum polline polentæ, illini prodest. Accopis, malagmaticque calfaciendi gratia commiscetur. *Dioscorides.*

AMARACUS, & Majorana vulgaris, una herba est: cujus pariter cymæ cum floribus & seminibus siccatas ad umbram fumuntur, vocatur adhuc passim vulgō, *sanfisco*, quia Latine sampucham dicitur.

MARUM, species est Majorana: istius, quana vulgō Gentilem vocamus: alii Persam gentilem. Neapoli in ficitib. ante fenestras culta reperitur: cujus cymæ fumuntur, quando plene sunt seminibus, cum nonnullis etiam adhuc floribus, & in umbra per aliquor dies sicantur.

MENTHA (Germ. *Müng*. Krausv. *schmüng*. Gall. *de la Menthe*. Hisp. *Layerna buena*.) cognita herba est. Nascitur passim in hortis. Colligitur mense Aprilis vel Maji. Siccat in umbra. Conservatur per annum. * Calfaciendi, adstringendi, atq; exiccandi vim habet. Siftis sanguinē, pota ex aceto succo: tinea in vtre teretes enecat: Venereæ stimulat. Singultus, vomitiones cholerasq; sedant terni ramuli cum acidi granati succo poti. Suppurationes discutit, si cum polenta illinatur. Imposita fronti capitis dolores mulcet: mamma, si tendatur, aut lacte turgēt, compescit: cum sale canum moribus illinuntur: aurium doloribus cum aqua nullā subveit: vulvæ ante coitum admoda cōceptioni resistit: linguæ scabritiem conficta levigat. Lac coitæ, densariq; in esum non patitur, si folia potionibus lactis immergantur. In summa stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Sylvestris mentha (Latini menthistrum vocant) hisfuciore est folio, & profus majore, quam sylvestris: graviore odore, quare minus ad sanorum usum expetitur. *Dioscorides.*

NYMBELLA, Gith, Melanthium, (German. *Schwarz Coriander*. Gall. *Pejrette*.) ex ilib. surculis fruticæ, sepe binos dodrātes excedit foliis, ut senecionis minutis, sed multo tenuiorib; capitulo in cacurine tenui, parvo, ac papaveris, oblongo, intercurstantib. intus membranis: quibus semen includitur nigrum acre, odoratum, quod panibus inspergitur. Nascitur in hortis & viridaris. Colligitur mense Julii. * Capitis doloribus illitū fronti subveit, discutit recetes oculorum suffusiones, tritū ex irino, & iasulum naribus, tollit lepras, lentiginos, durities, tumoresque vetustos, cum aceto illitū: circumscarificatos clavos excutit, cum veteri urina impositum, dentium doloribus, cum aceto & tēda decoctū & collu-

& collatum prodest. Teretes ventris tinea ex-
pellit, peruncto ex aqua umbilico. Destillatione
laborantes adjuvat, tritum in linteo, & olfactu.
Urinam & menstrua ciet, multis diebus sumptu,
& lac extrahit: difficultatem spirandi cum vino
potum, levat: phalangiorum moribus ex aqua,
drachmæ pondere haustum, auxiliatur. In censo
serpentes fugantur. Tradunt largius epotum
eneceate. *Dioscorides.*

OENANTHE (vulgo Rot Steinbrech. folia
habet pastinacæ: florem candidum: caulem
crassum, palmi altitudine: semen atriplicis: radi-
cem magnam, in multa rotunda capitula extru-
berantem. Nascitur in petris. Junio mente flo-
ret. * Hujus semen, caulis & folia cum mulso vi-
no pota, secundas ejiciunt. Radix e vino urinae
stilleidie convenit. *Dioscorides.*

ORIGANUM (Germ. Botemat / Dosten.
Ital. Origano. Gall. Marioline d' Angleterre. Hisp.
Orégano) trium est generum: heracleoticum, onti-
tis, & sylvestre. Heracleoticum folium habet hyflo-
po non dissimile: umbellam autem non in rotæ
speciem orbiculatam, sed veluti multifidâ: femi-
ne in summis virgibus haudquaquam densis. Onitis
candidiore est folio, & hyssopo similior. Semen
veluti cõjunctis corymbos habet. Sylvestre ve-
rò organum aliqui Panacæ Heraclicon, alii eunt-
lam vocant: foliis est origani: ramulis tenuibus
æodrante altis, in quibus umbellæ anethi insunt,
flores candidi: radix tenuis, super vacua. Florum
postremum in maritimis nascitur: reliqua duo
cognita quidē sunt, sed rara. Tragoriganum est
incognitum. Quod hodie in usu est, ad nullum
origani genus referri potest: primum, quod in
maritimis nō nascitur, ubi duntaxat cætera cre-
scent origana: deinde, quod gustatum linguam
non vellicat, ut reliqua origana. Adulterium igitur
erit organum: quia reliquis notis ita cum ori-
gano convenit, ut gustu solo ferè distingui pos-
sit. Danda est opera, ut legitimum habeatur, atque
hoc rejiciendū. Verum hodie ex Creta cepisse
Venerias adfertur. * Carterum organum excal-
facit: unde decoctum cum vino potum demor-
sis à serpente convenit, qui autem cicutam, aut
meconium hauserunt, ita ex passo: si verò gypsum
aut ephemeron, ex aceto mulso propinatur. rup-
tis, convulsis, hydropticis cum hico elui datur.
Aridum acetabuli mētura potum in aqua mul-
ta, atros humores per alvū extrahit: mentes ciet,
& tussi cum melle linctum medetur. Ad prurigi-
nem pforas, regiumque morbum decoctum jus in
balneis prodest. Succus virens, tonillas, uvam,
& oris ulcera sanat, & per nates ex oleo irino in-
fusum trahit. *Dioscorides, & Medicis Florentini.*

PERICLYMENI seu Caprifolii duo sunt
genera: unum Germanicum, alterum Italicum di-
cere licebit. Uterque frox amplexiculis, vicinis
adminiculis circumligatur. Germanicum longis,
tenuibus, sed tamen lignosis, & in ramulos par-
ticulis sursum tepie cauliculis, circa quæ ex inter-
vallis folia bina ex adverso posita, oblonga, mol-
lia, dilute virentia, inferiore tamen parte magis

A iucanescentia, flores in summis ramulis complu-
res panter emicant, oblongi, candidi, suaveolen-
tes, interius cavi, una parte prominentiores, sta-
minibus aliquot è medio exeuntibus, fructus aci-
nis similis in exiguarum uvarum modum com-
pactus: per maturitatem rubet, in qua semine du-
riusculum, radix lignosa non absque adnatis. Ita-
licum lignosis quoque, & in longitudinem prore-
pentibus cauliculis, priori omnino simile est: con-
veniunt etiam folia, nisi quod ex adverso posita
subinde uniantur, & circa ramulorum presertim
fastigia ita coalescant, ut acetabulorum profun-
diorum speciem exhibeant, è quibus sterculi ena-
scuntur similes superioris, breviores tamen, ac
paulo minores: baccæ sequuntur similes, & ru-
bentes, sed tamen dilutius. Nascitur in sylvis, &
in senticetis fruticibus, novellisque arbutis, ita se-
penumerò tenuiter, & arcte se obviciens, ut sui
vestigia ipsis impressa relinquat. Vere folia ex-
eunt, uti alius lignosis. Flores quandoque Aprilis,
crebrius Majo ac Junio conspiciuntur fructus:
sub Autumni tempus maturi. Greci Periclymenon,
Latini Volucrum majus: Scribonius Largus
Sylvæ matrem appellat: officinæ Caprifolium,
Matrifolium, plerique Liliū inter spinas: Ital.
Pincelboje. Ger. *Gestiat* / *Speckstigen*. *Waldst.*
gen. Gall. *Cherrefeuille*. Hisp. *Matresilva*. *Mat-*
thæus Sylvaticus Pandectarum author, Caprifoli-
folium, & Sylvarum matrem cap. cxxxvij. recte quidem
Periclymenon, sed perperam Lycium, & Pyxa-
cantham interpretatur: Periclymenon est Pyxa-
cantha inepte confundens, pejus verò etiā facit
Caprifolio vires Pyxanthæ ascribēs. Sed cap.
dxxxj. Matrifolium Periclymenon & Caprifolium
recte asserit, ac legitimas ei ex Dioscoride vires
refert. Præbuisse hinc gravissimi erroris Pharma-
copœis occasionem videtur, qui succo foliorum,
& fructuum Periclymeni densato, pro Lycio, ma-
ximo cum periculo uruntur. Natus hinc & alius
error, quod videlicet foliorum Periclymeni de-
coctum, vel ex his, aut etiam ex floribus, stillaticius
liquor, oris fauciumque inflammationibus inci-
piētibus, veluti astringentia ac refrigerantia
prodesse temere existimetur. Periclymeni enim
haudquaquam frigida, aut astringens, sed calida
& attenuans est facultas. Ut enim Galen. scribit,
Periclymeni cum fructus, tum folia adeo vehe-
menter incidentis panter & exaltatiōis facul-
tatis sunt, ut si plusculum bibantur, urinam san-
guinolentam efficiant: principio tamē urinam
duntaxat moventia. *Dioscorides* ait: Hujus se-
men postquam ematurit collectum, ac in um-
bra siccatum, drachmæ pondere quadraginta die-
bus datum, lienem absumit: lassitudinem discutit:
orthopnoæ, & singultui prodest, urinam cit
à sexto die eruentam. Idem & partus accelerat.
Eandem vim & folia habent, quæ triginta dieb.
pota sterilitatem efficere narrantur. Eadem cum
oleo illita periodicarum sive intermittentium
febrim horrotes abigunt. *Dodon.*

PETROSELINUM hortis omnibus frequen-
tissimum est: * urinam cit & menstrua: contra

fromachi & colli inflatines, & tormina prodest. A
Lacerum, renum & vesicæ doloribus, in potu
subvenit. Admiscetur antidotis urinam cientib.
Dioscorides.

Petroselinum commendabatur allatū ex Ma-
cedonia, quod à nativo loco vocabatur Estreati-
cum, & sub hac appellatione ad omnia loca de-
ferebatur: quamquam ex Epiro, in quo copiosis-
sime crescit, in Macedonia appottaretur, & inde
tanquā Macedonicum & Estreaticum omnibus
distribueretur: nam cum exiguus locus esset in
Macedonia, ubi colebatur, non potuit sufficere
omnibus aliis regionib. Et si autē vero Estreatico
careamus, nihilō tamē deteriorem fore Theria-
cam existimabimus, si alio usi fuerimus: nam, ut
Galenus cap. 14. lib. 1. de Antidotis tradit, quan-
quam ad venena, & serpentum morsus Estreati-
cum sit efficacius, alterum tamen ad alios mor-
bos nō minus est utile, ad ventriculi debilitatem,
hydropem, tormina ventris, colicos dolores &
similes alios, quos secundario quoq; Theriaca
promittit curare. Cum insuper Estreaticum tam
amarum & acre sit, ut etiam alia omnia simpli-
cia medicamenta Theriaca superet, atq; eam ob-
rem compositionem reddat nimis amaram, &
gustus ingrati: potissimum si semen ejus (quod
quidem in usu est) recens, & non sicum impo-
natur: nam tameris frondes & radices eandem
habeant facultatem, sunt tamen nimis debiles.
At quidnam verum sit Petroselinum, hucusque
apud peritos simplicium fuit incertum. Verū-
tamen ante paucos annos in multis hortis cole-
re ceperunt quandam plantam, quæ multorum
iudicio verum Petroselinū representat, & Nea-
poli copiose floret in orto, quem excoluit mul-
tis & variis simplicibus referunt in monasterio
S. Severini Vincentius Lucēsis, & in hētrilb. quo-
que Ferdinando Imperatori provenit, seminaq;
acceperat à Marco Emario pharmacopœo Ve-
neto: reperitur nunc etiā Patavii, Veronæ, Ro-
mæ, Venetiæ & in aliis locis. Et certe si confi-
deremus diligenter omnes ejus partes, nihil du-
bitationis nobis relinquitur, nisi quod semen
ejus non adeo sit acre atq; amarū, quemadmo-
dum Dioscorides vult, & Galenus quoque in
commemorato loco scribit esse amarissimum
& acerrimum: quod etsi ipse de Estreatico di-
xit, tamen & alia quoque, quamquam non tam
validē, acra & amara esse debent. Cumq; hoc
semen (quod jam pro vero habetur) ideo for-
tasse minus acris saporis sit, quod alia cultura
ratio adhibita fuerit, nō audeo tamen me oppo-
nere sententiæ tot doctorum virorum, atq; ideo
unā cum illis suadeo pharmacopœis, ut interea
ad Theriacam accipiant. Non præmittam eti-
am in medium asserre quandam meam opi-
nionem, quam vixte multos annos de Petroseli-
no concepi: nam non existimavi eos errare, qui
pro Petroselino vulgarem acciperent saxifragā,
habentem omnes eas notas, quas Dioscorides
& Galenus Petroselino attribuunt. Nā folia sunt
Petroselino similia & nascitur in petris, unde &

nomen obtinuit: semen quoque convenit cum
semine Ammi veri, atq; insuper est amarissimū,
acre & odoratum. Quamquam omnes plantas,
quas ego viderim montanis locis allatas Nea-
polim, deprehenderim in hisce duobus saporib.
fuisse validiores, quo ad radices, quā seminat
tameris in Macedonia contrarium accidit, cu-
jus rei causa est, quod ibi nunquam planē perfe-
ctum ejus semen viderim, sed ut plurimū cario-
sum. Unde ejus imperfectio apparet, & fortasse
in nostris regionibus ad summam perfectionem
perveniri nequit, ideoq; cum semen hoc tam ef-
ficax non reperitur, ejus loco collocari poterit
illius radices, quæ secundum Galenum ejusdem
sunt facultatis: quamvis semen ipsum si haberi
posset, propter rationē in regulis substitutionis
enumeratis esset melius. Accedit præter hæc
notas & hoc, quod hodie saxifraga in dolorib.
colicis exhibetur, itemq; ad provocandā urinā,
& calculum frangendum, admodum feliciter,
quemadmodum olim Petroselinum præbebat.
Quod si aliquis exquisitius hæc discutere &
non pro vero Petroselino accipere vellet, saltem
pro illo substituere posset, quoniam ex sapore
conficitur in 3. gradu esse calidū & siccum. Un-
de quoq; in aliam devenit conjecturam, saxifra-
gam nimirum eā, quam vulgo propter odorem
Hircinam vocamus, esse Dioscoridis Oreoseli-
num: semper enim provenit in montibus & ipsa
quoq; inter saxa: in quibus ait Dioscorides hoc
crescere: quare nōnulli statuerunt esse Petroseli-
num, quod tamen Diosc. reprehendit. Hæc saxi-
fraga semper fert ita simile Ammi semini, ut
vix inter se discernantur, & nisi loco boni odo-
ris Hircum oleret, posset hoc Petroselinum, &
illud Oreoselinū appellari. Quod si hoc regionū
in qua nascitur impuraretur, quod tamen ego
non affirmavero) hæc opinio eō melius confi-
set, quamvis magis ad alteram inclinem. Hæc
Saxifraga hircina folia habet Apii, acris est & a-
mara, & mirabilis in frangendo calculo & pro-
vocanda urina, quemadmodum multorum recen-
tium experientia id testatur. Nonnulla collegia
celebrium civitatum pro Petroselino substitu-
erunt Petroselinū vulgare, quemadmodum ali-
quando Bononiæ factū est, & ni fallor collegiū
Patavinum ejusdem fuit opinionis. Sed hæc mo-
dus substituendi videtur in disputationem eade-
re. Nam sicuti Serapio sentit ex sententia Atele-
piadum, & Apium calidum & sicū est in secun-
do gradu, & Petroselinum Galeni in tertio. At
non convenit substituere medicamenta, quæ in
primis qualitatibus non sint ejusdem gradus.

P **TR** **A** **R** **M** **I** **C** **A** **e** **x** **i** **g** **n** **u** **s** **f** **r** **u** **t** **e** **x** **e** **s** **t**, **f** **r** **u** **t** **e** **s** **c** **u** **l** **o** **s** **h** **a** **b** **e** **n** **s** **p** **a** **r** **v** **o** **s**, **m** **u** **l** **t** **o** **s** **&** **r** **o** **t** **u** **n** **d** **o** **s**, **a** **b** **r** **o** **t** **a** **n** **o** **n** **o** **d** **i** **s** **s** **i** **m** **i** **l** **e** **s**: **&** **c** **i** **r** **c** **a** **e** **o** **s** **f** **o** **l** **i** **a** **o** **l** **e** **a**, **l** **o** **n** **g** **a**, **m** **u** **l** **t** **a** **&** **i** **n** **c** **a** **c** **u** **m** **i** **n** **e** **c** **a** **p** **i** **t** **u** **l** **u** **m**, **u** **t** **i** **n** **a** **n** **t** **h** **e** **n** **i** **d** **i** **s**, **p** **a** **r** **v** **u** **m**, **r** **o** **t** **u** **n** **d** **u** **m**: **•** **q** **u** **o** **d** **s** **u** **o** **a** **c** **r** **i** **o** **d** **o** **r** **e** **s** **t** **h** **e** **r** **n** **u** **t** **a** **m** **e** **n** **t** **u** **m** **e** **x** **c** **i** **t** **a** **t**: **u** **n** **d** **e** **n** **o** **m** **e** **n** **a** **c** **c** **e** **p** **t**. **N** **a** **s** **c** **i** **t** **u** **r** **i** **n** **m** **o** **n** **t** **i** **b** **u** **s** **&** **p** **e** **t** **r** **o** **s**. **F** **o** **l** **i** **a** **c** **u** **m** **f** **l** **o** **r** **i** **b** **u** **s** **i** **l** **l** **i** **t** **a** **f** **u** **g** **i** **l** **l** **a** **t** **i** **o** **n** **e** **s**. **F** **l** **o** **r** **e** **s** **t** **e** **r** **n** **u** **t** **a** **m** **e** **n** **t** **a** **e** **f** **f** **i** **c** **a** **c** **i** **l** **l** **i** **m** **e** **m** **o** **v** **e** **n** **t**. *Dioscorides.*

PULEGIUM (Germ. *Potes*. Gall. *Du Pouliot*. Hispan. *Poleo*. Ital. *Pulegio*.) herba est vulgaris notitia. Nascitur in locis cultis & aquis. Colligitur mensis Junii, Julii & Augusti, dum floret. Siccatur in umbra. Conservatur per annum. * Extenuat, calfacit, decoquit: potum menstrua, secundas ac partus ejicit. Pulmonis vitia ex melle & aloë potum extrahit, & convulsis auxiliatur. nauseas, stomachique erosiones ex posca permulcet, atram bilem per alvum exigit. Bibitur in vino utilissimè contra serpentium morsus: defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum: gingivas arefacti cinere corroborat. Illitum cum polenta inflammationes omnes sedat, podagris per se subvenit, impositum ulquedum rubefacit locus: cum cerato yaros extinguunt: hienosis cum sale utiliter illinitur. Decoctum ejus ablutas pruriginis mitigat: conversas vulvas corrigit: contra inflationes, duritiasque vulvæ in deflectiones convenienter adpeditur. *Dioscorides*.

RUTA (Germ. *Kauten*. Gall. *De la Rye*.) cam fativa, quam sylvestris, vulgaris est notitia. Nascitur passim in hortis. Amat solum siccum & apricum. Floret æstate. Colligitur autumno. Siccatur in umbra, & conservatur per annum. * Utraque urit, calfacit, exulcerat, urinam ciet, menstrua pellit, alvum sistit potu, ciboque. Lethalium medicamentorum acidiorum est, si semen ex vino acetabuli mensura ebibatur. Folia per se præsumpta, aut cum nucibus juglandibus, ardisque ficis, inefficaces venenorum vires reddunt: contra serpentes simili modo sumere convenit. Genituram cibo, potuque extinguit: cum anetho sicco decocta, tormina sedat. Facit ad pectoris laterumque dolores, disti, ultatem spiranthe, pulmonis inflammationem, coxendicem articulorumque, cruciatu, & horrores febrium circumsu repetentes, pota, ut antè dictum est. Item ad indationes coli, vulvæ, rectique intestini cum oleo decocta & infusa. Feminas vulvæ strangulatu liberat, si à genitali sedetenus cum melle subjiciatur. Fervescata ex oleo, & pota, ventris tinea excutit: articularis doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur: eisdem in potu auxiliatur, decocta in vino ad dimidiat partes, & oblita. Cruda conditaque cibo, vitus aciem excitat: dolores oculorum illita cum polenta lenit: doloribus capitis cum rosaceo & aceto illita auxiliatur: profluentem naribus sanguinem sistit trita, & indita. Testium inflammationibus cum laureis foliis imposita, & eruptionibus papularum cum myrto & cerato prodest. cum pipere autem, vino & nitro affrita albæ vitiligini medetur: cū eisdem illita formationes tollit, & verrucas, quæ thymi florem repræsentant. Contra impetiginis cum alumine & melle utilissimè imponitur. Succus in mali punci calyce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. Idem oculis, qui hebetudinem sensere, cum feniculi succo ac melle inunctus, optulatur. Iguem sacrum, ulcera quæ serpunt,

A aut in capite manant, cum aceto rosaceo, & cerussa illitus persanat, mansa aliorum, ceparumque acrimoniam domat. Sylvestris si copiosius estur, interficit. Dum florem promit, & ad murias colligitur, cutem inflat & rubore quodam inficit, cum pruritu ac vehementi inflammatione, oportet itaque eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pulvis imperium, feles arcere. Adpeditur eam, quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes interire. Montosus autem is locus, viperis icaret. Semen ejus potum contra intestina vitia efficacis est. In antidota commodè additur. Contra incontinentiam urinæ tostum semen septenis diebus potui datur. Radix hujus montanum moly vocatur. Sylvestris ruta fativæ similis est. Prodest comitialibus, & coxendicum doloribus: mēstrua movet, partus enecat. Acrior est viribus, quàm hortensis, & validior. Sylvestris, utpotè noxia, cibis abdicatur. *Dioscorides*.

SABINA (Germ. *Eventbaum*. Gall. *Sarvintet*. Ital. *Saivina*. Hispan. *Sabina yerua*.) duorum generum est. Una foliis cupressi similis, spinis horridior, graviter olens, acris, & fervens, arbor est coactæ brevitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit, hujus foliis nonnulli pro fusca utuntur. Altera tamarici folio similis est. Nascitur passim in hortis. Colligitur autumno: conservatur autem per annum. * Utriusque folia nomas fistunt, collectiones illitu mitigant: quin & cum melle illita nigritias, sordesque, repurgant, & carbunculos rumpunt: cum vino pota languinem per urinam eliciunt: partus apposta extrahunt, & suffitu idem præstant. Unguentis calfactis immiscetur, & privatim gleucino. *Dioscorides*.

SERPILLUM (Germ. *Quendel*. Gall. *Du Sarpoulet*.) duorum generi est. Hortense odore sampuchum imitatur, atque in coronas addi solet, cui à serpendo nomen inditum est: quoniam si qua ejus particula terram attingat, inibi radices demittit. Folia & ramulos origani habet, sed candidiores, in maceris multo procerius assurgit. Nascitur passim in hortis, locis apricis. Colligitur mensis Junii & Julii. Siccatur in umbra, & conservatur per annum. Sylvestre, Zygis appellatū, non serpit, sed in altitudinem increcit, ramulose edens tenues, surculos, foliis refertos longioribus, quàm rutæ, & durioribus, angustis. Flores jucunde olent, gullanti acres. Radicis nullus ulit. Nascitur in petris, tota æstate floret: sativo efficacius, atque magis exalfaciens. & ad medendi usum aptius. * Menses trahit, & urinam potu ciet: torminibus, ruptis, vullis, & jecinoris inflammationibus auxiliatur: & adversus serpentes potu, illitave prodest. Capitis dolores mulcet coctum, adjecto rosaceo, & madefactum in aceto: maxime verò phreneticis & lethargicis convenit. Cruentos vomitus sedat succus, drachmis quatuor ex aceto potus. *Dioscor.*

SYSYMERIUM (alii serpyllum sylvestre vocant) German. *Wilder Quendel*. Gall. *Cresson*. Ital.

Balsamita, menthae hortensis similitudine, odoratus, latiore folio. Inferitur coronis. Nascitur in solo inculto. Colligitur mense Junii vel Julii. Conservatur per annum. * Calfaciendi vim habet contra stillicidia urinae, calculosque, semen ex vino bibitur: tormina & singultus sedat. Folia in capitis dolore, fronti, aut temporibus illinuntur: item contra vesperum, apumque ictus. Vomitiones potui cohibet. Alterum lilymbrii genus, aliqui cardaminam, alii Sion appellant. Ea herba viciis gaudet, & eisdem in locis, quibus Sion provenit: quae ideo nonnullis Cardamina nominatur, quod gustu cardamum, id est, nasturtium, repraesentet. Folia primum rotunda prodeunt, adulta eruae modo finduntur. Id ex calfacit, urinas movet, crudum estur. Purgat lentigines, cutisq; vitia in facie, noctibus impositum, matutinisq; detractum. *Discordis.*

THYMUM (Germ. Thym & Thym; Ger. Quen, det. Gall. du Thim, ou Thim. Ital. Thimo. Hisp. Tomillo yerba.) ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex exilibus foliis, multis & angustis circumdatus: capitulis in cacumine flore purpurascete refertis. Gracili solo & petroso provenit. Colligitur mense Junii. Conservatur per annum. * Vim habet hanc, ut cum sale & aceto potum, pituitam per alvum detrahatur. Decocti jus prodest orthopnoicis & anhelatoribus: tinea ventris exigit: menses, partus, & secundas pellit: urinas ciet. Cum melle in eleganti faciles facit excreationes: recentes tumores discutit, cum aceto illitum: concretum sanguinem dissolvit, verrucas thymi colorem reddentes pensilesque tollit. Isthadicis cum vino, & polenta impositum subvenit: hebetibus oculis in cibo prodest. Perquam utile pro condimento, duntaxat ad usus eorum qui recte valent. *Discordis.*

TRIFOLIUM, quod Germ. Meer, Ital. Trifoglio. Gall. Treffi. Hispan. Trebol. Graeci Oxyptriphylon, aut Albation appellant, quod bitumen se doleat, multas habet virgas tenues, cubitum aut amplius longas: folia magna, acuminata, terna singulis germinationibus exentia, quibus recenter enaris rura odor inest: ubi autem adoleverunt, bitumen oleum: florem edit purpureum, semen lacum, hirsutum, ex altera extremitate exertum corniculi modo: radix longa, tenuis, ductilis. Copiose nascitur circa Elbam & Petram sanctam Hetruriae. Hujus ulus esse debet, non trifolii praesentis, quod a vero trifolio maxime differt a Graecis descripto. * Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinae difficultati, comitialibus & iis qui aquae inter cutem principia sentiunt, sceminis quoque vulvae vitis opportunis auxiliantur: menses ciant, terna drachmae & semine dari debent, & foliis vero quaternae. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto multo pota, praesidio sunt. Tradunt aliqui, totius fruticis radice, foliorumq; decoctum foeti dolores eorum finire, quos serpentes percusserint, quae autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foveatur, qui ulcus habuerit, perinde

A afficitur, ut a serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina, in tertianis, cum vino potui dedere: & in quartanis quartana, ut quae febrium circuitus discutierent. Radix antidotis inferitur. *Disfor. & Medici Florentini.*

VERBENACA (Germ. Esentrou. Gall. Veruaine. Ital. Herbena. Hisp. La gramayeva.) Graecis Peristereon, dodrantis altitudine, & interdum amplius adolefcit. Folia e caule prodeunt incisiva, & subalbida ea singulari ramo, radiceque sola, constare sepius invenitur. Nascitur in aquosis. * Folia cum sussa adipe recenti, aut rosaceo imposita, vulvarum dolores finire putantur: ignem sacrum illita ex aceto reprimunt: putrida ulcera cohibent: vulnera glutinant, veteraq; ex melle ad cicatricem perducunt. *Discordis.*

URTICA (Germ. Urti. Gall. Ortie. Ital. Ortica. Hisp. Hortiga.) adeo vulgaris est notius, ut non modo interitum, sed etiam noctu in tenebriis solo tactu ab omnibus facillime cognoscatur. Ejus genera duo. Altera sylvestris, aperior: latioribus, nigrioribusq; foliis: semine limi, sed minore. Altera non aequae aspera, minuto semine. Passim in dumetis ac sepius gignuntur. Semen mensibus colligi oportet. * Folia utriusque illita, canis moribus, addito sale, medentur: gangraenas, carcinomata, fordida ulcera, & quae caecae vocantur, item luxata, panos, tubercula, paronidas, suppurationsq; sanant: hienosis cu cetero imponuntur: faciunt ad profluvia narium cum succo trita, & naribus indita: menses ciant, eadem decima cum myrrha & imposita, procedentes vulvas recentia contactu restitire cogunt. Semè potum ex passio Venerem stimulat, & vulvae ora parit: facti cu melle delinctu orthopnoeae, lateris & pulmonum inflammationibus prodest: thoracem expurgat, erodentibus medicamentis admiscetur. Coctra cum conchis folia alvum emolliunt, urinas movent, inflationes discutunt: decocta cum prisana vitia pectoris extrahunt: mulierum menses evocant, cum myrrhae modico pota. Inflammationeurgentem uvam gargarizatus succus reprimat. *Discordis.*

De foliis calidis in quarto.

ALTIUM quoddam sativum atq; hortense habetur. (Ger. Knoblauch. Gall. Ail ou Aux. Ital. Aglio. Hispan. Ajo.) quod in Aegypto, singulari ut porrum capite constat, dulce, in purpureum vergens, parvum: reliqua vero magna & candida, & pluribus coagmentantur nucleis, quos aglithas, id est, spiras, Graeci nominant. Aliud est sylvestre, quod ophiocoronon, id est, anguinum, vocant. Germ. Winder knoblauch. * Vis alii acris est, ex calfacit, mordet, excernit, alvum turbat, inflationes facit, stomachum exccat, stim gignit, statum permovet, summam corporis cutem exulcerat, aciem oculorum eia hebetat. Eosdem effectus praebet anguinum, quod & elaphocoronon dicitur: latas ventris tinea in cibo sumptum abigit, urinas detrahunt, contra viperarum ictus, & privatim haemorrhoi prodest, ita

ut non aliud magis, si cum vino jugiter assumatur, aut tritum in eodem ebibatur: contra rabioforum morsus, & illitu, & cibo valet. Magnæ & alio utilitates contra aquarum mutationes: vocem clarificat: veterem tussim crudum coctum ve lenit: potum autem cum origani decocto pediculos & lentes enecat: cremati cinis illitus fucillationibus cum melle & alopecis cum cardino unguine medetur: erupciones papularum cum oleo & sale sanat: vitiligines, liebenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit: cum thure & teda decoctum, dicitur dolorem levat, si in ore continetur: contra venenatos muris araoei morsus, cum ficulneis frondibus, & cumino illitur. Fervida factæ comæ jus, femininarum deflectionibus additum, menses & secundos partus extrahit. Allium ejusdem gratia sufficit. Factum ex eo, & nigra oliva intritum, quod myrton vocant, est cit urinam, ore venarum patefacit, hydropicis utile. *Dioscorides.*

LEPIDUM (Germ. Pfeffertraut / Baubbtum / Witte treß. Gall. Passifloris / sausage.) vulgò notum est, muria cum lacte servatur. * Vis foliorum acris & exulcerans, quapropter ischiadicis trita, praesentissimum est auxilium, si cum helenii radice, quarta parte horæ illinatur: lienosis simili modo prodest: lepras eximit. Radix appensa collo, dolore dentium liberare existimatur. Nascentur passium in hortis. Verno tempore apparet. *Dioscorides.*

NASTURTIUM SATIVUM (Germ. Gartens treß. Gall. Chervil / alenoys, ou nasturt. Ital. Agresto. Hispan. Nasturtis, malpica.) hortis familiaris, & frequens herba est, tenuis: foliis parvis, laciniatis: caule tenui, sesquipedali: flore albo: semine in tubercum nigricante, folliculis rotundis ac prellis contento, thlaspi modo. Floret æstate, Junio potissimum in mensis. Sequenti tempore semine prægnans est. * Omnium semen est acre: excalfacit, stomacho adversatur, alvum turbat, tinea excutit, lienem imminuit, partus exanimat, menses cit, Venereum stimulat, sinapis & eruceæ simile intelligitur: lepras & impetigines abstergit. Illitum cum melle lienem extenuat, favos expurgat: pulmonum vitia extrahit, forbitionibus incoctum: serpentum venenis potum resistit, atque eas suffitu fugat: capillorum defluvia cohibet: carbunculos ad suppurationem perducit, & rumpit: coxendicibus cum polenta commode ex aceto illinuntur tumores, collectionesque discutit: emittit furunculos illitum cum muria. Herbe ad omnia idem effectus, licet minor. *Dioscorides.*

POREUM capiratum (German. Sauß. Gall. Pourreau. Ital. Porro. Hispan. Puerro.) inflationem parit, noxium succum creat, tumultuosum somnium parit, urinam ciet, alvo accommodatur, extenuat, oculorum aciem hebetat, menses pellic: sed laedit exulceratam vesicam, tenesq; cum peisana verò coctum, esu peccoris vitia extrahit. Coima ejus in aqua maris, & aceto cocta, in de-

fectionibus ad præclusiones vulvæ, & duritias utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inilat. Semen acris est, & quandam astrictoriam vim habet, quare succus cum aceto, addito thure, aut manna, sanguinis profluvia sistit, maxime si ovaribus erumpat. Venereum stimulat: contra omnia thoracis vitia, tabemq; pro delinctu efficax est: arteriam esu purgat: sed si assidue estur, visus obscuritatem inducit: stomacho adverteatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. Ipsum quoque cum aceto aut thuris polline, lacte, aut rosacco, utiliter aurium doloribus & sonitu instillatur. Varos tollunt folia illia cum rhoe, qua ad obsonia utuntur: epinyctidi medentur: crustas ex sale illita rumpunt. Veteres sanguinis rejectiones cohibent, leminis drachmæ binæ, cum æquali baccarum myrthi pondere potæ. Læto solo gaudet, odit rigua. *Dioscorides.*

STRUTHIUM (Germ. Schöffent. aut. Gall. L' herbe à saulon. Ital. Herba da tintori. Hisp. Yerna / sabonera.) Latius radice seu lanaria herba, vulgò nota: qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluunt. * Hujus radix est acris, urinam ciet: prodest tussi, jecinorosis, orthopnoeæ ex melle sumpta, cochlearis mensura, alvum solvit. Eadem cum panace & capparis radice, calculos frangit, & cum urina exturbat: duriciem lienis absumit: menses imposita trahit: partus efficaciter enecat. Cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit: tubercula discutit, cum farina hordeacea & vino decocta. Milcetur & malignatis, & ocularibus collyriis, claritatis causa. Sternutamenta movet: per os purgat, trita cum melle, & naribus infusa. Nascentur in saxosis & asperis locis. Nunc in hortis quibusdam plantatur. Floret æstate, Junio maxime mensis. *Dioscorides.*

THAPSIA nomen ideò accepit, quòd in Thaplo ejusdem nominis insula primum inventa sit. Tota verò natura ferulæ similis est: graciliore caule, foliis feeniculi: umbella anethi in cacumine, à singulis furculis erumpente: flore luteo: semen quale ferulæ, latiusculum, sed aliquantò minus: radix foris nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro vestita. * Tam cortex radicis, quam succus purgandi vim habent, & lacteus succus in aqua multa potus: nam utrinque bilem extrahunt. Radicis modus, quaterni oboli, cum tribus seminis anethi drachmis: succi terni oboli: lactis obolus unus: quod eo amplius assumitur, periculosum est. Hujusmodi purgatio convenit suspitiosis, & diuturnis laterum doloribus, rejectionibusque: datur in cibis, aut obsonio, quibus difficile sit vomere. Tam radix, quam succus omnium maxime, quæ pares cum eis vires adepta sunt, vim habent extractoriam ex alto, ubi ex imo aliquid evocandum est, aut meatuum laxitas aliò transferenda est: unde succus illitione, aut radix recens affricu alopecias explent Radix, succusq; cum æquis ceræ, thurisq; portionibus, sugillata, hyoresq; tollunt: sed

non plus binis horis dimittantur. locus deinde A
aqua maris calida foveatur. Vitia cutis in facie
omendat, cum melle illitus succus lepras tollit:
tubercula discutit, perunctus cum sulphure. In
diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulo-
rumque valetudinibus utiliter illinitur. Valer ad
integendam colic glandem iis, qui natura, non
circumcisione curati sunt: tumorem enim exci-
tat, qui pinguium foru emollitus, præputii jactu-
ram relaxat. *Dioscorides.*

De foliis frigidis in primo.

ATRIPLEX (Germ. *Witten*, Gall. *Des Ar-*
royales, ou *des bonnes Dames*. Ital. *Arnia trapeze,*
rappese. Hispan. *Los Armuelles yerva*.) cognitum
olus est. Duo ejus genera, sylvestre & sativum.
Sativum passim in hortis gignitur. Floret mense
Junio & Julio. Coctum estur, ut olus: * alvum
mollit. Panos discutit, sive crudum, sive coctum
illinatur. Semen cum aqua mulla potum, re-
gium morbum sanat. *Dioscor.*

FUMUS TERRAS, seu **FUMARIA** (Ger.
Erdranch, *Daubentz* copff. Gall. *Fumeterre*, ou *pied de*
Geline.) fruticosa herbula est, præterea corian-
dro similis: foliis candidioribus, undique nume-
rosis, cineracei coloris: flore purpureo. Nascitur
passim in hortis & campestribus. Colligitur in
Vere & Autumno. Conservatur per annum.
* Hujus succus acris est: claritatem facit oculis,
de lacrymationemque, unde nomen traxit. Illi-
tus cum gummi evulsas palpebras renasci pro-
hibet. Commanducata herba, biliolam trahit
urinam. *Dioscorides.*

Ex generibus rumicis **OXYLAPATHUM**
vocant. Germ. *Grindwurz*, *Stroffwurz*, *Mengels*
wurz, *Wudampfer*. Gall. *De la Parelle*, ou *de la Pa-*
cience. quod in acutum tendit, duo habens extre-
ma, in palustribus nascens. Alius est sativus, illi
dissimilis. Tertium genus sylvestre, parvum, plan-
tagini proximum, humile & molle, Germ. *Wuter*
Hemich. Quartum est, quod alii oxalida: alii ana-
xyrida, aut lapathon vocant. Germ. *Saurampf*,
ser. Folia ejus sylvestri ac exiguo rumicis similia:
caule non magno: semine subacuto, rubente, a-
cri, in caule, & agnatis appendicibus emicante.
* Omnium decocto oleris alvus emollitur. Cru-
di illitu, melicerides, rosaceo aut croco adjecto,
discutiuntur. Sylvestris & oxylapathi, & ejus
quam oxalida nominant, semen ex aqua aut vi-
no utiliter bibitur contra dysenterias, & coelia-
corum affectus, stomachi fastidia, scorpionum
ictus. Quod si quis in potu præsumat, nihil mole-
sti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ, aut
illitæ cruda, lepras, impetigines, & scabrosos un-
gues persanant: sed antea locus aceto & nitro in
Sole persfricandus est. Pruritus corporis, decoctum
earum confricetur. Coctæ in vino, & infillatæ, aurium
dentiumque dolorem mulcent: strumas parotid-
asque discutunt: lienem cum aceto extenuant.
aliqui amolendis strumis radicum gestamine
utuntur, eas collo appendentes. Tritæ, & admo-

tae feminaram profluvia sistunt: cum vino au-
tem potæ, regio morbo medentur, calculos ves-
icæ cominus ununt, menses cient, scorpionum icti-
bus auxiliantur. Hippolapathon olus est ma-
gnum, in paludibus nascens. Eadem habet vires,
quas supradicta rumicis generis. *Dioscor.*

MALVA (Germ. *Mappem*, Gall. *Maulue*, Ital.
Herba malua, Hispan. *La malua*.) vulgaris notitie
est: ejus genera duo, sylvestris & sativa. Sativa
nascitur passim in hortis. Sylvestris autem locis
B in cultis pinguibus pœcillimam & humidis. Col-
ligitur Vere & Autumno. Conservatur per an-
num. Malva sativa esui longè aptior est sylvestri.
* Stomacho adversatur: alvum juvat, sed multo
magis caules: intercanes, & vesicæ utilis. Cruda
folia cum salis exiguo manducata, ægilops ex
melle sanant: verum cum cicatricem trahere
cœperint, ea demum citra salem utendum est.
Contra aculeatos apum vesparumque ictus, illi-
ta efficax est: eadem cruda cum oleo trita perun-
cti non feruntur: ulcera manantia in capite, fur-
C furesque cum urina sanant. Sacris ignibus, & am-
bustis decocta folia, tritaque utilissimè ex oleo
imponuntur. Ejus decoctum vulvas infestatione
mollit: prodest erosionibus vesicæ, & intestino-
rum, vulvæ, sedisq; clystere infusum. Jus decoctæ
cum radice sua, contra omnia venena auxiliatur,
si continuo à bibentibus revomatur. Contra pha-
langiorum morsus remedio est: lac evocat. Se-
men in vino potum, addito loti sylvestris semi-
D ne, vesicæ cruciatus lenit. *Dioscor.*

MYRTUS (German. *Myrtenbaum*, Gall. *Un*
arbre appellé Meurto, Ital. *Myrto*, Hispanice *Ar-*
raihan morisco que se labra.) arbor frequens in
Italia nascitur. Cujus duo genera: sativum, quod
in candidum & nigrum dividitur: & sylvestre,
quo univèrsæ ferè Tyrthitæ litora virelscunt ac
redolent. Sativæ in arboribus facile adolescunt,
ramis flexilibus ac lentis: rubro cortice: foliis
longiusculis, perpetuoque virentibus, punice
æmulis: quanquam in nigris nigriora, in candi-
dis candidiora spectantur. Flores omnibus insi-
dent candidi, odorati: ideoque aqua ex eis con-
fecta odoris suavitate unguentaris plurimum
expetitur. Sativarum utrunque genus baccas
fert oblongas, agrestes oleas quadantenus re-
ferentes, multo sanè sylvestribus majores. Inter
sylvestres alba quoque & nigra reperitur, quem-
admodum & inter urbanas. Myrti montes non
amant, quin & frigidis odere tractus: tamen
cum in mediterraneis, nempe in hortis, virida-
ris, vineis & campis maxime proveniunt, tum
in maritimis præcipue, atque amœnis stagnorum
& lacuum ripis à natura nullo studio editæ, mi-
rifice proficiunt, vitamque lætam agunt. Myr-
tus sativa nigra utilior est Medicinæ, quam can-
dida, & in hoc genere multo magis montana:
semen tamen imbecillius parit. * Vis & myr-
ti, & seminis, astringit. Semen viride aut ari-
dum in cibo datur sanguinem excreantibus, &
vesicæ erosionibus. Succus virentibus baccis
expressus, eodem effectu exhibet: stomacho
utilis.

utilis, urinam cit, prodest contra phalangii mor-
sum, & scorpionis ictus, in mero. Seminis de-
coctum capillum tingit. Jus decocti in vino ul-
cera in extremis membris nata sanat: oculorum
inflammationes illitum cum polline polentæ
lenit: contra agilopas illinitur: crapulam arceæ
presumptum vinum, quod fervefacto aliquan-
tum ejus semine exprimitur: aliis enim acorem
contraheret. Præstat idem feminis effectus: uti-
le proidentia vulvarum in deflectionibus, sedis
vitiis, & feminis fluxione vulvæ laborantibus: B

purgat fursures, ulcera capitis manantia, atque
eruptiones papularum: fluentes capillos contin-
ner. Additur quoque in medicamenta, quas li-
paras vocant, uti oleum, quod ex foliis ejus fa-
ctum est. Decoctum foliorum ad deflectiones
balnearum convenit, & contra laxatos artus, &
male solidescetes: eo fracta ferruminationi re-
pugnancia utilissimè fovetur: vitiliginè emen-
dæ, parulenti auribus infunditur, & capillos
denigrat. Succus eorum eadem efficit. Trita fo-
lia, & ex aqua illita humidis ulceribus, & parti-
bus omnibus fluxione laborantibus: cæliacisq;
profunt: & admixto omphacino oleo, aut exi-
guo rosaceo cum vino, ad ulcera serpentia, i-
gnem sacrum, testium inflammationes, epiny-
ctidas, & condylo mata. Arentium foliorum sa-
rina utiliter inspergitur: paronychiis, pterygiis, &
contra alarum, feminumq; perfusiones: cardia-
corum fadotes cohibet. Folia cruda, seu crema-
ta cum cerato, ambustis, paronychiis, pterygiisq;
medentur. Exprimitur foliis succus, ad hulo ve-
tere vino, aut aqua celesti, cuius recentis usus
est: nam exiccatus planè cariem lenit, & vires
amittit. Myrtidavum dicitur, ad natum inæqua-
bile, verrucosum, intumescensque, & concolor:
quod perinde quasi manus, myrti caudicem am-
plectitur, coactumq; in pastillos sicatur in um-
bra: multo efficacius & folio, & semine, cerato,
pellis, in fessionibus, cataplasmatibus admixtum,
ubi adstringendum aliquid est. Dioscorides & E
Mathioli.

PARIETARIA / Germ. Za gwnt nach / Sant
Peters trant oder Glistraut. Gall. Parietaire. Ital.
Parietaria. Hispan. Albaracha de rio, & yerva de
vidrio. Grecis Helxine dicitur) nascitur in pa-
rietinis, sepibus & etæciis. Julio mense floret.
Folia ei mercurialis insunt, hirsuta, canaliculi sub-
rubeantes, & circa eos veluti semina aspera, ad-
hærentia vestibus. * Folia refrigerandi, spissan-
di que naturam habent: qua ex causa sanant illi-
tu sacros ignes, adusta condylo mata, panos in-
cipientes, tumores, inflammationesque. Suc-
cus ejus cum cerussa ignibus lacris, & ulceribus
quæ serpunt, commode illinitur: imponiturque
podagris: cum hircino adipe, aut cerato cypri-
no: veterem tussim emendat, instar cyathi hau-
rus, tonsillis inflammationem sentientibus uti-
liter & garganzatur, & oblinitur: aurium
dolorem cum rosaceo instillat us
levat. Dioscorides.

De foliis frigidis in secundo.

BLITUM (Germ. Moler. Gall. De la Blite. Ital.
Lisdoni, Blito. Hispan. Bledos.) duorum est gene-
rum, rubrum & album. Utrumq; notum in hor-
tis & campis nascens. Floret æstate, & autumno,
semineq; prægnans est. Rubro caulis & folia a-
deo tubescunt, ut coccineo colore infecta videan-
tur, etsi temporis tractu tandem purpurefiant. Folia
amaranthum referunt, sicut etiam caulis. Quin
& radix sanguineo succo madet. Album proven-
it isdem foliis, latioribus tamen, & colore sub-
albidis. Flores & semen racematim coherentes,
tenibus insident ramusculis, ex alarum cavis
prodeuntibus panicularum effigie, sylvestris
panici modo. * Ovis est esculentum, humidæ
frigideque temperaturæ, in secundo maxime
excessu. Mathioli.

CHONDRILLA, sylvestris cichorii species
nimirum est: gracilioribus tamen foliis, caule,
floribus, ac semine. Nascitur in locis cultis, scro-
bium aggeribus, & secus vias. In hujus ramulis,
gummi inactis finillimum, magitudine fabæ
inveniri solet: * quod cum myrrha tritum, &
linleo appositum instar olive seminum men-
ses trahit. Tusa cum radicibus herba, adjecto
melle dividitur in pastillos: qui nitro admixti vi-
tiliginis emaculant. Gummi inordinatos pilos
replicat. Quod item tenera radix efficit, si intin-
cta succo acis pilis admoveatur: contra viperas
in vino pota proficit. Succus decoctæ, in vino,
aut per se potus, alvum sistit. Aliud habetur chon-
drilla genus, solum ferens oblongum, circum-
rosolum, humi sparsum: caulem succo madentem
lacteor: radice tenui, rotunda, levi, vegeta, flave-
scente, succosa: cuius & caulis, & folia, conco-
quendi vim habent. Succus in commodos palpe-
brarum pilos reflexit. Dioscor. & Mathioli.

LACTUCA sativa (Germ. Lattich. Gall. Lait-
tue. Ital. Lattuca. Hisp. Lechuga.) omnium her-
barum vulgò notissima est: * cui natura refrige-
ratrix inest, stomacho grata: somnum conciliat,
alvum emollit, lac evocat: verum decocta mag-
is alit. Stomachicis illotas esse prodest. Epotum
semen, assiduas libidinum imaginationes
in summo compescit, & Veneri refragatur. Ipsæ
verò frequentiores in cibo, claritati oculorum
officiunt: inflammationibus, & igitur sacris
epitulantur. Muria conduntur. Cum in caulem
exierunt, vim quandam panicantur succo, aut
lacti sylvestris lactuce similes. Sylvestris lactuca
sativæ similis est: sed longior caulis, & candidio-
ra folia, graciliora, & asperiora. Nascitur in cam-
pestribus. Amaro gustu est & viribus aliquan-
tum papaveri similis: unde lacteum ejus succum
aliqui meconio permiscuerunt. Aquam per al-
vum elicit, potus in aceto mulso succus ad duos
obolos, argema, caliginemque repurgat: contra
adustiones efficaciter illinitur, cum lacte mulie-
rum. In summa, somnum allicit, doloris levamen-
tum præstat, menses trahit: contra scorpionum
& phalangiorum ictus bibitur. Semen non ali-

ter quam sativæ, libidinē imaginationes in somno amolitur, ac Venærem arceat. Succus ad eadē valet, sed viribus infirmior. Reponitur in siccili novo lac ejus, antea urin aliis liquaminibus moris est, insolatum. Florent lactuæ Julio mense, atq; subinde semen proferunt. *Dioscorides.*

ISTUS duum generum est: sylvestris, & hortensis. Sylvestris quidem (Germ. *Wasswarten* dicta) duplex: altera picris, quæ & Cichorium vocatur: altera sativa latioribus foliis constat, stomacho quam hortensis utilior. Hortensis vero (quæ Germanis *Endweten* dicitur) duplex genus: una folio lactore prodit, lactucarum simillima: altera angustiore est folio, & gustu amara. Utraq; colligitur mense Junio & Julio, quo tempore maxime floret. Conservatur autem per annum. * Refrigerat & astringit, stomacho utilissima: alvum sistit cocta, si cum aceto adsumatur. Sylvestres stomacho meliores: quandoquidem æstuantem ipsum, & quem imbecillitas vexat, cibo leniunt. Cardiacis per se, aut cum polenta, utiliter illiuntur: podagris, & oculorū inflammationibus auxilio sunt. Herba cum radice illita, percussis à scorpione subvenit: igni sacro cum polenta medetur. Succus cum cerussa, & aceto, valet ad illitus eorum, quæ refrigerationem desiderant. *Dioscorides.*

HYACINTHUS (Ger. *Blaw Mergen* sicutum. Gall. *Vne Jacinthe, ou Vaciet.* Ital. *Cipola canina.* Hispan. *Los Majos flores.*) folia habet bulbi: dodrantalem caulem, levem, minimo digito tenuiorem, herbae coloris: comam procumbentem, florum purpureorum pleam, incurvam: radicem quoq; bulbaceam. Nascitur in universum in campestribus inter segetes, & in sylvis provenit. Floret cum violis circa finem Martii, & Aprilis initium. * Radix (ut creditur) pueris cum vino albo illita, pubertatem coarctet, & non patitur erumpere: sistit alvum pota, & urinam impellit: phalangiorum moribus auxiliatur. Semen astringentius est: cheriacis expetitum: regium morbum emendat, cum vino potum. *Dioscorides.*

OXALIS, seu **ACETO SA** (Ger. *Santamyster.* Gall. *Oseille, Surelle.* Ital. *Aceto sa.* Hispan. *Azedrilla, Romaza.*) duorum est generū: majus nimirum, & minus. Illi folia sunt hortensii similia: huic vero sagittarum figura, mollia, lævia, quibusdam veluti capillamentis subrubentibus inpersa, succosa, foliisq; majori acidiora. Semen utriusque idem, præterquam quod majori majus, minori vero minus. Nascitur in hortis & pratibus. Astate antequam prata demetantur, omnium copia haberi potest. *Martialis & alii.*

PLANTAGO, Germ. *Wāgrich.* Gall. *Plantain.* Ital. *Plantagine.* Hispan. verò dicitur *la llanten.* Duo ejus genera. Minor, Germ. *Gyter wāgrich* folia habet angustiora, minora, molliora, læviora & tenuiora: cauliculo anguloso, in terram inclinato: floribus pallidis: semine summis caulibus emicante. Altera major, German. *Wreiter wāgrich* latior, virentiorque, latis conflans fo-

lis, oleracei generis: cujus caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, à medio ad verticem tenui semine circumdatus: radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepius, & locis humidis. Utraq; autem circa sepes, ægges, prata, & lacunosa loca. Herba & flores in æstatis initio, Maio & Junio mensibus, semen verò Augusto carpitur mense. Multo utilior magna est. * Vim habent folia exicatoriam, confringentem, quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis, atq; elephantiasis, fordibusque illita profunt: profusa sanguinis ulcera quæ serpunt, epiphytoidas, carbunculos nomasq; cohibent: vetera ulcera, & inæqualia, cicatrice obducunt: chironia sanant, sius conglutinant: moribus canis, ambulantis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægilopis, illita cum sale profunt. Coctum cum aceto & sale oculus dysentericis, celiacisq; sumtum subvenit. Datur & in locum betæ cum lenticula coctum & ad aquam intercutem, cui leucophlegmatæ nomen est: datur & herba decocta post aridas epulas, sic ut media antecedit, comitialibus, & spiriosis data proficit. Foliorum succus, collata subinde oris ulcera purgat: cum cimolia, aut cerussa igni sacro medetur: fistulis infusus prodest: lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. additur quoq; in oculorum collyria: gingivis cruore suffusus, & sanguinis reiectionibus potu confert: clystere dysentericis infunditur: contra tabem datur in potu: ad versus strangulationes vulvæ, in vellere subjicitur, etiam si vulva fluxione laboret. Semen ex vino potum alvi fluxiones, & sanguinis excretiones sistit. Decocta radix, & māducatu & collutione, dentium dolores sedat: eadem cum foliis, ulceribus renum, & vesicæ in passo datur. Ferunt tres radices, cum tribus vini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis gestamine, discutientis strumis utantur. *Dioscorides.*

POLYGONUM (Germ. *Wattitt, Weggras.* Gall. *L'herbe saint Innocent.* Ital. *Corrigiola, Centinodia.* Hispan. *Cicut unisados, Corriola.*) mas, ramos habet teneros, & exiles, copiosos, geni:ulis cinctos, qui per terram, ut gramen repunt: folia rotunda, sed molliora, longioraq;: semine sub omnibus foliis turgescente, unde marem appellari volunt: flos ei candidus aut puniceus. Nascitur in campis, & disiciorū areis, & viis publicis. * Vis epoti succi est, spissare, ac refrigerare: prodest cruentæ excretioni, cholæræ, alvi fluxionibus, & urinæ stititidionam urinam aperte ciet, cum vino potus, contra serpentium morsus auxiliatur: datur in febribus per horam ante invasiones: feminarum profusia imposita sistit. Idem succus aurium doloribus iisdemque purulentis instillatur. Facit eximie ad genitalium ulcera, cum vino, adjecto melle decoctus. Stomachū fervori, sanguinis reiectionibus, ulceribus quæ serpunt, ignibus sacris, collectionibus, tumori-

bus, & recentibus vulneribus folia illinuntur. A Sanguinaria femina fructicat uno caule, arundini tenera simili, densis geniculis, & in se tubarum modo factis: articulos in orbem cingunt apices, foliis similes: radicis nullus usus. Nascitur in riguis. Huic quoque spissandi, refrigerandi que natura ad eadem valens, sed inefficacior. *Discorides.*

PSYLLION (Germ. *Psyllion*, Gall. *Herbe à Puces* nominatur) foliis est coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus: sarmentosa, fœni modo in totum herbula, ramis dodrantalibus: coma à medio caule exoritur, duobus tribusve convolutis in cacumine capitalis: in his femine duro, nigro, pulicum simili, unde & nomen, in arvis & incultis nascitur. Nusquam tamen, quod sciam, in Germania, nisi sacrum provenit. Flores tota fere æstate ex capitalis ejus, quæ spice formam obtinent, erumpentes dependent. Semen verò Autumno profert. * Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & molliendū cōveniens: articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, luxatis illitum auxiliatur: imponitur in dolore capitis, cum rosaceo, aqua, aut aceto: enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur. Teritur acetabuli mensura, & in aquæ sextario madefactum, ubi convenit aqua, illinitur: siquidem vehementer refrigerat, & in ferventem aquam dejectum calorem reprimat. Contra ignes sacros efficacior est. Fama est, si vitens domum importetur, non sine in ea pulices gigni. Cum adipem tulum sordida ulcera, & quæ cacoethe vocantur, expurgat. Succus vermiculosis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodest. *Discorides.*

Rebus, quæ oblonis asperitur, ab aliquibus Erythros, à Gallis *Turna* appellata, semen est coriarii fructus, sic vocati, quoniam coriorum insectores eo utuntur ad inspissandas pelles. Arbustula est in petris nascentis binum fere cubitorum altitudine: folis oblongis, subrubribus, in ambitu serratis, illicis modo: acino urarum gracillimum, denso, magnitudine terebinthi quadrante: us lato: cujus corticosa tunica perquam utilis est. Nascitur in Syria, Ægypto, & Italia. * Folia vim habent astringendi, & acutis effectus præbent. Decoctum capillos demigrat: dysentericis infunditur, & in potus eorum, infususque adjicitur: instillatur auribus purulentis, gangranas & pterygia cohibet folia ex aceto aut melle illita. Equamentum sic ex aridis foliis, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut lycium, conveniens. Semen eosdem effectus exhibet: cæliacorum, dysentericorumque oblonis inspergitur: fracta, desquamata, lividaque illitum ex aqua, ab inflammatione viadicat: linguæ asperitates cum melle abstergit: cædida fecminarum profluvia sistit: hæmorrhoidas sanat, cum querno carbone intrito admotum. Aqua, in qua semen maduit, decocta cogitur, coitque efficacior quodammodo ipso semine. Gummi

detert quod dentium cavis imprimitur ad dolores finiendos. *Discorides.*

SOLANUM quatuor generum est: hortenle, halicacabum, somniferum, & furiosum. Hortense solanum (Germ. *Maßkraut*, Hist. Gall. & Ital. *Morella*, officinis *Solanum*) frutex est cibus idoneus, exilis, pusillus, multis concavis alis: folio nigro, majore quam ocymi, & latiore: fructu rotundo, viridi, qui post maturitatem nigricat, aut fulvescit, herba innocenti gustus. Nascitur in hortis, secus vias, agrorum margines, sepimentata, veteres parietes, ruinas: & in asperis locis. Æstate, & in multum quandoque, Autumno floret: & tunc quidem fructus maturi. * Natura est refrigerandi: quare folia ulceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, convenienter cum polline polentæ illinuntur, agilopia, capitisque, dolores, trixa & imposita per se sanant: æstuantis stomacho auxiliatur: parotidas cum sale detrita illitu discutiant. Valet succus ejus adversus ignem sacrum, atque ulcera quæ serpunt, cum ceruisa, rosaceo, & argenti spuma: ad agilopas cum pane: infantium adustioni, quam syriam vocant, cum rosaceo persulfus proficit: in collyriis, aquæ vel ovi vicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus: aurium dolori instillatus prodest, mensuram abundantiam sistit in vellere subditus. Succus fulvo gallinarum cortallium fimo subactus, & linteo appositus agilopis præsentaneo est remedio. Solanum halicacabon, aut physalida, id est, vesicaria, Germ. *Stuten*, *Judentisen*, Gal. *Alqueques*, *Eggenaudes*, Hist. *A cavador da jucano*, *Bexiga de Peru*, foliis antedicto similibus, verum latioribus: cujus caules posteaquam adoleverunt, prona terram spectant: folliculis orbiculatis, vesiculis similibus, in quibus semen continet fulvum, rotundum, leve acinorum uvæ figura: quo coronarii utuntur, corollis intexentes. Nascitur in parietinis, locis umbrosis, aliquantulum humentibus, quandoque, circa agrorum margines. * Virtutumque, hortensis solani habet: verum cibus nequaquam expetit. Regium morbum purgat, semine potu, & urinam pellit. Ex utraque herba succus extrahitur: qui siccat in umbra reconditur, ad eadem valet. Solanum somniferum, aliqui etiam Halicacabon, & Apollinarem minorem, & Ulicanam herbam, & Obsaginem vocant: fructu multo ramis, densis, & licosis, fructu contumacibus, pinguium foliorum, cotoneæque mali similibus plenis: flore grandi, rubro: fructu in folliculis crocato: radice grandi, subrubro cortice vestita. Nascitur in saxis, non procul à mari. Radicis cortex in vino drachmæ pondere potus, somnificam vim habet, opio mitiorem. Semen vehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur: si quid numero adjiciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulla, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis, quæ doloris levamentum præbent. Decoctum in vino, si in ore continetur, dentium doloribus auxiliatur. Radicis succus, cum melle illitus, oculorum hebe-

radices tollit. Solanum furiosum aliqui Persion, alii Thyron, alii Dorycnion, nonnulli Solanum manicum appellavere. Huic folium erucæ simile, majus aliquantò, satis acantho, quem pædoretota vocant, accedens: caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolecentes: caput in cacumine olivæ figura, sed ut platani pilulæ hirsutius, verùm majus latiusque: florem nigrum, postquam eo exiit, ræcinus exit rotundus, niger, dens aut duodenis acinis constans, similibus hederæ corymbis, ut urvæ mollibus: radice firmatur candida, crassa, cava, cubitali gignitur in montibus, vento perfatis, & plataneatis. Radix drachmæ unius pondere pota ex vino, facit species vanas, imaginesque non injucundas, obversari: sed duplicatus hic modus, ad tres usque dies mentis alienationem affert: quadruplicatus interimit. Remedio est aqua multâ copiosius pota, & vomitione rejecta. Duo posterora genera apud nos non reperiuntur. Est aliud genus Solani, recentioribus Lethale Solanum vocatum, cui caules surgunt bicubitales, aut altiorem rotundi, medioeris crassitudinis, ramosi, è sububro colore nigricantes, quos convestiunt oblonga, lata, mollia, & nonnihil lanuginosa folia, majora latioraque, quam Solani. flores oblongi, cavi, è foliorum alis, obscuriore purpura nigricant. bacca acino urvæ similis, lucet edit singulis unica, splendide nigricans, magnitudine fere medioeris cerati, exiguo semine gravida, radix longa, magna, inalbicans, diuturna ac vivax, in propagines plures distribuitur. Circa sylvas juxta parietes, sepimenta que agrorum aliisque, perinde parum cultis ac desertis reperitur locis: umbrosa amat. Augusto arident maturæ bacce: flores & ante & eodem reperiuntur tempore. German. *Dolmurtz*, *Dottraut*, *Schia*, *Speer*. Ital. *Erlla donna* appellatur. Sunt qui putent Fabam inverfam dici. Ad Mandragoram Theophrasti (qui differt à Dioscoridis Mandragora) plurimum accedit, si non ipsissimus est. Theophrastus hunc caulem habere ait, & fructum ferre nigrum, acino, urvæ similem & succo vinosum. Respondit quoque facultates. Nam Solanum istud somniferum est, mentem conturbat, insaniam facit, si pauciores bacce sumantur: plures verò etiam interficiunt, citam festinamque mortem inferentes. *Dioscorides*, & *Dodonæus*.

De salis frigidis in tertio.

PORTULACA (German. *Wirtgessent*. Gall. *Du Pourpier*, *ou de la Pourcelaine*. Ital. *Porcelana*. Hispan. *Serdolaga*.) omnibus vulgarissima est. Duo ejus habentur genera: unum sativum, cui folia insunt latiora, & caulis crassior, in altum se attollens: alterum verò sylvestre, humi repens, minoribus, tenuioribus, ac crebrioribus foliis. Provenit in hortorum areolis, vineis, & aliis cultis locis, horrentis. Sylvestris in petrosis, & incultis etiam nascitur. Junio & Julio potissimum mensibus carpenda folia & flores: semen verò

A sequentibus. * Harum vis astringit. Capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisque cum polenta imponitur: ardoribus stomachi, sacro igni, vesicæ doloribus auxilio est: comanducata dentium stupores sedat: stomachi & intestinorum astuati onem, fluxionesque multæcætes & vesicam adjuvat, etiam si erosionem sentiant: Veneris imperus exolvit. Succus epotus simili effectu prodest, in febribus valens. Contra secretæ ventris tinea, cruentam excretionem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profusiva sanguinis, percocta efficax est: item contra sepsis morsus. Ocularibus medicamentis utilissime commiscetur: intertraneis fluxione laborantibus, atque vulvarum erosionibus infunditur: contra dolores, quos æstus excitavit, caput ex rosaceo & oleo fovetur: eruptiones papularum in capite, cum vino emendat: vulneribus, quæ ad syderationem spectant, ex polenta ungitur. *Dioscorides*, & *Martialis*.

C MANDRAGORAM aliqui antimelum, alii circæam vocant, quoniam videatur radix ad amatoria conducere. Latins Terræ malum, Terrestre malus. Canina malus: Germanis *Witron* appellatur. Duo ejus genera: niger, quæ fixissima existimatur. Thridactis appellatur, angustioribus foliis, ac minoribus quam lactuca, viridis ac graveolentibus, in terra sparsis: mala gerit forbis similia, pallida, odorata, in quibus semina veluti pyrourum radices incharret bene magnis, binis, ternisve, inter se convolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis: caulem non fert. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Morion vocatur, hujus folia magna, alba, lactea, ut betæ: mala quam alterius duplo majora, colore in crocum inclinante, jucunde cum gravitate quadam olentia, quorum pomorum cibo aliquantum opuliones soporantur: radix alterius similis, major & candidior, orbata & hæc caule. Nascitur in calidis regionibus, in sylvestribus montosis, veluti in Gargano Apulie monte. At in Germaniis satis tantummodo reperitur, & semina quidem perquam rarissima. Succus fit è cortice recentis radiceis tulo, & prælis subjecto: qui insolatus, ubi concrevit, fictili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquantò ignavior. Delibratur radix, & trajectus lino cortex, ad usum suspenditur. * Aliqui radices in vino ad tertias coquant, & defæcatum jus servant, cyathoque uno utuntur in pervigiliis, & doloribus, & ante sectiones, astionesque, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut veratrum, per vomitiones bilem atram, pituitamque extrahit: verum potu largiore vita admittit. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pestis quoque emollientibus, admiscetur: semiboli pondere inditus, per se menses & partus expellit, subditus sedi pro balano somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam quam effingere optaveris formam, ipsum facile præstat. **Folio**

Folia recentia convenienter oculorum inflammationibus & collectionibus, quas ulcera citantur, cum polenta illinuntur: duricias omnes, suppurationes, strumas & tubercula discutunt: stigmata sine exulceratione delent, si quis, senisve diebus sensum perficerentur. Folia servantur in muris, eosdem ad usum. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle, aut oleo medetur: strumas atque tubercula cum aqua dissipat: articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum e cortice radice ad hunc modum. Ternæ minæ in vini dulcis metretam conjiciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, us qui secari aut amburi debent, ut ante dictum est: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed veterino quodam pressi torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & otium si mandantur: item expressus ex eis succus, nimio tamen odore percussis obmutescunt. Semen malorum porum vulvas purgat: appositumque cum sulphure ignem non experto, rubra feminarum profusiva sistit. Scarificata, punctis que multifariam aperta radice, rumpens lacryma, cavo vase recipitur. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est, sed non ubique, ut experientia docet, radices lacteum succum delacrymant. Aliam tradunt esse mandragoram, nomine Morion, in opacis juxta specus enatæ: foliis albæ mandragoræ minoribus, albis, dotrantibus, radicem ambientibus: quæ mollis est & candida, paulo major palmo, pollicemque crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, ossa, obfoniõve drachmæ pondere devorant, usum rationis in tercipere: obdormicit enim homo, eo ferè quo comedere habitu, sensus impositis, ternis quaternisve, ex quo data est horis. Hac Medici uruntur, cum sciendū, urendisve necessitas adest. Antidotum esse volunt radicem, cum manico solano potam.

Dioscorides.

SEMPERVIVUM, seu **SEDUM** (Germ. *Hauswurz*, Gall. *Taubarba*, Ital. *Semperviva*, Hisp. *Yerva pontera* dicitur) trium est generum: majus, minus, & andrachnis. Magnum ideo nominatur, quoniam perpetuo folia vireant: cujus caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari, virentes, charactere tithymali modo infecti: folia pingua, carnosa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ similia, alia in terram convexa, alia in capite stantia invicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Nascitur in montibus, & testaceis: supra domicilia etiam feritur. * Ejus vis refrigerare & astringere. Medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti in doloribus, cum polenta, aut rosaceo perfunditur: datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, alvi que profusiva: teretes tineas potus in vino excutit: subditus in vellere, mulierum abundantiam sistit. Succus oculorum lippitudinibus, sanguinis vitio conceptis inungitur. Sempervivum parvum

A in pettis, parietinis, & maceris, nec non serobibus opacis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebro foliatis: exilib. foliis, rotundis, pinguibus, mucronatis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam herbidosam; flores, & tenues gerente. Folia eisdem cum priore viribus prædita sunt. Florent majus & minus Majo & Junio mensibus. Tertium videtur sempervivi genus, quæ aliqui andrachnem agriam, aut telephium vocaverunt. Romani illecebram, pusillis crassioribusque foliis, hirsutis, portulacæ proximis. Floribus in Majo tantum ornatur luteis. Nascitur in faxis, sepulchris umbrosis, oppidorumque fossis. Vis ei excafactoria, acris, exulcerans: illita cum axungia strumas discutit. *Dioscorides.*

HYOSCYAMUS, Jusquiamus, herba Apollinaris, seu Altercum (Ger. *Wissentraut*, Gall. *Hanabani*, Ital. *Hyosquiamo*, Hisp. *Velemo*, *Meimandro*.) frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, divisa, nigra, hirsuta: flores e latere caulibus ordine prodeunt, tanquam puniceorum cytini, scutulis septi seminum plenis, ut papaveris. Tres ejus differentia. Una semine nigro, floribus penè purpureis, similacis foliis, cytini prædura & spinosis. Secus vias ubique ferè gignitur in sabulosis, & locis haud incultis. Alterius semen substatu, ut ironis: flores lutei, folia & filiquæ simpliciores. In hortis aliquando invenitur, ambo infantis gignunt, & soporem: ideoque in communi usu damnantur. Tertium genus, ut quod micillimum esset, Medici receperunt, pingue, lanuginosum, molle, candidi floris seminis que, in maritimis rudibusque nascens, cujus occasio si non adit, rusum usurpari oportet, niger ut deterrimus, improbatum. Recentis semine, caulibus, foliisque tuis succus in Sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annu usque, prorogatur: nam facile corruptionem sentit. Extrahitur etiam ex sicco semine separatim in aqua calida tuso & expresso. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est, & magis dolores sistit. Contula herba recens, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod à sicco semine exemptum est, collyriis, quæ doloris sensum auferunt, commodissime inseri solent. * Contra acutas, calidasque fluxiones, dolores aurium atque vulvæ mala profunt: cum farina autem, aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumque partium inflammationes placat. Semen eadem præbet tussi, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus efficac: contra mensum abundantiam & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum papaveris semine, & aqua musa bibitur: podagris subvenit: testibus inflatis, mammis que tumensibus à partu, tritum ex vino illinitur. Aliis quoque cataplasmatibus, quæ doloris levamentum præstant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta utilissimè imponuntur, recetia ad mitigandos omne genus dolores

oblinuntur: cum vino terna quaternave pota sanant algidas febres, quas epialas vocant. Cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura mandantur, mediocrem infaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluantur. Colligitur mense Maji vel Junii. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

De foliis frigidis in quarto.

CICUTA (Germ. *Schirring*, *Wazelling*. Gall. *Bigue*. Hisp. *Ceguta canabeia*) vulgaris notitie est planta: caulem edit geniculatum, ut feniculi, grandem: folia ferule angustiora, gravi odorata: rami mox umbelle in summo prodeunt: flores quoque albescentes, & semen aniso candidius: radice non alta, concava. Nascentur plerumque prope urbium & oppidorum moenia, locis umbrosis & pinguibus. Cum floribus Julio, semine praegnantem Augusto, ac ferius videre est. Cicuta lethale venenum inest, suaque vi refrigeratoria necat. Remedio est vini meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus, priusquam semina & comae secescant: qui Sole dentatur in pastillos. Multus ad medendi rationem usus est aridi: commodè miscetur collyris, quae levandi doloris gratia temperantur aquae sacros & ulcera quae serpunt, illitu restinguit. Herba cum comatica, & testibus circumhitis, libidinum imaginationes in somno compescit, sed genitale resolutitiae puerperarum mammis apposita extinguit: in virginitate mammas coarctat, & increlere non patitur, pueris praestat, ut eorum testiculi cibum non sentientes intabescant. Efficacissima vis Cretica, Megarensis, mox Attica, & in Chio & Cilicia nascenti. *Dioscor.*

PAPAYER, Germ. dicitur *Mastaaem* Gall. *Dipavot*. Ital. *Papavero*. Hisp. *La dormidera*. Hujus apud Dioscoridem sex sunt genera. Primum sylvestre, rhexas dictum, omnibus notum. Alterum candidum, capitibus oblongis, candidis, semine albo: hoc etiam notum. Tertium & quartum nigrum, e quibus colligitur opium: semine nigro: utrumque à Dioscoride papaver sylvestre etiam dicitur: & illud notum. Quintum papaver corniculatum: sic dictum, quod caput non proferat, sed filiquam oblongam & rotundam in coraiculi modum, florem luteum, vulgo notum. Sextum papaver spumeum vocatur: hoc incognitum est. Quoties papaveris simpliciter & sine adjectione inventio sit, semper domesticum, hoc est album intelligendum est. Nascentur sylvestre in campestribus. Colligitur mense Maji. Reliqua genera in viridariis & campestribus gignuntur. Omnium (excepto corniculato & spumoso) in commune natura refrigeratrix. Quare si capita ipsa & folia decoquantur in aqua, somnum fortiter conciliabunt. Bibitur decoctum contra vigilas. Calyces cum polenta triti, & cataplasmaticis admisti, ignibus sacris & inflammationibus prosunt. Tanduntur quoque virides, & digeruntur in pastillos, qui seccati ad usum reconduntur. Capita

quoque per se in aqua coquantur ad dimidias, iterumque adjecto melle, dum humor coeat in eclegmaticis lentorem. Id medicamentum in tussi, arteriae fluxionibus, & coeliacorum affectu, doloris levamentum praebet, efficacius tamen redditur, addito hypocistidis succo & acacia. Papaveris nigri semen tritum cum vino bibitur, contra citam alvum, & femininarum profluvia in pervigiliis fronti, temporibusque illinitur ex aqua. *Dioscorides. Ep. Medici Florentini.*

De foliis humidis in primo.

HUMIDA in primo sunt, Buglossum, Intybu, Malva, Helixine, &c. de quibus supra quaere.

De foliis humidis in secundo.

VIOLA purpurea (Ger. *Mirgen violetten*. Gall. *Violette de Mars*. Ital. *Viola*. Hisp. *Violeta*) folium habet hedera minus, tenuius, ac nigrum, nec multo distimile: cauliculus à radice medius prodit, in quo rosculus suavissimi odoris, purpureus. Opacis & aperis nascitur locis. Colligitur mense Martii & Aprilii. Refrigerandi naturam habet. Folia per se, & ex polema illinantur aptissime stomacho aestuanti, & ocalorum inflammationibus, sedique procidenti. *Dioscorides.*

NYMPHAEA septuaginta Mauritano nomine Nenuphar, Germ. *Seibamen*, *Wasserscham*. Gall. *Blanc d'eau*, *ou* *laurbe d'eau* appellatur. Ejus genera duo. Primum foliis fabae Aegyptiacae minoribus & longioribus, albis in summa aqua, albis demeritis, ploribus ex rotis eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente, cum desloruerit, ut rotundum malum, aut papaveris caput, extuberans nigro semine, denso & lato, leni gustus. Caulis est levis, & geminime crassius, Aegyptiacae fabae cognatus: radix nigra, scabra, clavae similis, quae autumno teratur. Sicca cum vino pota coeliacis dysentericis, auxiliatur, & bene absumit. Radix stomachi ac vesicae doloribus illinitur: virgines ex aqua emendat: imposita cum pice, alopecis madetur, eadem contra Venereis infirmitia bibitur: siquidem ea proflus admittit, pota autem duo aliquot diebus, genitale infirmitat. Idem semine potum efficit. Alterum genus nymphaeae, cujus flos blephara dicitur, foliis ante dictis: radice alba, scabra: flore luteo, nitente, rosae simili. Hujus semen & radix contra femininarum profluvia efficaciter ex vino nigro bibuntur. Nascentur utrumque genus in paludibus, lacubus & aquis stagnantibus. Flores in fine Maji, & Junio mense colliguntur. Radices autem in autumno effodiuntur. *Dioscorides.*

SUNT & HUMIDA in secundo, Atriplex, Blitum, Lactuca, Portulaca, &c. de quibus omnibus vide supra.

De foliis siccis in primo.

VERBASCUM, seu Tapsim barbatum (Ger. *Wittraut*, *Kerzentraut*. Gall. *Bouillon blanc*, *ou* *bonillon noir*. Ital. *Tasso barbasso*. Hisp. *Verbasco*, *o* *gordobola*) differetias sumas habet duas: hoc nigrum, illud album: in quo mas & femina intelligitur. *Feminae*

Fœminæ igitur folia sunt brassicæ, pilosiora multo & latiora, candida: caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirtus: flores albi, aut ex luteo pallecentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. Nascitur in campestribus. Verbascum qui mas appellatur, oblongius, albis foliis, & angustioribus, tenuiori caule. Sed nigrum prolius albo simile esset, nisi nigriore latioreq; constaret folio. Sylvestre folia refert salvia: altas virgas & lignosas, & circa eas ramulos, quales marrubium: flores luteos, auri æmulos. Sunt & Phlomisides duæ, hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Tertia lichnitis appellatur, ab aliis autem thryallis, foliis ternis aut quaternis, vel paulo pluribus, hirtutis, crassis, pinguisque: apta ad lucernarum lumina. * Radix priorum duarum altringit: quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alvi profusio convenienter ex vino datur. Decoctum ruptis, convulsis, fractis, antiquæ tussi auxiliatur: dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum, cui flos aureus, capillos tingit, & quocunq; abijciatur, blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia, adversus tumores & oculos in inflammationes illinuntur: syderatis ulceribus ex vino & melle, cum aceto autem vulneribus medentur: contra scorpionum ictus sunt auxilio. Sylvestris folia ambustis igni sunt cataplasmata. Ajunt in foliis ejus, quam feminam dicimus, aridos ficos omnino non putrescere. *Dioscorides.*

SICCÆ in gradu primo etiam sunt, Bera, Brassica, Chamomilla, Fœniculum, Hyacinthus, Malabathrum, Myrtus, &c. de quibus omnibus vide suprâ.

De foliis ficcis in secundo.

MARINA brassica, officinis Soldanella, Belg. *Wermind*, id est, convolvulus marinus vocatur, ipargit per terrâ graciles viticulos, subrubentes cauliculos, circa quos in longioribus pediculis folia hederacea laxa, splendens, sed lata & subrotunda. Flores calathi formâ similiter referunt, dilato purpureo colore subrubent, semine in rotundis folliculis nigricat, radix oblonga, tenuis. Saporem herba amarum ac subsalsum à naturali contrahit folio. Nascitur enim in maritimis. Reperitur verò non modo in Italia, aut Gallia, verum & in Zelandiâ insulis, Flandriâ, ac Hollandiâ littoribus. Aestivis mensibus floret. Calida autè & sicca temperie est, & tertio quidem excessu, uti amara salilaginem cum acredine quadam referens, gustabilis ejus qualitas ostendit. * Alvû purgat: cruda & aquosa detrahit hydropticis censetur utilis: adversatur tamen ventriculo: torsiones & molestias adfert: plus subinde incommodi, quàm auxilii confert. Testatur hæc quoq; *Dioscorides*: Tota, inquit, herba stomacho incommoda est, acris, alvum maximè solvit cocta in cibis, sumpta. Coquunt cum ea quidam, ad obtundendam acrimoniam, pingues carnes. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

BURSA PASTORIS (Ger. *Teufeltraut* &

Syrtesed vocant) planta omnibus vulgò notissima est. Nascitur prope vias, & in parietinis. Junio & Julio mensibus legitur. * Ex refrigeratium, exiccantium & astringentium genere est. Quapropter prodest attrita, & emplâstri more imposita, inflammationibus & lacris ignibus. Decoquitur fluviâ aqua cum plantagine & Armenio luto, bibiturque ejus decoctum ad intestinorum difficultatè, & ad cruentas excretiones. Herba succus recentia vulnera glutinat, & auribus purulentis infusus medetur. Siliis mensium abundantiam, si ejus & persiaris decocto insideant mulieres. Esturque ad idem, & contra denique omnes sanguinis fluxiones effixa est, tenui pulicula circumlita, & in oleo fixa. Additur in emplâstris, quæ ad capitis ulcera componuntur, & in unguentis compluribus. *Mathioli.*

EQUISETUM, officinis cauda equina, Ger. *Schwartzes*, Gal. *Queue de cheval*, Ital. *Coda di cavallo*, *asprella*, Hipp. *Cola de mula*, *rabo de mula* nominatur: in rigis & scrobibus nascitur, cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in se facti, rubescentes, leniter scabri: & juncea circa eos folia, crebra, exilia. In sublimi attollitur, vicinis arborum caudices scandens, obvolutumq; dependet, comis multis, nigris, ut e quorum cauda: radix lignosa, dura. * Vis herbae, spiliare: quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit: prodest dysentericis in vino potus: urinam cit. Sanguinolenta vulnera glutinatur, tritis foliis & illitis. Radix cum sua herba tussim, orthopneam, ruptaque adjuvat. Foliis in aqua potis, dissectiones vesicæ & intestinorum, enterocelæque in unum coalescere cogiq; feruntur. Alterum equisetû caulis est rectus, cubito major, inanis: comis per intervalla brevioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum, vulneribus remedio est, eademque fungitur facultate. Utrunque ætate suis in locis copiosè provenit. *Dioscorides.*

GINGIDIUM (Ger. *Serbtraut*, Gall. *Discer sucil*) in Syria & Cilicia plurimum nascitur. Apud nos hodie passim in hortis colitur. Herba est sylvestri paltinacæ similis, tenuior & amarior: radice parva, candicante, subamara. Majo mensis floret, & subinde semen profert. * Oulus hoc crudum, coctum conditumve estur, magna stomachi utilitate, urinam cit. Decoctum ex vino potum, vesicæ prodest. *Dioscorides.*

VIRGA PASTORALIS, seu *Dipsacus*, (Ger. *Sartendistel* / *Wevertaten*, Gall. *Chardon à cardes*, *Verge à Berger*, ou *Chardon à Faulen* nominatur) aculeatatum generis est. Caulis habet album, spinis horridum: foliis lactucæ, spinosis binis, genicula singula cõplectentibus, prælongis, seu quasdam bullas intus & extrâ aculeatas in dorso medio habentibus, concavo alarum sinu, in quo imber aut ros asserveretur: unde dipsaci, quasi sitientis, nomè traxit. In cacumine caulis, singula furculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis: quæ arefacta, candida spectantur,

dissecta; medullatenus, vermiculos ostendunt. A
 * Sanat rinitis sedis, fistulasq; si tusa & decocta in
 vino radix, usque dum sic crassitudo cere, im-
 mittatur. Medicamentum aerea pyxide recon-
 dendū. Ajunt formicationibus, verrucisq; pen-
 silibus remedio esse. Vermiculi capitulorum in
 folliculo alligati collo, aut brachio appensi, pro-
 duntur quartanis febrib. remedio esse. Diplaci
 spinæ radix secundo ordine exicatoria est, ha-
 betque nonnihil absterforium. Nascitur in cam-
 peitribus, in agrorum & serotium aggeribus,
 in viis juxta sepes. Colligitur tempore autumnii.
Discorides, & Galenus.

SICCANT quoque in secundo, Artemisia,
 Anethum viride, Callutha, Intybum, Plantago,
 Mentha, Menthastrum, Spica nardi, Verben-
 ea, &c. de quibus vide supra.

De foliis ficis in tertio.

* FELIX (Germ. *Barntraut*; *Waldsari*. Gall.
Fenchiera. Ital. *Felice*, *felce*. Hilo. *Helecho* dicitur) C
 mas, foliis sine caule, sine fructu, sine flore, ex
 uno pediculo cubitali longitudine exeuntibus,
 multifidis, & laterib. pinnatis, subgravi odore:
 radice per summa cespitum, nigra, oblonga, fili-
 ces multas fundente, subaltringete gustu. * Ra-
 dix lata tinea excutit, sumpta drachmis qua-
 tuor ex aqua multa: melius, si cum scammonia
 aut veratri nigri totidem obolis detur: sed qui
 sumunt, alia prægustare debent, laborates lienis
 incremento recreat. Radix & pota, & illita cum
 axungia vulneribus sagitta harundinea factis, est
 auxilio, cuius rei probatio talis fertur. Peribit fi-
 lix, quam per ambitum lata copiosior harundo
 coronet: & contra evanescens abibit harundo,
 quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit.
 Filix femina foliis est filicis, sursulosis, alti-
 oribusq; & quæ non singulari, ut illa, pediculo sul-
 ciantur: radicib. longis, pluribus, obliquis, quæ
 ex nigro in luteum flavescunt: aliq; etiamnum
 rubræ inveniuntur. Pellunt lata interaneorum
 animalia, cum melle, eclegmate sumpto: pota
 cum vino drachmis tribus teretes tinea excutit.
 Date sceminis sterilitatem faciunt: & prægnā-
 tibus abortum, si supergre diantur. Farina humi-
 dis ulceribus & cicatrici repugnantibus insper-
 gitur: jumentorum cervicibus medetur. Folia
 recentia in oleribus cocta manduntur, ut ven-
 trem emolliant. Nascuntur ubique, sed maxime
 frigido solo, ut in montibus, sylvis & saxosis.
 Effodi debent radices Vergiliis occidentibus,
 hoc est. Autumno. Sicari autem eas Sole oportet.
 Conservantur per annum. *Discorides.*

MILLEFOLIUM, Stratiotes, Myriophyl-
 lon. Ger. *Harben*; *Schaffarben*; *Schaffapp*; *Au-*
sentiat; Gall. *Millefeuille*, *ou Cumin*, *ou Aneth*
sauvage nominatur: caulis est tener, singularis,
 unica nixus radice: plurimus foliis, levibus, for-
 niculo similibus, unde nomen accepit. Caulis
 flavescit, varius, ac veluti ex industria delineatus.
 * Vulnere recentia ab inflammatione vindicat,
 & vel viride, vel siccum ex aceto oblinatur: præ-

cipitatis in potu cum aqua & sale datur. Nasci-
 tur in palustribus & agris asperis. Per integram
 floret ætatem, quo tempore etiam colligitur.
 Conservatur autem per annum. *Discorides.*

QUINQUEFOLIUM, Græcis Pentaphyl-
 lon, Ger. *Bünffingertraut*. Gall. *Quimefeuille* vo-
 catur: ramulos fert festucarum similitudine, te-
 nues, dodrantales, in quibus semen: folia men-
 tha, quinta singulis pediculis, raro plura, in am-
 bitu serrata: florem ex candido pallescentem,
 B auri æmulum. Subrubram habet radicem, ob-
 longam, veratro nigro crassiore. Plurimis pol-
 let remediis. * Jus radicis decoctæ ad tertias, si
 in ore continetur, dentium dolores sedat: pu-
 trida oris ulcera, collutione sistit: arteriæ scabri-
 tias, gargarizata levigat: contra alvi profluvia
 & dysenterias auxiliatur: item articulorum, co-
 xendicūq; cruciatibus potum. Coctam in ace-
 to, & illita, serpentina ulcera cohibet: strumæ, tu-
 mores, duritias, abscessus & collectiones discutit:
 ignes sacros, redivias, condylomata, pho-
 rasque sanat. Teneræ radicis succus, contra je-
 cinoris, pulmonumque vitia prodest: item ad-
 versum venena. Cum hydromelte autem, vel
 diluto vino, & piperis exiguo, bibuntur folia cō-
 tra febrium circuitus: in quartana quidem, qua-
 ternum ramulorum folia: in tertiana verò, ter-
 num: in quotidiana, unius. Ea quoque folia tri-
 cenis pota diebus, comitialibus profunt. Folio-
 rum succus tribus cyathis aliquot diebus potus,
 celesterrimè regio morbo medetur. Illita cum
 melle & sale, tam vulneribus, quam fistulis re-
 medio sunt: enterocelicis auxilium præstant.
 Quinquefolium sanguinis profluvia & potu, &
 illita sistit. Ad expiationes, caltimonia, & in-
 tamenta inciditur. Nascitur in riguis & aquarum
 ductibus. Floret Majo & Julio mensibus postillimū,
 quo tempore etiam carpitur. Conserva-
 tur autem per annum. *Discorides.*

Quinquefolium vulgare est noticiæ: neq; frau-
 dem admittit: nisi quod fortasse aliquis peculia-
 riter Tormentillam usurpare pro eo velit, ex-
 istimans verum esse quinquefolium: cum du-
 bium non sit, usuratum illud esse legitimum. Eli-
 gitur collectum in montibus aut collibus, & in
 usu est radix ejus in umbra siccata, quanguam
 & folia quoque utilia sint.

POLII duo genera. Montanū, cui theutrio
 nomen est, & cuius est usus, tenuis frutescens, cā-
 didus, dodrantalis, semine refertus: capitulo in
 cacumine quandam corymborum speciem præ-
 se ferente, parvo, cano hominis capillo simili,
 graviter olente, non sine quadam suavitate. Al-
 terum fruticosius, non usque adeo valens odo-
 re, & viribus infirmius. * Potum ferve facti jus
 auxiliatur serpenitium icibus, hydropticis mor-
 bo regio: & lienosis ex aceto: stomachum male
 habere: caput doloribus afficit: alvum & men-
 ses ciet: substratum suffrutumve serpentes abigit:
 illitum vulnere conglutinat. Amarū est gustan-
 tibus, & modice acre. Itaque viscera omnia ob-
 strucone liberat, urinamq; ciet, utrunque
 poli

polii genus, in pluribus Italiae locis provenit. Colligitur mense Junio. Conservatur autem per annum. *Discozides & Galenus.*

Polium montanum quoque ab omnibus cognoscitur: in usu sunt eymæ cū frondibus, quando seminibus refertæ sunt unâ cum floribus cōmissis. Neque adulterari potest: de montibus tamen ficcis & petrosis, & regione pariter sicca & calida est colligendum. Amaro & acris sapore, & odore valido debet esse præditum.

TRIFOLIUM, quod Græci oxitriphyllon, aut asphaltion appellant, quod bitumen redolet, Germanis *Siebesgass* / *wortel* / *ander tier* / multas habet virgas tenues, cubiti aut amplius longas: folia magna, acuminata, terna singulis germinationibus exeuntia, quibus recenter enatis rutæ odor inest: ubi autem adoleverunt, bitumen oleum: florem edit purpureum, semen latum hirsutum, ex altera extremitate exitum corniculi modo: radix longa, tenuis, dura. Copiose nascitur circa Elbam & Petram sanctam **H**etruriam. Usus ejus esse debet, non trifolii præteritus, quod à vero trifolio maxime differt, à Græcis descripto. * Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinx difficultati, comitialibus, & iis qui aquæ inter cutem principia sentiunt, feminis quoque vulvæ vitium opportunis auxiliantur: mentes ciunt: terna drachmæ e semine dari debent, e foliis vero quaterna. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto nulla pota, præsidio sunt. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumque decoctum fore dolores eorum finire, quos serpentes percusserint, qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foveatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut à serpente demoritur. Quidam terna folia aut semina, in tertianis, cum vino potui dedere: & in quartanis quaterna, ut quæ febrium circuitus discuterent. Radix antidotici inferitur. *Discozides & Medici Florentini.*

SICCANT quoque ordine tertio, Abrotanum, Anethum, uilum, Apium, Alarū, Ammi, Abfinthium, Calamiotha, Chamædry, Hyslopum, Juniperus, Majorana, Marrubium, Origanum, Peucedanū, Perosehium, Prænitica, Rhus, oboliorum, Ruta, Sabina, Salix, Symplicium, &c. de quibus omnibus vide supra.

De foliis ficcis in quarto.

VOCANT etiamnum **S**YLVESTREM **R**UTAM, quod in Cappadocia & Galatia Asiae finitima Moly dicitur. Frutex est, qui ab una radice multos emittit cauculos: foliis multo quam alterius rutæ longioribus, teneribusque, odore gravi: flore candido: capitulis in cacumine paulo majoribus, quam sativæ rutæ, quæ tribus maxime partibus constant: in quibus triangulum semen subtrifidum, gustu amarum recluditur, cujus est usus. Semen autumnno maturefcit. * quod cum melle, vino, croco & sceniculi succo, ac galinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem, sua, qui cum balsamo roscæ, Syri bœ-

lahan: qui Cappadociam incolunt, moly, quoniam quandam eū moly servet similitudinem: radice nigra, flore candido. In collibus & lato solo provenit. *Discozides.*

SICCANT quoque in quarto, Allium, Nasturtium, Sinapi, &c.

De foliis astringentibus.

CUPRESSUS, Ger. *Cypress*, Gall. *Cypres*, Ital. *Cipresse*, Hispan. *Eleyres* dicitur. Hujus genera duo: masculinæ & femininæ: hæc meta in fastigium convoluta, ille vero ramos in latus spargens. Harum patria, ac proprium natale solum Creta insula est. In idem etiam montibus, qui ad Troadem spectat, cupressus numerosa sponte profert: alibi non nisi tempore, & perquam diligenti cultura proveniens, & cultorem magno opere fastidians. Mira est cupressi fecunditas: etenim trisera est. Colliguntur ejus conimensibus Januario, Majo & Septembri. Semen iis innascitur, granis adeo putillis ac minimis, ut atomis comparari possit. Tradiderunt veteres, cupressum Diti sacrum: & ideo funebri signo ejus ramos aut domos ponere solebant, ubi aliqui defunctus jaceret. * Cupressus refrigerat & astringit. Cujus folia ex passio, & exiguo myrrhæ pota, vesicæ rheumatismis, & urinx difficultati auxiliantur. Pilius autem ex vino tusa in dysenteria, alvi fluxione, tussi & orthopnea, aut si rejiciatur sanguis, convenientissime bibuntur. Eorum decoctum eisdem præbet effectus: tuse cū scio duritias emolliunt, nariumque polypo medentur: in aceto cocta & cum lupinis detritæ scabros ungues ejiciunt: hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præstant. Pilius cum arboris coma sufficæ, culices abigere exiliantur. Folia trita & imposita, vulnere conglutinant, sanguinem supprimunt: trita ex aceto capillam tingunt: allinuntur per se, aut cum polenta ignibus lacris, ulceribus quæ serpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus admota, cū cerato stomachum corroborant. *Discozides & Matthiolum.*

ENUUS (German. *Atti*, Gall. *Hyelles*, Ital. *Enulo*, Hisp. *Tezgeria nota*) longe humidius est sambuco, magisque herbaceo generi assignandus: caule quadrangulo geniculato: foliis amygdalis, ex intervallo longioribus, geniculatis expansis pinnatis, graveolentibus, in ambitu fertatis: mulcario sambuci, flore & acino ejusdem: radice nititur longa, crassitudine digitali. * Vis & usus exiccans, alvo detrahens aquam, stomacho inutilis. Folia oleum more coquantur, ad pituitam bilemque detrahendam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in vino decocta, & in cibis data, hydropicos adjuvat: prodest viperarum moribus, eodem pota modo, vulvas emolliit: insidentium decocto: patet facit eorū spiracula, & vitia corrigit. Acini in vino poti eodem funguntur munere: denigrant capillos illiti. Folia, si præterea ac mollia excolta illinantur, inflammationē mitigant: am-

hustis, & canum moribus illitu profunt: ulcera quæ dehiscunt in fistulam, agglutinant, ut qui podagra tentantur, cum sero taurino aut hircino profunt illita folia. Nascitur in opacis, asperis & campestribus. Colligitur mense Junio & Julio, in Augusto verò baccas suas profert. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

CISTHUS, quæ aliqui citharon, aut citharon, Ital. verò *Cisto*. Gall. *Ciste*. Hisp. *Gorgacos* vocant, ramosus frutex est, sed improcerus, foliosus: rotundis foliis, acerbis, hirsutis. Flos masculo ut malo puniceæ formæ albet. Nascitur in saxosis, asperis, & præsertim in monte Apennino Hetruriaz. Conservatur per annum. *Vis astringens: unde flores in vino austro bis in die poti, profunt dysentericis, & nomas per se illi cohibent: ventilitati ulcerum, & igni ambustis cū cerato medentur. Hypocisthis, rhoberhron, aut Cytinus à nonnullis cognominata juxta cisthi radices nascitur, floris puniceæ similitudine. Quædam rufa, altera herbacea, tertia candida. Præfertur subrusa. Liguatur acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamque macerant, & incoquant, reliquasque, ut in lycio profequuntur. Animadvertendum est, ne hypocisthidis loco colligatur planta aliquantulum ei similis, quæ vulgò cauda leonis vocatur: est enim orobanche Dioscoridis. Vires acaciæ habet, verum aliquantulum magis siccatur, & astringit. *Prodest dysentericis, cæcæ, sanguinem excreantibus, femininarum profluvio, & pota, & indita. *Dioscorides.*

HIERACIUM (Germ. *Habitserant*. Gall. *Cichores iaules*.) magnum caulem emittit, asperum, subrubrum, spinosum, cavum: folia ex intervallo rariuscule divisa, similia fœnicho per ambitum, luteos flores, in oblongis capitulis. *Vis refrigerandi habet, & modicè substringendi: unde illitum, stomacho zeluanti, inflammationibusque prodest. Succus erosionem stomachi prohibitionem mitigat. Herba cum radice illita, vibratis à scorpione ictibus auxiliatur. Hieracium parvum folia ex intervallo habet, divisa in ambitu: cauliculos teneros, virentes: in quibus lutei flores, orbem circumnantes, emicant. Vim suam ad eadem, ad quæ superior, impendit. Utranque ubique nascitur. Floret Julio & Augusto mensibus. *Dioscorides.*

LYSIMACHIA, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresve, frutescos, tenues: prodeanubus geniculatim foliis tenuibus, salicis figura, gustu astringentibus, flore rufo, aut aureo. Gigantur in aquosis & palustribus. *Foliorum succus astringente sua vi, sanguinis rejectionem supprimit: dysentericis potui datur, aut infunditur: mensium abundantiam sistit, in pessio sanguinis profluvio subvenit, sanare ea herba obturentur: vulnerum cruorem cohibet. Acerrimum nidorem suffusa reddit: qua de causa serpentes fugat, & muscas interficit. *Dioscorides.*

QUERCUS, Germ. *Eschbaum*. Gall. *Chêne*. Ital. *Quercia*, *Rouere*. Hisp. *Erzina arbol* dicitur:

omnis adstrictoriam vim habet, præsertim liberæ cortici & ligno intercedit: quin etiam tunica putamini glandis subjecta. Decoctum ex eis datur dysentericis, cæcæ, sanguinem excreantibus. Trita in pessio feminis, fluxione vulvæ laborantibus subjicitur. Glandes eosdem effectum exhibent: urinam ciunt: capitis dolorem, & flatus in cibum sumptæ pariunt: resiliunt escitæ venenatorum ictibus. Decoctum earum, & cortices cum lacte vaccino potum, prodest contra toxica. In tritæ crudæ inflammationes illitu lenisse: ad duritias, quas cæcæ vocant, & malefica ulcera cum lassa axungia conveniunt. Lignæ glandes viribus quædam antecellunt. Fagus & Ilex quercus generi assignantur, & osimile munus obtinent. Lignæ radice cortex cū aqua coctus, dū molitum intabescat, & tota nocte illitum, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnia tuta & trita tum moribus profunt, & imbecillas membrorum partes corroborant. *Dioscorides.*

ASPERULA ODORATA, quibusdam Cordialis & Stellaris Germ. *Hersfren* / *Waldmeister* / *Esbetant* / i. e. Jecoraria sive Hepatica dicitur. Rubiæ & Aparinæ hæc similis est, sed humilior ac odoratior, cauliculi ejus breves, & pedes vix altiorem, folia è singulis geniculis sena septenave stellatim radiata, aliquantulum scabra, sed non perinde tamen, ut Aparines, flores albidis, lemen parvum, rotundum, radix tenuis, serpens, & stirpem ipsam facile multiplicans. Tota herba gratum suavemque: expirat odorem, præsertim in atris coenaculisque pedibus attrita. Apud Germanos in sylvis, locis opacis, pingui solo gignitur. Apud Belgas hortensilis. Junio ac serius floret. *Facilitatem Gallo aliquatenus similem habet, sed tamen imbecillior. Fertur in vinum congesta hilaritatem efficere, cordi ac jecori prodesse. *Dioscorides.*

ADSTRINGUNT quoque Absinthium, Amomum, Agnus castus, Bursa pastoris, Brallica comæta, Equisetum, Hedera, Helxine, Inrybū Lauri folia, Mellilotū, Myrtus, Mentha, Oxalis, Polygonum, Pentaphyllum, Psyllium, Plantago, Portulaca, Ruta, Rhus obsoniorum, Sempervivum, Salix, Verbascum, Vitex, Vitis, &c. de quibus singularis vide in superioribus, suis locis.

De foliis aperientibus.

CYCLAMINUS, vulgò panis porcinus dicitur. Ital. *Panzorcino*. Hispan. nonnullis *Mazano de porco*. Germ. *Schwanzrot* / *Erdayffu*. Belg. *Be d'noobee* / *Swaqdenbroi*. Gall. *Pain de porcain*. folia habet hederæ, purpurea, varia, in quibus supra infraque albicant macule: caule nudo quatuordecim digitos æquant: floribus in eo purpureis, rosarum effigie: radice nigra, & aliquantulum lata, ut rapum videri possit. *Quæ cum hydromelle pota, piruitam, aquamque detrahit: menses potu, appositivè ciet. Tradunt, si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. Parrum appensa accelerat: contra venena, præsertim leporis marini ex vino bibitur: illita contra serpentum ictus

ictus remedio est: immista vino, inebriat: regium morbum discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis vestibus contextum loco calido, & à perfrictionibus tuto, recumbere, quò facilius exudet: ejeti autem sudore, fellei colore invenitur. Succus ejus ad purgandum caput, naribus infunditur: ad dejectenda quoque alvi excrementa, in vellei f. di subicitur: illito umbilico, & imo ventre coxarum tenus, alvum emollit, & abortum facit: suffusionibus, & retusæ oculorum aciei, oblitus cum melle succus profest. medicamentis abortum inferetibus admiscetur. Succus cum aceto illitus, prociduum sedem resituit. Exprimatur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix cutem purgat, eruptiones papulari reprimat: vulneribus ex aceto per se, aut cum melle medetur, lientem absumit: vitia cutis in facie, & alopecias emendat. Ejus decocto luxata, podagras & capitis ulcensula, perioniesq; forete congruum est, ipsaque in oleo vetere servata, illito oleo ulcera ad cicatricem perducit. Cavata radix oleo expletur, & cinere ferventi imponitur, adjecto interdum Tyrhenicæ ceræ momento, ut strigenti crassitudinem unguentum educat, cum primis utile perionibus. Radix, seyle modo, concisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi eductam, & in passillos divisam. Nascitur passim in sylvis & umbrosis. Colligitur mense Octobris. Conservatur per annum. *Dioscorides.*

DULCAMARA vitis modo lignosa promit farinosa, & ab iis ramulos copulans, quibus scandendo vicinis sepibus fructibusq; innititur. cortex novellorum ramulorum vitis, sed vetustiorum ipsorumq; caudicis asperior cineritio subcandicat colore, extrinsecus quidem: nam interior pulchre etiam vitis, lignum fragile, medullam fungosam habet, foliis vestitur oblongis, levis, mucronatis, sinilacis minoribus, circa pedicellum appedices utriusq; parvas ferentibus. Flosculi in masculis exiguis: haud magni, ex quinq; foliolis angustis, colore quandoq; albidis, Gelnero teste: in Belgio ut plurimum in caruleo purpurei, in quorum medio luteus prominet apex: bacce oblongioris formæ, molles, leni, & ingrati gustus, elegantiori corallii colore rubent: radix modica multis fibris committitur. Aquosa & rigua amat, circa serobes & folias frequentes reperitur. Folia Vere erumpunt: flores Julio exeunt: Augusto bacce sive acini maturi. Posterior etas Amaram dulcem, Amaro-dulcem & Dulcamaram, & Græci γλυκίμακρον, & γλυκίμακρον nominant, Germ. Je (separat) je liebet, hynotront. Belgæ *Alliance*. Sunt, qui Vitem sylvestrem Dioscoridis esse existiment: alii Solani speciem faciunt, Solanum lignosum, aut fruticosum cognominantes. Sed vitem quidem sylvestrem suo loco ostendimus esse Tamum: Solano autē similitudine nihil habet. Falluntur idcirco maxime, qui Solanum rubrum, aut Solanum fruticosum appellant: ac ejus bacca loco acinorum Solani

unguentorum nonnullorum refrigerantium compositionibus admiscetur. Est enim fructus hujus nequaquam frigidus ut Solani, sed calidus, ut mox dicetur. Plus similitudinis cū Cyclamino altera habet. folium respondet, caules licet non manifeste articulati, non tamen absque geniculorum specie, in flore alicubi candido, & fructu acinaceo corymborum hederæ modo dependente nihil desideratur, neque in ipsis similiter radicibus verè *αγγύρις*. Nam præter quòd tenues, nullam quoque utilitatem conferunt. Describitur Cyclaminus altera à Dioscoride, his verbis: Folia habet hederæ similia, sed minora: caules crassos, *γαυκρόδεις*, id est geniculosos, vicinis se arboribus, *ιδιουρόδεις*, id est, modo capreolorum vitis, circumligantes: flores candidi, odorati: fructus ut acini uvæ similis hederæ, mollis, sapore leviter acris & viscosus: radix inutilis. Dicitur autem Cyclaminus altera, Dioscoride teste, *μαροφύλλος & μαροθύμος*, convenit utraque appellatio Dulcamaræ, nam foliis, floribus & fructibus hederam æmulat. Cæterum facultate, & foliis & fructu calida resiccans, abstergens, & digerens est. Fertur foliorum decoctum jecionis fellisque obstructions referare, & adversus regium morbum utiliter bibi. Ruptis verò, & ex alto præcipitatis, aut cæcis etiam, succus utilis habetur. Creditur siquidem concretum alicubi in visceribus sanguinem dissolvere & partium laesam lenitate procurare. Hieronymus Tragus è ligno minutum conciso vini decoctum cõlicere docet, quod ictericos & per urinam, & per inferiorem ventrem elementer purgare refert. Haud dissimiles istis Dioscorides quoq; Cyclamino alteri facultates adscribit. Fructus inquit, drachmæ unius pondere potus, cum vini albi cyathis duobus, ad dies quadraginta, splenem liquat, ita ut per urinam & alvum absumatur. Bibitur ad orthopœxam: reliquias à partu purgat. *Dioscorides.*

APERIUNT quoque Cepa & Allium, &c. de quibus vide supra.

De foliis emollientibus.

EMOLLIUNT Arriples, Althæa, Cupressus, Laurum, Malva, Psyllium, &c. de quibus vide supra.

De foliis indurantibus.

LENS palustris (Ger. Wasserrinsen) invenitur in aqua nõ fluente, muscus lenticulæ similis, refrigeratorie naturæ. * Propter quod convenienter collectionibus, igni sacro, & podagris illinitur per se, & cum polenta: glutinat & procidencia puerorum interanea. *Dioscorides.*

INDURANT quoq; Portulaca, Psyllium, Sempervivum, Solanum, &c. de quibus vide supra.

De foliis extenuantibus.

EXTENUANT Artemisia, Chamomilla, Hyssopum, Juniperus, Pulegium, Stæchas, &c. de quibus vide supra.

De foliis discutientibus.

DISCUTIUNT Abrotanum, Althæa, Anethum, Adiantum, Atriplex, Braslica, Chamomilla, Lili folia, Malva, Mentha, Mellilotum, Origanum, Ruta, Stœchas, Sampsuchum, &c. de quibus vide supra suo loco.

De foliis extrahentibus.

ANAGALLIS, officinis Morlus gallinæ, Ger. *Gansheit*, Gall. *Mauvon*, Ital. *Anagallo*, Hisp. *Murages* dicitur. Ejus duo sunt genera, quæ tantum flore distant. nam quæ caruleo flore est, femina dicitur: mas, quæ phœniceo. Frutices sunt parvi in terra jacentes: foliis in quadrangulo caule pusillis: subrotundis, ad helixinæ folia accedentibus: semine rotundo, herba vulgarissima, ita ut pedib. in arvis vineisq; ubiq; calcetur: in uliginosis tamen lectior. Per æstatem utriusq; proventus maximus est, potissimum autem mense Augusto. Florent autem à Majo mense usq; in Autumnum. * Utraq; vim habet mitigandi, inflammationem arceat, adactos corpori aculeos extrahit, vomas cohibet. Succus earum gargariacus, capitis pituitam purgat: & naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in adveriam na rem injiciatur: argema cū melle Attico emēdat: retulæ oculorū aciei auxiliatur: contra viperarum morsus, jecinoris, & renum vitia, si ex vino bibatur, prodest. Tradunt eam, quæ caruleum edit florem, prociadam sedem reprimere: quæ verò phœniceum, illius evocare. *Dioscorides.*

EXTRAHUNT quoque Aristolochia, Dictamnus, Porrum, Thapsia, Cyclaminus, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis suppurantibus.

SMYRNIUM caulem habet apic. & stiones multos: folia latiora, suppinguia, ad terram infra, robusta, colore medicato, cum quadam acrimonia jucta, colore in Jureū languescente: capitibus, caulium orbiculatis, ut anethi; semine braslicæ, rotundo, nigro, acri myrrinæ sapore, ita ut alterum alterius loco cedat. * Radix quoque odorata, gustu acris, fauces mordet, succosa, mollis. Cortex ejus foris niger, intus viridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis & collibus, atq; squalidis, & humilib. terrenis, & hortis. Colligitur mense Junio, vel Julio. Conservatur per annum. Vis radiceis, herba & semina, excoalesce re. Foliis maria maceratis ad obsonia utuntur: alvum sistunt. Radicem contra serpentium ictus bibere convenit: tussis & orthopneas mitigat: urinæ difficultati medetur. Illita recentes tumores, collectiones, duritiesq; dissolvit: vulnera ad cicatricem perducit, partus abortu vitiat, si ferretacta subjiciatur: tumores suppurat. Semen lienis, renum & vesicæ vitia prodest: menses & secundas pellit, commodè datur ischiadicis in vino: inflationes stomachi lenit: sudores citet, & rufus. Peculiariter datur hydropticis in potu, & contra febrium circuitus. *Dioscorides.*

SUPPURANT quoque Althæa, Amomum, &c. de quibus vide supra.

De foliis abstergentibus.

LICHEN, qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon, Germanis *Stein-oder Drannan* (bettraut) appellatur: asperginosis petris adheret, ut muscus. Julio mense ea qua picta est forma decerpitur. * Is illius sanguinis profusiva sistit, inflammationes arceat, impetigini medetur. Juvat regio morbo correptos, cum melle illitus: oris & linguæ defluxiones inhibet. Abstergeotem ac modice refrigerantem facultatem habet, utriusque vero resiccantem. *Dioscorides & Galenus.*

ABSTERGUNT quoque Anagallis, Abrotanum, Asparagus, Asplenos, Atriplex, Absinthium, Beta, Chamæpitys, Callutha, Marrubium, Parietaria, Salicis folia, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis glutinantibus & cicatricem ducentibus.

FRAGARIA (Ger. *Erdbeere*, Gall. *Fragas*, on *herbe portant fraises*.) planta nemini serè nō cognita. In sylvis, dumetis, & in opacis montibus, ac fecus vias sponte nascitur. In hortis interdum colitur. Floret Vere & tota æstate. Fructus tamen ejus fugax, raro nisi æstatis initio inveniri potest. * Refrigerat ordine primo, siccatq; secundo. Folia & radix vulnera & ulcera sanant: muliebres fluxus & dysenterias cohibent, urinam cient, & heni conferunt. Herba & radicem decoctum potum, auxiliatur jecinoris inflammationibus, mandatq; renes & vesicam. Idem ore contentum, collationisq; modo agitarum, gingivas roborat, dentes commotos arinat, & defillationes sistit. At fraga præter id quod gustui æstate in cibis arideant, biliosis astuantibusque ventriculis profuit, sticulisque strin sedant. Vinum quod ex his elicitur, ulcusculis, quæ in facie à caliditate proveniunt, mirifice medetur: itemque varos, & oculorum nabeculas calidasque defluxiones impositum tollit. *Matthiolus.*

FRATIS seu Glastum (Germ. *Wredt*, Gall. *du Guesde*, on *pasjel*, Ital. *Guado*, Hispan. *Pajel*) sativum, quo insectores lanarum utuntur, folium habet plantaginis simile, verum pinguius, nigriusque: cujus caulibus dum cubitorum altitudine excedit. Copiose in Germania provenit. * Illita folia tumores omnes discutunt, cruenta vulnera glutinant, sanguinis profusiva sistunt: ignem sacrum, phagedenas putrescentia ulcera & quæ serpunt, sanant. Sylvestre glastum sativo simile est. Folia serè majora, lactuaceis proxima: caules tenuiores, multifidos, quadantenus rubentes, in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus semē, flore tenui, luteo. In quibusdam Germaniæ locis nascitur. Eadem, quæ & supra dicta, præstat: potu & illita lientolis auxiliatur. Majo ac Junio mense florent, ac subinde semina profert. *Dioscorides.*

SANICULA (Germ. *Santel*, Gall. *Sanicla* dicitur) exit foliis pentaphylli majoribus: radi ce caudida,

candida, tam miro naturæ ipsius artificio nodulis ac laciniis quibusdam elaborata, ut non parum admittentur, qui tantum naturæ opus diligenter intuentur. * Hujus utitur in portionibus ad enterocelas, & ad interna vulnera, præsertim ad ea quæ in thoracis cavitatem penetraverint. Plura insuper lancule ostendunt genera, quorum unum folium fert plantaginis magnitudine, sed crassiora, velut fabaræ vulgæ vocantur, laciniis circum magno artificio factis à natura, colore in album flavescente. Hoc exteris præferunt ad enterocelas, & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur: quin & ad alia vulnera, tam intus sumptum, quàm exterius silitum. Nascitur in campestribus, sylvis, montibus. Carpenda cum suis capitulis Mayo & Junio mensibus, &c. *Matthioli.*

TORMENTILLA. Germ. *Tormentil.* Gall. *Tormentilla* dicitur: folio pentaphylli minore, septenis incisuris diviso: radice brevi, nodosa, compacta, rubeo colore, sapore adstringente: caulibus tenuibus, subrubentibus: flore melino: adeo ut in pentaphylli genere sit reponenda. Sunt, qui à septenis foliorum divisuris Heptaphyllon hanc vocent. Nascitur in sylvis ac locis montosis. Sero ac cum jam vires florent, herba hæc apparet incipit. * Herbarii compertum habent, hanc isdem pollere facultatibus, quibus Bistorta prædita est. Quam obrem utraq; urinae incontinentiam supprimunt: silitum menses, si in earum decocto ad umbilicum usq; confederint feminæ. Idem præstant (de radicibus tamen intellige) si trita, & ex melle atque spica subacta ventri ac pube illinantur. Sanguinem & vulneribus manantem cohibent, superasperio earum pulvere. Qui item potus biliosas coëcet & omittiones, si ovorum albo exceptus super siccili tegula inasletur, mox comedatur. Aqua quæ ex his duplici organo elicitor, si de radicibus decoctum, venis omnibus remedio est. Ex quo tantum apud nonnullos tormentillæ invaluit usus, ut ex ejus radicibus etiam medicamenta componant adversus pestilentiam. Utræque dyentericos sanant, & vulnera glutinant, præsertim quæ in intestinis, & visceribus fuerint illata, non modo ipsis vulneribus illata, sed & in potionibus hausta. Rebella conrumaciæque ulcera curant, & ea silitant, quæ serpendo corpora erodunt. *Matthioli.*

HERNARIANA. herbulæ est in sabulosis nascentis ramulos multos in terram spargit, foliis minutis, & rotundulis, alis follicatis ex viridi flavescens, per ramulos sparsis, adtingente gustu, ex qua succus expressus subinde infuso vino albo, certissimum & aliquoties probatum remedium contra descensum intestini. Nam aovem diebus ita percurat, ut postea non redeat malis. Facilius inventu Autumnæ. *Hellerius.*
NICOTIANA. Gallis-Hisp. nis *Tabaco.* Brasiliensis *Petum*, antiquitus in usu fuit Indis, Hispaniæ præsertim novæ accolis, ad vulnera curanda. Paucos ante annos in Hispania delata,

magis ad ornandos hortos, quàm ob ejus facultates, nunc verò multò celebrior est ob facultates, quàm propter elegantiam. Nomen legitimum apud Indos est *Picilia*: nam *Tabaco* nomen ab Hispanis illi inditum ab insula quadam ejus nominis, ubi frequentissime nascitur: magna altitudine assurgit, & interdum malum Assyriam, quam *Limonem* vocant, æquat, caule recto, multis prægrandibus ramis brachiato: folio mali Assyriæ ferè, sed ampliore veluti oxylapathi, colore viridi dilutiore, & aliquantulum hirsuto, uti tota planta est. Florem fert in summis ramis campanulæ modo, candidum, medio purpurascens, quibus continetur semè valde exiguum, colore ex cinereo nigricante. Radix crassa est, & multida, & lignosa, intris crocea, & amara, quæ facile cortice suo delibratur: non intelleximus tamen aliqua facultate præditam esse. Nascitur plerisque Indiæ locis, humidis præsertim & umbratis, & exculo levisq; solo. Seritur omni tempore: cum verò prodit, à frigore præservanda est, & secundum parietes plantanda ad eorum ornatum: siquidè toto anno viret, citiorum modo. Foliorum duntaxat est usus, (tamen eorum defectu quidam semine utitur) ut asservari possint, filo trahita in umbra suspenduntur, & siccantur: deinde sili, aut integris, aut in pulverem tritis, utuntur. Calida & sicca est in secundo gradu: itaq; calfacit, resolvit, mundificat, & aliquantulum adstringit: ut ex sequentibus facultatibus judicare licebit. Folia hujus plantæ calfacta & imposita, præsertim in Cephalæa & Hemisrania sunt remedium, si morbus ex causa frigida, aut flatibus ortus sit: sæpius verò sunt repetenda, donec morbus tollatur: sunt, qui caput oleo florum mali arant prius unguant. Idem remedium rigidis cervicibus siue tetano utile est, & in totius corporis doloribus, ab eadem causa ortis. Dolores dentium à causa frigida non modo silit, dente prius deterso aliquo linteo, ejus succo delibato, & pilula ex ejus folio confecta denti indita, sed etiã ne corruptio serpat, prohibet. Pectoris vitis, nulli veteri, asthmatis & similibus, ex frigido humore ortis morbis foliorum decoctum ex aqua, & telegma ex ejus decocto, utilia sunt. Serapium ex saccharo, & foliorum ejus decocto paratum, paucaq; quantitate sumrum, pituitos humores pectoris ejicit. Asthmaticis interdum fumus eorum ore exceptus optulatur: sed necessarias evacuationes præcedere opus est, si mora ferre possit. Sub cineribus calefacta folia, & fordida non excussis cineribus, calidatq; sæpius imposita, vetriculo perfrictionibus & flatibus laboranti, auxilio sunt. Viridia folia alii manibus oleo mundis confringunt, & sic imponunt. Vetriculi & lentis obstructionibus folia pauxillo aceto intrita, diuque silita, utilia sunt: quibus deinde folia calefacta, aut lineus pannus succo foliorum calenti inungere, superimponantur. Foliorum defectu, pulvis communi unguento obstructiones aperiente excipitur, & pars obstructa, aut tumore affecta diu unguatur. Indicæ mulieres valde comen-

ant in puerorum, & etiã grandiorum stomachi A
 eruditatibus: nam ventre inferiore prius inuncto
 oleo lucernarum & foliis sub cineribus calefa-
 ctis altero ventriculi regioni, altero tergori qua-
 ventriculorum spectat, postis, eas concoquunt, &
 alvum emolliunt, si quoties opus erit renoven-
 tur. Laras & teretes ventris tinea expellit folio-
 rum succus cum saccharo coctus, & depuratus,
 pauca quantitate sumptus: umbilico tamẽ etiã
 ita ponendũ folium tritum, & alvus deinde cly-
 stere eluendus. Nephriticis doloribus, folia sub
 cineribus, ut ante, calefacta, & quã calide fieri
 potest adposita, magnam adferunt levamen, i-
 dem remediũ quoties opus erit repetẽdo. Com-
 mode etiam clysteribus injiciuntur, atque etiam
 fomentationibus & emplastris admiscebuntur.
 In suffocationibus uteri folia probe calefacta,
 & umbilico, utriusque regioni imposita, præsens
 adferunt remediũ: quod si (ut fit interdum)
 animi deliquium subsequatur, fumus illorũ na-
 ribus obiciatur, illico liberabitur: quod remedi-
 um Indicis mulieribus adeo vulgare est, ut ea
 de causa Tabaci folia diligenter adseruet, & ma-
 gnificat. Sunt verò, qui odorata umbilico prius
 admovet, deinde folium. Maxime autem confu-
 runt aut Tacamahaca, aut oleum de Liquidam-
 bar, aut Balsamum, aut Caranna, aut ex his o-
 mnibus emplastrum constans, & in umbilico af-
 fiduẽ gestatum. Articulorum doloribus (modo
 humores frigidi sint, vel saltẽ non nimium cali-
 di) efficacissimẽ folia calida adhibentur, aut eo-
 rum succo pannus lineus intrinsectus: etenim hu-
 mores resolvunt, & digerunt, ideoque etiam tu-
 moribus œdematosi foliorũ succo calido prius
 elotis, utilissime imponuntur. Perniones sanare,
 si ter aut quater hujus plantæ foliis fricentur, de-
 inde pedes & manus aqua calida cum sale ab-
 luantur, experientia docuit. Venenis & toxico
 perniciosissimo, quo Canibales suas sagittas il-
 linunt, resistere, paucis abhinc annis experti
 sunt nonnulli: nam ante sublimatum vulneribus
 inspergere solebant. Toxica autem vires infrin-
 gere hac ratione sciverunt Hispani. Contigit, ut
 quidam Canibales in suis cymbis ad D. Johan-
 nem de Portu divite navigarent, Indorum atque
 etiam Hispanorum, si quos reperissent, velis suis
 venenatis conficiendorum causa. Eo appellente-
 res, Indos & nonnullos Hispanos conficiunt, ple-
 rosque autem vulnerant: cum verò sublimato
 carerent, à quodam Indo edocti sunt, ut Tabaci
 succum expressum suis vulneribus imponerent,
 & ipsa deinde folia trita: sedati sunt illi dolo-
 res, & ea symptomata, quæ hujusmodi venena
 subsequi solent, venenum superatum, vulnera
 deinde curata. Ex eo foliis hujus plantæ adver-
 sus venena uti ceptum est. Rex ipse catholicus,
 ejus vires experiri volens, cani vulnus infligi
 jussit in gutture, & toxico, quo venatores utun-
 tur, illini, & paulò post foliorum Tabaci succum
 satis copiose instillari, & ipsa folia trita supra vul-
 nus ligari: liberatus est canis non sine omnium
 admiratione. Eodem modo venenatis gestic-

risque carbunculis imposita, eructas inducunt,
 deinde curationem adferunt: & ad icus mor-
 fusque virulentorum animalium præsens sunt
 remediũ. Recentibus vulneribus imposita, il-
 licò sanguinem sistunt, eaque glutinant: quod si
 majuscula sint, vino prius luentur, & labiis vul-
 nerum conjunctis, succus foliorum inspergetur,
 & ipsa folia trita supra vulnus alligabuntur: po-
 stis de reliquisque subsequentibus diebus idem
 ordo servabitur, victusque ratio necessaria. Vete-
 ra ulcera, Gangrenasque, succus instillatus, & folia
 trita imposita detergent, curant, & ad cicatri-
 cem perducunt, purgato videlicet prius corpore
 ex Medici consilio, & missione etiam sanguinis,
 si necessaria sit, facta: deinde observata quæ
 venit victus ratione. Porro non modo in homi-
 nibus ejusmodi ulcera curare, sed etiam in ani-
 malibus ipsa experientia docuit: nam per univer-
 sam Indiam frequentia ulcera vaccas, boves, &
 alia animalia infestant, quæ facile ob regionis
 humiditatem extremã putrescunt, & vermibus
 sciant, quibus solent in-
 spere sublimatum,
 melioribus remediis desituti: sed cum magno
 isthic valear, plerumque quod ulceribus insper-
 gebatur, pluribus constabat, quã animal, quod
 curabatur, & sumari potuisset, itaque Tabaci fa-
 cultates in hominibus experti, illius etiam usum
 ad putrida, scitida, vermibusque sciantia anima-
 lum ulcera transfulerunt, atque adeo compere-
 runt, succum ejus instillatum non modo vermes
 necare, sed etiam ulcera mundare, deinde ad ci-
 catricem perducere: prodest etiam junctorem
 exulcerationibus: ideoque Indi Tabaci pulverem
 semper circumferunt. Quendam novitatum
 ulcere laborantem, è quo sanies manabat, non
 sine contagii suspitione, meo consilio instillavit
 foliorum Nicotianæ succum, à secunda instilla-
 tione multi vermes exiderunt, deinde paucio-
 res, & post aliquot dies sanatum est ulcus, sed
 quæ erosa erant, non restituta, illius etiam foliis
 impetigines, & capitis scabies utiliter conficiantur.
 Hæc est celebrata illa Indicis sacerdotibus
 planta, qua uti solebant ad responsa danda. Et
 non apud Indos mox erat, Sacerdotes de bello-
 rũ eventu, aliisq; magni momenti negotiis con-
 sultere. Consultus sacerdos, istius plantæ folia sicca
 urebat, & eorũ fumum tubulo levi cannula qua-
 dam in os excipiebat, deinde quasi in ecstasi
 quandam raptus, cadebat, omni motu privatus,
 sicque permanebat aliquandiu, Discussa ejus fu-
 mi facultate, ad se redibat, referebatque nego-
 cium cum dæmone contulisse, & responsa dabat
 ambigua, ut, utcumque, eventus succederent, illis
 facile persuaderet, sic se prædixisse: eoque mo-
 do barbaros illos homines misere decipiebant.
 Cæterum vulgus etiam Indorum cum fumum
 per os & nares recipit animi gratia, cum insom-
 nia videre interdum, & extra se quasi rapi vo-
 lunt, & etiam de suorum negociorum eventu,
 ex somniis, quæ illis apparuerint, pronunciantur.
 At non est reces, plantas quasdam inventi, quæ
 manducantur, aut initiò assumptæ, varias species
 & ima-

& imagines observari faciãt. Siquidem Dioscorides cap. de Solano manico seu furioso, ejus radicem drachmã pondere ex vino potam, facere species vanas, imãgesque non injucundas observari scribit, sed duplicatum ejus modum ad tres usq; dies, mentis alienationem afferre, quadruplicatum interimere. Anisum si quis dormiturus edat, somnia excitari jucunda & suavia: contra Raphani esu, grava & turbulenta, & sic de plerisque aliis. Garcias ab Horto refert. Banguẽ plantę succum aliis admixtum, mentis alienationem facere, in somnia excitare, & omni sollicitudine liberare, veluti etiam opium, quod Orientales Indis admodum familiare est. Sic & nostri Indi, oneribus ferendis, aut aliis laboribus defatigati, Tabaci fumum hauriunt, & illic, quãdã mente alienati, corrũt, excitati verò, refocillatos eo somno, & vires recuperatas sentiunt. Eorum exemplum secuti, Æthiopes pro mancipiis eò deducti, nimis frequenter eum hauriunt: quo fit, ut eorum domini egregie eos caligent, & illorum Tabacum exantant, quo illis aniam aufertur, sæpius illo utendi. Ufus est etiam Tabaci apud Indos, famis sitisque sedandi gratia, hoc modo: Conchylia quedã cochlearum sive vitætilium urunt, deinde arcerunt calcis modo: hujus & foliorum Tabaci quas partes sumunt, mandum que, donec ex utriusque massa quedã fiat, quam in pilulis p̃io majores constringunt: atq; in umbra siccant, & in usum reponunt. Fãctum nec per deserta, ubi neq; cibum, neque potum inventuros se putant, eas pilulas secum deferunt, ex us unam inter labrum inferius & dentes reponentes, ejus liquorem assidue sorbeant: ea absumpta, aliam reponunt, atque ita iterum, donec peregrinationem absolvant, triduanam interdum, aut quattuoriduanam: atque ea ratione toto eo tempore, neque famem sibi molestam esse, neq; sitim afferunt: cujus causam esse putato, quod sorbentes assidue pilulas illas, etiam humores pituitosos e cerebro eliciunt, qui deglutiti, & in ventriculum demissi, naturalem ejus calorem humectant, sed ab eo tandem absumuntur, aliorum ciborum defectu: ut in multis animalibus observare licet, quæ tota hyeme in suis latibulis se continent sine altius alimentii copia, quia calor naturalis occupatus est in pinguedine absumenda, quam æstatis tempore collegerant. Hæc sunt, quæ de celeberrima hæc planta, eiusq; facultatibus scripsit *Nicolaus Monardus*. At *Carolus Clusius* de Nicotiana hæc habet verba: Est verò petum sive Nicotiana trium aut quatuor cubitorum altitudine, interdum amplior, multis aliis, crassisque ramis concava, folia numerosa, ampla, densa seu carnosa, pinguis, gravi odore, fervido & acri gustu. Flos extremi ramus nascitur copiosus, ex albo purpurascens, oblongus, & tubæ in modum concavus, extrema parte latus, & pentagonus, cujus color frigidus magis intendi solet. Huic succedunt alique Digitali ferè similes, semine plenæ, ex ruffo nigricante, pusillo papaveris modo mino-

re. Ejus duo sunt genera. Nam unum amplo latiore est folio, interdum cubitali longitudine, pedaliq; latitudine, sine pediculo, caulem amplectente. Id aliis allurgit, & flos ordine per ramulorum longitudinem illi nascitur, dilutior aliquantulum. Alterum paulo minore est folio, Solano, quod Bellam donnã vulgò vocant, simili, sed acutiore, longoque pediculo ramis inhaerens: flores huic veluti per umbellas nascuntur saturatioris aliquantò. Utriusq; radix lignosa est, & multifida. Florer calidioribus regionibus Junio & Julio: semẽ Septembri maturescit (vidi in Lulitania tota hyeme florentem) at hic à mense Augusto in hyemem usq; floret, & subinde semẽ profert, deinde primo gelu staccescit, peritque tota, neque hyeme asservari potest, nisi novella admodum, idque difficulter. Nascitur omni solo, & semel lata, semineq; ad maturitatem perducit, septem deinde ferit, nec opus habet alia satione. Si tamen serenda erit, Augusto aut Septembri id fiat, quoniam semen exiguum diutissime sub terra latet, antequam germinet: & Martio, aut Vere lita primum Augusto germinat. Apud nos diligenter colitur, non tam ornatus gratia, quam ob insignes facultates, presertim à nobilibus quibusdam matronis reherbaria studiosis, quæ folis ejus recentibus, aut in umbra siccatis, & stillatio illorum liquore vitætris organo extracto, frequenter utuntur ad ulcera antiqua, putrida, maligna, gangranas, scabiem, impetiginem, lichenes, oculorũ nebulas, scilicet cum succellu, multisq; miseris rusticis auxilio sunt. Sunt, qui ejus folia singulis diebus mane à jejunio mandi jubent, ut podagra liberentur, quoniam multam pituitam in os attrahat, eamque in partes inferiores defluere prohibeat. *Carolus Stephanus* in prædio rustico Gallicò lib. 2. cap. 76. experientia comprobatum esse scribit: ejus folia stramis utiliter illini, ejusq; stillatium liquor: in asthmaticis auxilio esse. In summa, Panacea quoddã est ad omnes generis morbos. Aliud ejus genus, per omnia minus, folio rotundiore, nec hirsuto, pinguius, licet succulentius, flore minore, & per extremum rotundo, pallescente, ante viginti annos Europe innotuit. *Dodon.* *Hyocephalum* luteum nuncupavit. Ad plerque conferre etiam existimatur, verum superiore longe imbecillius. *Hæc Clusius.*

GLUTINANT quoque *Althæa*, *Anagallis*, *Centaurid*, *Chamaepitys*, *Chamaedrys*, *Equisetum*, *Eupatorium*, *Ebulus*, *Myrtus*, *Plantago*, *Quinquefolium*, *Symphytum majus*, *Verbena*, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis flatus discutientibus.

SERELI Massiliense folia foeniculi habet crassiora, caulem vegetiorem, umbellã anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustati statim acre: radix longa est, pueri odoris. Optimum juxta Massiliam Gallie urbem nascitur. Provenit autem aliis quoque in locis calidioribus, nunc in plerisq; Germaniæ hortis, sed

non nisi satum & cultum. Floret aestate, & semen A
subinde producit. * Calefacit & desiccet ordine
secundo. Semen & radix exalfaciendi vim ha-
beant. Poca stranguriz & orthopncez medetur:
suffocationibus mulierum comitialibusq; pro-
fluat: menses & partus trahunt: ad omnia interna
mala pollutentissimum veterem sanant. Semē cum
vino potum, cōcoquit: & tormina discutit: epia-
lis febribus utile. contra perfrictiones in iridieri-
bus, cum pipere & vino bibitur. Capris ceterisq;
pecudibus datur in potu, quō facillius suos fec-
tus enitatur. Ethiopicum leseli, folia habet he-
decz minora, & ad periclymeni modum oblon-
ga, frutē nigricat, palmitibus in bina cubita ex-
tensis: ramis sesquipedalibus: capitulo anethi
semine in tritici morem deoso, nigro, amaro,
Masilienis odoratiore & acriore, multum suavi.
Peloponnesē folia habet cicuta, latiora & cras-
siora: caulem supra Masiliensis magnitudinem,
ferulaceum: & satam in cacumine umbellam, in
qua semen laticus, odoratum & carnosius pēdet.
Eisdem viribus peditum est. Nascitur in alperis,
riguis, & collibus, in venitur etiamnum in insulis.
Creticum leseli, juxta Ciliciam in Amano mon-
te nascitur, herbula furculosa, semine duplici
rotundo, scutulorum effigie, odorato, subacti.
Contra urinz difficultatē bibitur: potu cit men-
ses, Succo seminis, caulisq; virentis, ternis obolis
ex passio decem diebus hausto, renes sanantur.
Efficax est radix ad sciendas pectoris excreatio-
nes, in delictu cum melle. *Dioscorides.*

Seseli radices in usu sunt & semen, secundum
Dioscoridem. Nostra tamen etate semen potius
usurpatur: quando ita simpliciter reperitur scri-
ptum. Liberum autem est utriusque sumere ex
quacunque specie, quæ in prompta fuerit, exce-
pto Cretico, quod etiam Tardylum vocatur:
nam Masiliensis, Ethiopicum & Peloponnesē
eiusdem sunt nature. Quisque studiosē investi-
gabit, Masiliense semen facile habere potest,
quare de ejus succedano non est necesse loqui:
cum istud in multis officinis leguminum repa-
tur. Acutus nominatim Masiliense accipit, ad-
dens debere esse incorruptum.

DISCUTIUNT quoque satos, Absinthium,
Anethum, Apium, Chamomilla, Epithymum,
Feniculum, Juniperus, Allium, Majorana, Ori-
ganum, Petroselinum, Squitanthum, Spica nar-
di, Smyrnum, Ruta, &c. de quibus singulis vide
supra suo loco.

De foliis semen generantibus.

HORMINUM, Sclarea, Matrisalvia, Germ.
Chartaceus dicitur, sativa herba est, foliis
marrubio similis: caule semicubitali, quadran-
gulo, circa quem eminentiz siliquis similes pro-
deunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diver-
sum semen recluditur. Siquidem in sylvestri ro-
tundum, fuscumque invenitur: in altero nigrū
& oblongum, cuius est usus. Nascitur in hortis.
Colligitur mense Junii. Conservatur per annum.
* Ad Venerem stimulantem, cum vino bibi vo-

lunt. Purgat cum melle argemas, albuginesque:
illitum ex aqua tumores discutit: eo etiam ex-
trahuntur aculei ex corpore. Idem effectus est
illitæ herbæ. Sylvestre Gallitricum officinæ vo-
cant: magis viribus pollet, quare unguentis, pre-
sertim gleucino, permiscetur. Nascitur passim in
pratibus. *Dioscorides & Matthiolus.*

ERUC A tam sativa, quam spōte nascens (Ger.
Weißkoff, Gall. de la Roguette, Ital. Eruca, Ruca,
Hisp. Oruga yerua,) vulgaris admodum plan-
ta est, quod frequentissime in cœnis acetarius in-
seratur. Sativa in hortis nascitur. Sylvestris Italiæ
& Hispaniæ familiaris, prope tamen aquas pro-
venit magna copia. Sativa tota aestate floret, syl-
vestris autem circa Calendas Junii potissimum
erumpit. * Exalfacit manifeste. Venerem lar-
giore cibo concitat. Semen ejus idem præstas,
utinam cit, concoctioni prodest, albo perquam
accomodata. Semine ad condimenta utuntur:
muris aranei mortibus medetur. Ventris tinea
enecat, hene mō; extenuat. Tritum & cum felle
bobulo mistum, nigris ulcerum cicatricis ad-
cidorem reducit. Cum melle verō perunctum,
vitia cutis in facie emendat, & leniginis eru-
culat. Herba, si sola edatur, caput magis dolore
afficiet. *Dioscorides & Galenus.*

De foliis menses moventibus.

ALISMA, Ger. Wasserwegetz & Grotzoffet,
Gall. Plantain aquatique, alii Damason appellat:
folia ei plantaginis, nisi angustiora essent, lacti-
niola, convexa q; in terram: caule simplici, ten-
nui, cubito altiore: capitibus thyrsi flore tenui,
candido, pallescente: radicibus rotundis, ut ve-
ratti nigri, actibus, odoratis, modicè pinguibus:
a quosos amat tractus. Aestate colligitur, cum e-
nim floribus abundat. * Radix si drachma una
aut altera bibatur, his convenit, qui leporem mari-
num devorant, aut à tuberculis raris demorsis
sunt, aut opium hauserunt: torminibus atq; dy-
sentiaz peris, aut cum pari modo seminis dau-
ci, potus datur, convulsus, & contra vitia vulvæ
prodest. Herba sistit alvum, inestruas pellit, tu-
mores illita mitigat. *Dioscorides.*

HYPERICUM, Germ. Sant Johans kraut/
alii Androsimon, alii Corion, alii Chamæpityn
appellant, quoniam semen odore resinam imi-
tatur: surculaceo frutice, dodrantali, rubescen-
te: folio rutæ: flore luteo: leucoto simili, qui di-
gitis attritus sanguineū succum remittit, qua ex
causa androsimon cognominatur: subhiata si-
liqua, & in rotundo oblonga, hordei magnitudi-
ne: semine intus nigro, resinoso odoris, viginur
in locis cultis & asperis. Aestate floret. Colligi-
tur mense Junio & Julio potissimum. Conser-
vatur per annum. * Urinam cit, menstrua pellit
appositum: tertianis quartanisq; cum vino po-
tum liberat. Semen quadraginta diebus hau-
stum, ischiadicis medetur. Folia cum semine il-
lita, ambusta sanant. *Dioscorides.*

HELICHRYSON, quidā Chrysanthemom
nonnulli & id Amaranthos vocant, quo deorum
simulacra

simulacra coronant. Ramulum habet candidum, A virentem, rectum, firmum: folia intercedentibus spaciis angusta, abrotano similia: comam auream lucis in orbem: umbella rotunda, veluti ficcis corymbis dependentibus: radice tenui. Nascitur in asperis, & torrentium alveis. * Contra serpentium ictus, coxendicum dolores: urinæ stillicidia, ruptaque, coma è vino pota opitulatur: ciet menses. Sanguinem concretum ventris ac vesicæ absumit: pota cum mulsio: jejunis trium obolorum pondere, sistit de stillatione, data in vino albo diluto. Vestibus inseritur, ut eas ab erodentium injuriis tueatur. *Dioscorides.*

MENSES quoque movent, Asarum, Abrotanum, Allium, Adianthum, Amomum, Absinthium, Artemisia, Ammi, Brassica sativa, Betonica, Centaurium, Chamomilla, Calamintha, Chamædrys, Cassutha, Cyclaminus, Dictamnus, Daucus, Gingidium, Foeniculum, Lappathum, Majorana, Marrubium, Melissa, Nasturtium, Origanum, Ocymum, Pulegium, Polium, Petroselinum, Oreoselinum, Raphanus, Ruta, Rosmarinus, Salvia, Sabina, Seseli, Serpillum, Scordium, Trifolium, Vitex, Urtica, Thymus, &c. de quibus singulis vide supra loco.

De foliis menses sistentibus.

LIMONION (Ger. Wintergrün, Hottman, goib, oder Waidmangoib, oder Waidteoi. Gall. Limoine, ou Bette de pré dicitur) folia habet brevia, tenuiora & longiora, decem, sepe plura: caulem, tenue, rectum, lilio equalem, seminibus rubris scatentem, quæ gustata astringunt. * Semen tritum, & ex vino acerabuli mensura potum, dysentericis, celiacisque prodest: rubra feminatum profusa sistit. Nascitur in pratis & palustribus. Junio mense floret. *Dioscorides.*

RUBUS (Ger. Brombeer. Gall. Ronce. Ital. Rubo, rogo) portus vulgaris est. * Vin habet siccandi & astringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum, potu alvum sistit, & feminatum profusa, preteritis morvis accommodatissimum. Gingivas firmat, & oris vitia medentur folia commanducata: colubent ulcera quæ serpunt: ulceribus in capite manantibus, oculisque proidentibus remedio sunt: condylomatibus & hæmorrhoidibus folia illinantur. cardiacis & stomachi doloribus, trita convenienter imponuntur. Caudes cum foliis tunduntur, exprimiturque succus, mox Sole cogitur singulari remedio contra omnia, quæ modo dicta sunt. Mori in rubo nascens quam optime maturi succus, ad oris medicamenta convenit. Sistitur alvus præmaturi cibi, nec non flore in vino potu. Passim in dumis provenit. Folia in Vere: flores æstatis initio: fructus, ubi jam maturerint, per menses, & extrema æstate decerpitur. *Dioscorides.*

SISTUNT quoque menses, Bursa Pastoris, Fragaria, Hyoscyamus, Lylimachia, Myrthus, Nymphaea, Plantago, Sempervivum, Symphytum, Solanum, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis venenis resistentibus.

ERYSIMON. Latini IRIONEM, Germ. Hebeich & Wideness. Gall. Velar, ou de la Tourrelle vocant: juxta urbes, rudera, hortosque nascitur: foliis erucæ sylvestris: cauliculis in lori modum lentis & obliquosis: floribus luteis: siliquis in cacomine gracilibus, ut fenograceo, corniculatis: semine nasturtii, exiguo, urentis gustus. Per integram æstatem floret, autumno autem semen in siliquis profert. * Contra thoracis fluxiones efficacis est, & si purulenta extulsiuntur: regio morbo & coxendicibus prodest: contra venena in delictu cum melle datur. Illinitur ex aqua aut melle utiliter cæcis carcinomatibus, parotidibus, duritiis mammarum, & testium inflammationibus. In totum exrenuat, & excalcificat. Mitius multo ad clysteres fiet, si aqua madescat, atque torreatur, vel linteo illigatum, pinica farina oblitum perasseretur. *Dioscorides.*

LEVISTICUM, quod Diolcorides LIUSTICUM, Galenus LIBISTICUM, Germ. Liebstöckel. Gall. Linasse, ou Linseche nominant. Quamvis pleraque plantæ multis partibus sunt similes, nulla tamen adhuc reperta est, quæ ejus omnibus notis respondeat. Itaque loco ejus levisticus vulgaris, aut cuminum accipiendum est. Nascitur passim in hortis vulgaris. Floret æstivo tempore. Colligitur mense Julio. * Radicis seminisque veri ligustici vis exalfactoria, concoquens. Prodest ad intestinos dolores, tumores, concoctiones: item ad inflationes, præsertim quibus stomachus turgear: & contra serpentium ictus: urinas & menses pota trahit. Eosdem præstat effectus appositæ radicis. Semen cum radice oxyptoris, & medicamentis decoquentibus admiscetur, ori perquam utile: quare pro pipere utuntur eo indigere ad obolentia. Adulteratur semine quodam simili: quod facile gustu discernitur: amarum enim est. Alii semen feniculi aut seseli admiscentes, ligusticum dolo intiant. *Dioscorides & Florentini.*

VENENIS quoque resistent, Abrotanum, Absinthium, Allium, Adianthum, Apium, Brassica, Betonica, Carduus benedictus, Chamædrys, Cyclaminus, Calamintha, Eupatorium, Foeniculum, Juniperus, Marrubium, Origanum, Pulegium, Polium, Ruta, Scordium, &c. de quibus singulis vide supra.

De foliis strumas disutentibus.

APARINE (Ger. Riettraut, Belg. Rietstruyt, Gall. Koble, ou grateron. Ital. Speronella. Hisp. Prespaya.) ramis multis & parvis fructicat, asperis, quadrangulis, per intervalla orbiculato foliorum ambitu, ut in rubia: flos albus: semine durum, rotundum, concavum, album, umbilici figura asperitate veitium tenaci. Exit Aparine juxta margines agrorum, & quandoque in ipsis agris frugibus permixta: item secus vias, seroces, sepes, & inter sentes. Æstivis mensibus ubique frequens. * Ea pastores coli vice utuntur ad eximendos è lacte pilos. Seminis, caulium, ac foliorum succus, po-

tu contra viperarum, phalangiorumque morsus auxiliatur: infusa aurii dolori medetur. Herba eum axungia trita, strumas discutit. *Dioscorides.*

GALLIOPSIS, seu urtica foetida, frutex in totum caulem & folia habet urticae leviora, & quae gravem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. Nascentur circa sepas, adficiorem areas, ac semitas ubique. Colligitur Junio & Julio mensibus. * Folia, caules, semen, succusque auritas & carcinomata dissipant: strumas, pannos & parotidas discutunt. Oportet bis die tepidum ex aceto cataplasma imponere, & ejus decocto fovere: ad putrescentia gangraenas, & nomas cum sale efficaciter illinuntur. *Dioscorides.*

DISCURTUNT quoque strumas, Adiantum, Althea, Lupinum, Lappathum, Melissa, Nasturtium, Pentaphyllum, Scordium, &c. de quibus singulis vide supra suo loco.

De foliis dolorem mitigantibus.

ASCLEPIAS, Latini Hirundinariam, Ger. Schwabenwurk appellat, ramos emittit longos: folia hederæ longa: radices numerosas, tenues, odoratas: floris virtus grave: semen securidace. Nascentur in montibus asperis & arenosis. Augusto mense florib. abundat. * Radices ex vino potu torminibus auxiliantur, & cœra serpentium ictus. Folia adversus vulgæ, mammatarumque ulcera, quæ cacœche vocant, illinuntur. *Dioscorides.*

DOLOREM quoque mitigant seu leniunt, Anchuthum, Absinthium, Atriplex, Chamamelum, Calamintha, Centaurium majus, Chamapitys, Hyoscyamus, Libisticum, Lupulus, Peucedanum, Petroselinum, Rosmarinus, Ruta, Silybrium, Serpyllum, Sampsuchum, &c. de quibus singulis vide suo loco.

De foliis seu herbis venenosiss.

ACONITUM (German. Dowa; h. Doffo, franc. dieiter) statim in lingua inter bibendum, cum astrictione quadam dulcescit: & subinde potissimum cum exurgere conatur, vertigines offendit: lacrymas ciet: gravitatem pectori & præcordiis adfert, simulque spiritus cerebri distillantur. Quare venenum vomitione abigi, aut clystere per alvum egeri opus est. Utitur inter propinandum origano, ruta, marrubio, vel absinthii decocto, cum vino absinthio, vel semper vivo, vel abrotano, chamæzara, aut ajuga. Prodest etiamnum opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castoreo, pipere & ruta, & quis ponderibus ex vino: coagulum hœdi, leporis, aut hinni cum aceto: ferri quoque stercus, item vinum, in quo aurum, ferrum, argentumve candens restinguatur, potum, lixiviamque cum gallina & vino decocta, aut carniū bubularum præpinguium jura, cum vino sumpta. Fertur & ajuga privatim ipsis subvenire. *Dioscorides.*

CICUTA (Germ. Sârtling, Gall. Cigue, Ital. Cicuta, Hispan. La cecuta appellatur) pota vertiginem excitat, oculisq; caliginem offundit, ita ut ac minimum cernatur: singulus ciet, mentē

turbat, extremi artus gelantur: deniq; convulsis, suppresso arteriæ spiritu, stragulantur. * Quare inter initia, cicutâ vomitu ex-utiemus: postmodum dejectionem moliemur, ut quod ad instantina prolapsum sit, excernamus: tum demum in meracam potionem, qua maximo est auxilio, deveniemus: repetendum per intervalla, in quibus proderit lac asinum aut bubulum potui datum, ut absinthium cum pipere & vino, castorio, ruta, mentha, cum vino, aut momi, cardamomi, aut styracis uncia, aut pipere cum semine urticæ & vino, aut lauri folia. Item laser ex oleo & passlo, & passum per sese longius potum proficit. *Dioscorides.*

DORYCNIMUM, quod aliqui manicon Solanū appellat, epotum, lætissimum in gustu refert: * continetes singulus ciet, humor linguam vexat, sanguis confestim rejicitur: mucosa quædâ perinde quasi dysentericis, alvo egeruntur. Itaq; antequam aliquid ex iis eveniat, auxilio sunt vomitus, clyster, & quecumque potu venenū expellere possunt. Privatim iis opitulatur aqua multa, lac caprillum, aut asinum, dulce vinum, quod tepidum cum asilo bibatur, amygdalæ amaræ, gallinæ pectora decocta. Quædam conchyliâ omnia tam cruda quam tosta esse, salutare est. Conveniunt & locustæ marinæ, & gammari, & pota eorandem juscula. *Dioscorides.*

HYOSCYAMUM (Germ. Bisumtrout, Gall. Au Jusquiame) potu aut comestum simul ebriis abalienationem movet: sed facile medicamentis cedit. * Auxiliatur aqua multa copiosè data, lacque, præsertim asinum: si id desideratur, caprillum, vel bubulum, vel aridarum sicum decoctum. Faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut cucumis semen ex passlo sumtum, & vinum salinum, cum adipe suilla recentis passloque: itidem urticæ semen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticis, & sinapis, & nasturtium, radix, cepa & allium: & hæc singula cum vino sumantur. Postea sinent quiescere, quemadmodum qui vinum biberunt, ut excoquant. *Dioscorides.*

Quod **CORNICULATUM PAPAVER**, Germ. Oitbotmagen appellant, & potu, & cibo eadem inferre consuevit, quæ papaveris succus seu meconium: nec aliis expugnatur auxiliis. Quare vide in Meconio.

Quod **PHARICON** vocant, sapore sylvestre nardi imitatur. * Resolutionem nervorum potu adfert, cum convulsione & delirio. Oportet autem post vacationes vinum absinthio potui dare, cum cinnamomo, aut myrrha, aut nardo Gallico: aut spicæ nardi duas drachmas, & myrrhæ totidè obolos, cum passlo: aut irim cum croco ex vino: drasumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto & trita ruta. *Dioscorides.*

SMILAX arbor, à quibusdam thymalum, à Latinis Taxus appellatur. * Frigus universo corpori, strangulatus, & celerem interitum infert: cui eadem quæ cicuta conveniunt. *Dioscorides.*

THAPSIA stragulatus concitat, aut immodicæ dejectiones. * Nimios dejectionum impetu,

PERSICA arbor notissima: *cujus folia & flores in aqua calida, sicut rosarum & violarum macerati, in zulu-pium vel serapium rediguntur, ad ventrem subducendum, & bilem expurgandam efficacem, unciarum duarum instar. *Andernactus.*

PURGANT quoque; bilem flavam, Absinthium, Centaurium, Malva, &c. de quibus vide supra.

De foliis purgantibus bilem atram.

SENA foliis constat glycyrrhizæ, crassis, sub-pinguis, fabarum sapore, caule cubitali, a quo ramuli exeunt, in lori modum flexibiles. Flores emicant aurei, veluti brassicæ, purpureis intercur-santibus venulis: quibus succedunt folliculi sale-ati, adeoque; natura compressi, ut superior mem-brana inferiori cohereat, in quibus semen continetur in nigro subvirescens, uvarum vinaceis usque adeo simile, ut non facile primo oculorum intuitu alterum ab altero discernatur: folliculi è ramulculis prominent, tenui pediculo appensi: quò sit, ut maturescentes parvo ventorum statu facile decutiantur. Planta est frigoris impatiens, ob idque; feri vult Majo, nec ultra autumnum per-durat: siquidem prius fata facile frigore deper-ditur, serius vero hyemem similiter non tolerat. Præstat quæ ex Alexandria Ægypti, vel ex Syria affertur. Folia autem viridia sunt præstantiora subalbidis & tenuibus. * Calefacit initio secun-di ordinis, siccat primo. Terget, expurgat, dige-rit. Educit per inferna bilem tum atram, tum fla-vam & pituitam. Mundat cerebrum, cor, jecur, lienem, pulmones, & omnes corporis sensus, con-fertque; omnibus eorum incommodis. Viscerum obstructions aperit, auget juventutis, seniumque; retardat, & animi hilaritatem affert. Folia in ca-pitis perfusionibus utiliter decoquantur, præser-tim addita anthemide. Roborat enim hoc mo-do cerebrum, nervos, oculorum aciem, & audi-toriam facultatem. Optima est medicina mor-bis omnibus diuturnis, & melancholicis, ut deli-rio, amentia, scissuris totius corporis, resolu-tioni nervorum, phisuriis, cephalalgia, scabiei, pustulis, pruritu & epilepsia. Cor etiam robo-rat: si tamen his potissimum commisceatur me-dicamentis, quæ ipsam maximè confirmant, ve-luti viola. Datur eodem modo prægnantibus, & pueris, & cujuscuque ætatis hominibus. Dilu-tam tamè magis præstat, quàm decoctam, quòd nulla ex parte exhalet: cujus uncie quinque, vel sex, alvum modestissime & sine molestia solvunt. Redditur medicamentum hoc in decicienda al-vo præstantius, atque valentius, si castiæ nigre, aut manne, aut rhabarbaro, aut rosarum diluto, aut syrupo rosato solutivo commisceatur, aut si maceretur sena caprino sero. Corrigitur zingi-beræ, vel sale gemmæ. Dosis ejus diluti est ab ʒʒ. usque ad ʒj. pulveris vero à ʒ. usque ad ʒij. *Mat-thioli & Mesue.*

FUMARIA (Germ. Erdrauch / Daubentroyff. Gal. Fumeterre, ou pied de Geline appellatur) herba vulgaris admodum notitiæ, officinis passim vo-catur Fumus terre: cujus descriptionem vide su-

pra. Præstat, quæ virentior, foliis extensis, non crispis, & quæ violaceo sit flore. Nascitur in hor-tis & segetibus. Colligitur verno tempore, & ex ea succus exprimitur. Conservatur autem per annum. Potio succi ipsius est ab ʒʒ. usque ad ʒij. & decoctionis ejus ab ʒ. usque ad ʒxv. & pulveris ejus à ʒij. usque ad ʒv. * Alvum solvit leviter absque ulla noxa, bilem trahit atque humores adustos. Ejus vis non modò ad hepar, sed ad venas diffunditur. Quamobrem sangui-nem expurgat, omnibusque incommodis me-detur, à bile, aut exustis humoribus provenien-tibus. Medetur elephantiasi, adversus carcino-mata efficax est: lichenas & alia cutis vitia miri-ficè emendat: quin & omnibus morbis auxilia-tur, qui ex viscerum infarctu originem ducunt. Roborat fumaria ventricululum, jecur, & cætera interna viscera, biliosasque finit febres, quemad-modum & eas, quæ ex vasorum obstructione ex-citantur. Roboratur dejectionis ejus facultas, quòd non admodum sit valentior, additis my-robalanis, sena, caprino sero, infusorio cocco, aut uris passis, *Mesue & Matthioli.*

EPITHYMIUM, planta est calluthæ similis, aut callutha in thymo nascens, & illud cincinnis suis ambiens. Cum autem hoc tempore thymi copiam non habeamus, caremus etiam epithy-mo. Illud autem quod vulgò in usu est, epithym-bra est, quòd in thymbra, quæ thymi nomine u-surpatur, crescat. Hac autem hodie veri epithy-mi loco uti possumus: nam easdè facultates ha-bet, aliquantò tamen debiliores. Quòd ex Cre-ta adfertur, epithymbra etiam videtur: epithy-mum enim non est, tamen est nostrate melior. Ser-vatur per annum. Potio ejus in decoctione est à drachmis quinque usque ad viginti: & pulveris ejus à drachmis tribus usque ad septem. * Atram bilem cæteris medicamentis valentius excernit, idque; facile & citra ullam molestiam præstat. Effi-cax est ad morbos cerebri, nempe melancholiam, epilepsiam, diuturnos capitis dolores, aliasque atrabilarias ægritudines. Confert cordis tremo-ribus, & animi deliquiis. Præterea cunctis lienis affectibus mirè opitulatur: item renem vitis, & hypochondriaca melancholia vexatis. Frequens epithymi usus: datur enim utilissimè adversus carcinomata, elephantiasin, & ad ulcera mali-gna & atra. quin & quartana febre detentos li-berat. Corroboratur ejus operatio multiplica-tione quantitatatis ipsius, & additis myrobalanis Indis, aut bellebori nigri momento, aut sero cap-rino. *Mesue, Matthioli & Medici Florentini.*

PURGANT quoque; atram bilem Cuscuta, &c. de qua vide supra suo loco.

De foliis purgantibus pituitam.

GRATIOLA nihil aliud est, quàm Mesue Eupatorium: herba est cubitalis, ex imæ amari-tudinis, foliis centaurei parvi, viscidibus, asperis, incisis, caule tenui, quæ seccata flavescit, floribus subluteis, oblongis. Quibusdam herba pulicaria dicta, ob lentorem ei adherentem: * calida est gradu

gradu primo, siccā secundo, duplici quoque: con-
stantis substantia: calida tenui, qua bilem & pitui-
tam facile purgat, tenuat, incidit, terget, expur-
gat, putredinem prohibet, resoluit sine attra-
ctione, obstructiones tollit, & morbos ab his na-
tos sanat: febrib. diuturnis mirè subvenit. Altera
est terrea, adstringens, qua ventriculū, hepar,
& cetera viscera cogendo roborat. Cum sero
laetis efficacius purgat: per se enim est imbecil-
lum. Nascitur sponte in Italiae plerisque; palustri-
bus, humidis ac uliginosis pratis. Belgis horten-
sis est, ubi Julio ac Augusto eū flore reperiri po-
test. Herba colligitur, succo exprimitur, ut ex
absinthio, sine Veris. Decoctum ejus datur ab
3 iij. ad 3 vj. pulvis à 3 ij. ad 3 iij. Ejus penuria
absinthii & asari ana pondus dimidium. *Mesur.*

PEPLUS, Germ. *Unffemid.* Gall. *Rajucilla-*
matin des vignes appellatur. frutex est lactei suc-
ci plenus, foliis parvis, ut rutæ paulo latioribus:
cotunda coma, fere dodrantali, humi resper-
sa: semine sub foliis parvo, rotundo, minore quam
candidi papaveris. Pluribus scatur auxiliis. Uni-
cam radicem habet, super vacuum, ex qua fruti-
cat. Nascitur inter vites & in hortis. Aestate vi-
get, in hyemem usque perdurat. Colligitur meli-
bus: siccatur in umbra, & continue versatur.
Fructus visus, & servatus reconditur. * Bili-
ac pituita detrahatur acetabulo ejus in hydro-
melitis cyatho poto. Obsonis inspersa contur-
bat alvum, muria conditur. *Discozides.*

DAPHNOIDES, officinis laureola, Germ. *D-*
peitont & *Zeidepsst.* Gall. *de la Laureolle* dicitur,
cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus, obse-
quiosisque, multis à medio sursum versus folio-
sis: cortex supra modum viscosus ramos vestit:
folia lauri, graciliora & molliora, fractu contra-
macia, quorum gustatu os & fauces incenduntur:
flores candidi: bacca cum ematurerit, ni-
gra: radix inutilis. Nascitur in montosis, incultis,
asperis, umbrosis, ac sylvestris tractibus, ut apud
Lemanum lacum, & non paucis juxta Rhenum
ac Mosam locis. Flores præmature germinant,
paulo post Autumnii æquinoctium: hyeme aut
primo Vere perficiuntur: fructus Majo ac Ju-
nio. stirps est perpetuo virens, & adversus frigo-
ra hyemisque injurias obdurans. * Pituitam ex-
trahit solum recens, vel aridum in potu: men-
ses ciet, & vomitum: caput inanit comman-
datur: sternutamenta movet. Bacca quinde-
sim potæ alvum resolvunt. *Discozides.*

De foliis serofos humores purgan- tibus.

SAMBUCI duo genera. Unum in arborem
assurgit, Ger. *Heid.* Gall. *du Sui*, surculos spar-
gens arundinaceos, teretes, cavos, candidantes,
proceros: folia juglandis, terna quaternave, ex
intervallis circa ramos exeunt: gravia odore, mi-
nutim in ambitu secta: & in ramulorum cacumi-
nibus, cauliculisque: circinate umbellæ, quæ flo-
rem candidum pariunt: mox acinum terebintho
similem, in nigredine subpurpurei, racemosum,

A succo madètem, vinosumque. Alteri genus Cha-
measte vocatur, Romanis Ebulus, Germ. *Uttst:*
de quo vide supra. Nascitur in hortorū & vinea-
rum sepibus. * Vis eadem ac Ebuli. *Discozides.*

CHAMELEA surculosa fruticat, ramis
dodrantalibus: folia oleæ similitudinem ha-
bent, tenuiora, & amara, quæ gustatu linguam
mordent, & arteriam deradunt. In Italiae & Gal-
liæ Narbonensis plerisque, incultis, asperis & de-
sertis reperitur, perpetuo viret. Semè Autumnio
maturitatem assequitur. * Detrahit pituitam,
bilemque, foliis præsertim in catapotto devora-
tis. namque duæ absinthii partes, adjecta chama-
lææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapo-
tra coguntur, ea autem in ventre non liquecunt:
siquidem quotquot fuere devorata, regeuntur.
Foliis cum melle tritis, sordida ulcera & crustosa
repurgantur. *Discozides.* & *Dodonæus.*

CHAMELEA GERMANICA, frutex est
surculosus, & ligulosus, bicubitalis aut altior, si
cultura accesserit: lentis ac dodrantalibus ramu-
lis: foliis oblongis, latiusculis, mollibus & palli-
de virentibus. Rosculi secundum ramulos exeunt,
odorati, colore dilute rubentis purpureæ, bacca
rotunda: ochri fere magnitudine, cum matu-
ruere rubentes: resiccatae nigricant, interior
harum nucleus canabis semini similis, medulla re-
fertur candida, radix longa, alte demittitur. In
plerisque Germaniæ sylvis reperitur ambrosiis,
asperis, & desertis locis. Denittit hæc folia, ut
plurimæ arbores, adventante hyeme, florum
verò germina statim post Autumnium promit,
qui primo mox Vere, & subinde ipsa hyeme (si
clemens fuerit) panduntur, folia post flores ex-
eunt, bacca æstate maturantur. Vulgo Germa-
norū *peitont*, *Zeidepsst*, *Leustrant*, & *Kellerhais*
appellatur, officinis nostrates Mezereon vocant,
nos autè Chamælæam Germanicam dicere ma-
lumus. Italorum nonnullos fructum ejus Piper
montanum nuncupare accepimus. Sunt qui Lau-
reolam & hanc stirpem nominant: sed alia est
Laureola, de qua in Daphnoide dictum est. Quo
autem nomine à veteribus appellata, & an ipsis
cognita, explicare non est facile. Videtur quidè
Cneoron alium Theophrasti esse, sed propter
brevitatem hujus nihil affirmare licet. *Risops.*
inquit, duo genera: candidum & nigrum. Can-
didum solum habet *Spicardis*, oblongum, fi-
gura quodammodo ulcagino simile. Nigrum,
ut Tamarix, carnosum. Humile autem magis
candidum est, estque *Erpoides*, hoc est, odoratu:
nigrum verò *Aoruois*, id est, absque odore. radix
ambo-bus quæ alte descendit, grandis: ramuli
permulti, crassi, lignosi, proximus ab ipsa tellure,
aut paulo superius sparsi, lentis: quonobrem his-
ce ad colligandum juncti modo utuntur. germin-
ant florentque post æquinoctium Autumnii, &
multum denique temporis florent. hæc Theo-
phrastus. Et Chamælæa quidem Germanica fo-
lio non multum dissimili est oleæ: ros odora-
tus, cujus, ut scripsimus, mox post Autumnium
germina apparent: rami lignosi, obsequiosi ra-

dix proluxa, altè descendens. Quæ omnia magnam ejus cum Cneoro albo conjunctionem & affinitatem (si non ipsam est) ostendant. Est autem stirps hæc in univèrium etiam vehementer excafactoria: fructus, folia & cortices acris admodum sunt, gustata linguam mordicant, & adustionis sensum in faucibus excitant. Officium Germanicæ & Belgii hujus foliis (si quando opus est) pro Chamæleæ utuntur. Quod citra errorem fieri potest. Nam Chamæleæ ista viribus & potentia alteri similis est: quam obrem ejus loco substitui potest, & eodem similiq; modo preparari. *Dodonæus.*

Es u l a. Gerin. *Denfloss* (i) herbarum lactarium species, rusticorum purgatorium. Hujus una est magna, radicibus rotundis, magnis, densis, & gravi cortice interitis. Altera parva, radicebus exiguis, cortice tenui latectis. Major viscera ulcerat, ob id perniciosa. Parva est præstantior, præsertim cortice radice tenui, levi, fragili, subrubro castis modo, ante sex menses collecto. Nam recens, quo mense collecta, mala est, uti & niger, & orta loco aliquo prope thermas. Colligenda est Veris initio. Lac autem, quod calidius, acrius, ac valentius, sine Veris. Calida & sicca principio tereti gradus, substantia constat tenui, ignea, acris, incidente, tenuante, fundente, siccante, aperiente, & terra styptica, etiam siccante materiam altius immeris: purgat valenter pituitam, aquas, atram bilem etiam à juncturis: ob id harum doloribus confert, & hydropsi insigniter: sed nocet cordi, stomacho, hepatis viscera excoxiat, venarum ora disrumpit, corpus immodice siccatur, semen absorbit, febres inflammando excitat, lacte suo maxime. Ob id miscenda ei sunt cardiaca, stomachica, hepatica: ad hæc glutinosa, cogentia, & alstringentia, glutinosa, ut gummi, tragacanthum, bdellium, mirago stylii, succus portulacæ: postremo refrigerantia, & calorem illum extinguentia. Infundatur ergo in acetum, præsertim quo cydonia sunt macerata, aut decocta, & succum myrtili, vel myrti, vel portulacæ, vel solani: additis autem myrobalanis, absinthio, aloë, præstantior evadit. Judæus infundendo in acetum aut lac læpè mutando, & siccando corripit. Si te autem immodice purgat, sede in aqua frigida, ex Rufi consilio. Frigus enim ambiens & medicamenti virtutem in unum cogit, ipsumque roborat, & per accidens iuvat, protrusis se materis ad meatum, per quos sunt vacuæ, succentrendumq; est. Catapotia ex ea facta item possunt. Recipiunt autem ejus præparata, myrobalanorum citrinorum ana drachmas quatuor: aloës drachmas quinque, cum succo scniculi, aut in cybi misc. Datur à drachma una & dimidia ad drachmas tres. Quidam ex lacte ejus, & farina, faciunt oblatas purgatorias. Alii ex lacte, aceto, saccharo, ali carne cydoniorum, & mastice. Datur autem cortex radice à siliquis duabus usque ad siliquas septem: lac vero à siliqua una usque ad tres. *Meis.*

TITHYMALI (Gerin. *Doigomstq.* Gall. *du*

A *Tithymale, cu herbe à lai*) genera septem: quorum masculus Characias appellatur, ab aliquibus amygdaloides: alter myrtilites: qui faxatina existimatur, eiq; myrsinitem, aut caryitem vocant: tertius paralius, quem tithymalida appellant: alius helioscopus: quintus cyparilius: sextus dendroides: septimus platyphyllo dicitur. Characis caules supra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo succo, atque acris madentes: foliis oleæ circum ramos, angustioribus, & longioribus: radice crassa, lignosa: pendet in cacumibus caulium coma juncti, sub qua caveole foliis balnearum similes, in quibus seorsum continetur. Nascitur in asperis & montibus. Succus alvum purgat, trahit pituitam, bilem q; bilis obolis in posca sumtis, & cum aqua multa vomitiones movet. Appetente vinolentiarum tempore succus, congegit ramulis: mox difficilis, & vase conclusis, excipitur. Aliqui adjiciunt farinam ervi, & in pastillos digerunt, qui ervi magnitudinem impleant. Alii in ardas siccos ternis quaternisve guttas instillant, ut cum his creascent, quas ad usum recondunt. Per se etiam rufus in pila, & in pastillos coactus reponitur. Porro cum extrahitur lac, neq; quod ventus aspires, stare quenquam, neq; manus oculis admoveere convent: sed antequam colligas, corpus, præsertim faciem, collum, serotumq; genitalis, adipe aut oleo cum vino perungere. Fauces autem exasperat: quapropter catapotia cera, aut decocto melle oblini par est, & hoc modo dari binas tamen ternasve licos purgationis gratia summissis, satis est. Recens lac ex oleo, perunctos in Sole capillos evellit, renascentesq; flavos & exiles efficit, deniq; omnes perimit. Denicum cavernis in alatum, levat dolores: sed cera dentes oblinendi, ne suo delapsu fauces & lingua viciant. Tollit illius imperigines, fornicantes verrucas, penfiles: & quæ thymi florem representant. Valet adversus pterygia, carbunculos, phagedænas ulcerum, gangrenas, fistulasque. Legitur semen autumnum, & siccatur Sole leviter tunditur, servandumq; loco raundo reponitur. Folia item siccantur. Semen & folia lactei succi effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inveterant, admisso cum lacte lepidio, & caseo confuso. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore. Femina, quæ myrsinitem, aut caryitem vocant, similis superie naturâ daphnoidi: foliis myrti, sed majoribus, firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice misit dodrautales: fructum fert alternis annis, nuci similem, mordaci gustu. Nascitur in asperis. Succus, radix, semen, folia, consimilem ante dicto fortitur facultatem: sed ad cædas vomitiones invalidior hæc est. Aliquid tithymali genus dicitur Paralius, quem tithymalida, aut mecona aliqui appellaverit. Nascitur in maritimis, ramis subrubentibus, palmum altis, quinque senive à radice exeuntibus: foliis lino, angustis, parvis, oblongis, in versus quosdam dige-

flis: capite in cacumine orbiculato, in quo semē, ut erivum, vario colore emicat: flos albus. Frutex totus cum radice lacteo succo turget. Similes ad ulus reconditur. Helioscopius dicitur, foliis portulacæ, tenuioribus, rotundioribusque: ramulis prodeuntibus à radice quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis: capite anethi: semine velut in capitulis inclusio. Helioscopii nomen accepit, quoniam comas cum Sole circumagat. Circa oppida nascitur, potissimum in rudentibus. Colligitur succus, semineque, ut aliorum. Eadem, quæ superioribus, vires, non tamen usque adeo validæ. Cyparissias in caulem exit dodrantalem, vel majorem, subrubrum: ex quo folia pini similitudine exortiantur, molliora tamē, & tenuiora: & in totum nascentem pinum amulatur, unde nomen traxit. Candido succo madet: cui eadem vis quæ superioribus. In petris nasces denticoides cognominatur. ampliter opacat, in cacumine frondosam spargens comam, succo lacteo prægnans,

A cauliculisq; rubentibus, foliis myrti tenuioris, fructu characiæ. Eiusdem effectus, cuius superiores: similiq; modo reconditur. Platyphyllos verbasco similis est. Radix, succus, & folia per inferna trahit aquas. Pisces necat, tulus & aquæ inspersus. Reliqua tithymalorum genera, quæ supra scribuntur, idem efficiunt. *Dioscorides.*

B *PITYUSAM* specie à Cyparissia differre constat, et si tithymalorū generi assignetur. Caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus: foliis piceæ, acutis, exilibus: flore parvo, velut purpureo: semine instar lenticulæ lato: radice crassa, candida, succo referta. quibusdam in locis frutex hic prægrandis invenitur. Detrahit per alvum radix drachmis duabus, data in aqua multa: item seminis drachma. Succum cum farina subacti cochlearium in caraportio datur. modus foliorum drachmæ tres. *Dioscorides.*

PURGANT quoq; serolos humores, Cyclaminus, Ebulus, &c. de quibus vide supra suo loco.

DE FLORIBUS, SECTIO IX.

